

גליון  
באר  
הבדשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של  
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

במדבר - שבועות

מכון  
באר  
האמונה

# תוכן הענינים

## פרשת במדבר - הכנה לשבועות

- א על כל אלה יביאך אלוקים - הכל קצוב ומדוד.....
- ו ואינם משיבים ועונים - המוותר ושותק ניצול מכל רע וזוכה להשראת השכינה.....
- ח חומש הפקודים - המספר מורה שכל יהודי חשוב בפנ"ע כדבר שבמנין.....
- י אנוכי ה' אלוקיך - ה'אמונה' כיסוד התורה כולה.....
- יב בא אליך בעב הענן - נראה כרעה ואינו אלא טובה נפלאה.....
- יד רצוננו לראות את מלכנו - חשיבות ההשתוקקות והרצון לתורה ועבודה.....
- יז היו נכונים - ההכנה לקבלת התורה.....
- כ ביום הזה באו מדבר סיני - ההכנה בימים המרוממים מר"ח סיון ואילך.....
- כג והכן לבכם - ההכנה ע"י עסק התורה והתפילה גם יחד.....
- כה כל אשר תמצא ירך לעשות עשה - וה' יגמור בעדו.....
- כו בקולות וברקים - קבלת התורה בהתלהבות ואש בוערת.....
- כז ביום הזה - קבלת התורה בכל שנה ושנה.....
- לב לעיני כל העם - נתינת התורה לכל, אפילו לפחותים.....
- לו ואשא אתכם - ביום הזה מתעלים בני ישראל עד מאד.....
- לח תיקון ליל שבועות - גדולת וקדושת הלילה.....
- מ בקבלת יום זה - מתן תורה כהיום הזה בעת קריאת עשרת הדברות.....
- מא בעצרת נידונין - הזמן גרמא לשפוך נפשו לפקידת ישועה ורחמים ברוחניות.....
- מב יושב תהילות ישראל - מעלת אמירת תהלים שחיברם דוד המלך ובפרט ביום זה.....
- מג כאיש אחד בלב אחד - האחדות כתנאי לקבלת התורה.....
- מד דרך ארץ קדמה - זהירות יתירה בבין אדם לחברו.....
- מז כלום יצר הרע יש ביניכם - עיקר מעלת האדם מחמת היצר שבקרבו.....
- מט והגבלת - הקדושה והגבולות כתנאי לקבלת התורה.....
- נ ללמוד וללמד - עסק התורה בימים אלו ובכל השנה.....
- נב הוי כל צמא - עסק התורה מתוך צמאון וחשק.....

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד

טל: 052-7627127

## פרשת במדבר - הכנה לשבועות

על כל אלה יביאך אלוקים - הכל קצוב ומדוד

בפרשתן (ג טו), 'פקוד את בני לוי לבית אבותם' וגו', והקשה ה'רמב"ן' (פסוק יד) דהנה מנין שבט לוי במדבר היה פחות הרבה משאר השבטים, והוא פלא ותימה איך לא יהיו עבדיו וחסידיו ברוכי ה' בשאר כל העם. ומבאר הרמב"ן וז"ל. ואני חושב, שזה חיזוק למה שאמרו רבותינו (תנחומא וארא ו) כי שבטו של לוי לא היו בשעבוד מלאכת מצרים ובעבודת פרך, והנה ישראל אשר מררו המצרים את חייהם בעבודה קשה כדי למעטם, היה הקב"ה מרבה אותם כנגד גזירת

מצרים, כמו שאמר (שמות א יב) 'וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ', אבל שבט לוי היו פרים ורבים כדרך כל הארץ ולא עלו למעלה כשאר השבטים, עב"ל. ומכאן נלמד, שע"י יסורים וקושי השעבוד זוכים לריבוי ושפע בגשמיזות.

ועומק הדברים יתבאר עפ"י מה דמרגלא בפומיה של הרה"ק רבי שלום'קה מזוועהיל זי"ע על הא דאיתא בגמ' (ביצה טו.) 'כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה', שאין הדברים אמורים על מזונות

א. אחרי נישואיו של הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל זי"ע בהיותו כבן י"ד שנה היה סמוך על שלחן אביו הרה"ק רבי מרדכי זי"ע, והיה אביו נותן מידי יום ביומו לכלתו הרבנית של רבי שלום'קה סכום כסף קצוב כדי מחייתם, יום אחד חשב רבי שלום'קה לעצמו, הרי כל יהודי צריך להאמין בהשי"ת שהוא זן ומפרנס לכל, אם כן אף להיות 'סמוך' על שולחן אבי איננו מן הראוי, וגמר בלבו שמהיום והלאה לא יקח עוד מעות מאביו, כי בוודאי ישלח לו הקב"ה מזונו מידו הרחבה והמלאה, והודיע לרבנית שמהיום תחדל מליילך לבית אביו לקחת את מנתם הקצובה. והנה, עברו הימים ולא היה לחם לאכול בבית, חשב רבי שלום'קה לעצמו, שמא אינו מתנהג כשורה במה שאינו נוטל המטבעות מאביו, שהרי אף מה שקיבל מידי אביו אינו מ'קצבת' אביו, אלא הקב"ה קצב לו כן, ואם הקב"ה הוא ה'קוצב' לכל, מי התיר לו להתערב בעולמו של הקב"ה ולהחליט ממני יקבל מזונו. ומי התיר לו למנוע עצמו מלקבלו, ע"כ חזר בו וציווה לרבנית שתחזור לילך אל בית אביו דבר יום ביומו כדי לקבל את הסכום הקצוב לקנות בהם מזונותיהם, משנכנסה הרבנית אמר לה רבי מרדכי, רואה אני שלא הייתם כאן במשך כל שבוע העבר ע"כ אעניק לכם היום רובל (שלם) כדי פרנסת שבוע ימים.

באותה שעה באו שני חסידים בעלי פרנסה לקבל את פני הרה"ק רבי מרדכי מזוועהיל זי"ע, בצאתם מן הקודש נכנסו גם אל בנו של הרבי שזה עתה נישא, ושוחחו עמו על דא ועל הא, ואף בירכו אותו בברכת 'מזל טוב' לרגל השמחה השרויה במעונו, ובתוך כך הוציא אחד מהם רובל כסף מכיסו, והבין רבי שלום'קה שהלה רוצה להעניקו לו כ'דורון דרשה' לכבוד נישואיו, אלא שבמשך שיחתם היה הלה מעביר את הרובל מיד ליד הלוחך ושוב ומשפנה ללכת 'שכח' והניח את הרובל בכיסו, ונפרד ממנו לשלום. אדהכי והכי חזרה הרבנית ע"ה מבית אביו כשהרובל בידה... או אז אמר רבי שלום'קה, שהראו לו מן השמים 'הנה, הרי שלך לפניך', הרובל היה מוכן עבורך מן השמים, ואילו לא שבת לשלוח את הרבנית היית מקבל את הרובל מיד החסיד שישב בביתך, וכבר הוציא את הרובל והחזיקו בידו לתיתו לך, אך בו ברגע שהרבנית קיבלה מאביך רובל, מיד שב הרובל האחר לכיסו של החסיד.

ואף שלא כל אחד עומד במדרגה רבה ונשגבה זו (שלא לקחת מהנותן לנו), אבל, די לנו להשריש את האמונה שכל מה שאנו מקבלים מפלוני ומאלמוני אינו מידיהם אלא מידי הקב"ה, ו'נותנים' הללו אינם אלא כשליחים בעלמא, וממילא אין שום צורך 'להחניף' להם... אלא 'לבקש מא-ל אכלם'. והעיקר, לדעת בשעה שמאן דהוא פסק מלתת לנו 'רובל', שלא לבכות ולא להתלונן עליו, כי לא פלוני נותן ולא פלוני לוקח, אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו הוא נתן והוא לקח, ומה לך כי תלין על רעך, ומה לך כי יפלו פניך בדאגת הפרנסה.

פעם בא יהודי אחד לפני הרה"ק רבי שלום'קה זי"ע והתאונן על פלוני ששיג את גבולו, בפתיחת חנות בסמוך לחנותו, ומעתה אפשר להשיג אצל רעהו כל מה שאפשר להשיג אצלו - ובזה לקח הלה 'קונים' ממנו. תוך כדי דיבור המשיך היהודי לספר, ששמע על צדיק אחד מתלמידי הבעש"ט שחתך פיסת עץ משולחנו, טבל אותה במים ויוצא פרח ויגמול שקדים - פירות ואילנות מלבליים.

ביסוד זה היה הרה"ק רבי שלומ'קה זי"ע מעורר תמיד על הנהגת האדם בקדושה, בבארו בטוב טעם ודעת, כי לא רק מטעם 'עבודה' טוב לו לאדם לצמצם את הנאותיו מה'עולם הזה' - באיסור או אפילו בהיתר, אלא עצה טובה קמשמע לן, - שמצד 'ביונעס' (עסקים) עדיף להם שלא למלא את סאת הנאתם בענייני עולם הזה, כי אם ימנעו עצמם מליהנות (יותר מדי) יערב להם במקום אחר הנאות טובות יותר.<sup>2</sup> ולא יפסידו אפילו

דייקא במאכל ובמשתה, אלא כל הנאותיו של אדם נכללים בדבר זה, כי נקצב לו כמה ייהנה במשך כל השנה. ולא זו בלבד אלא אף בריאותו והצלחותיו כולם נכללים ב'מזונותיו'. לעומת זאת גם כל 'ייסורים של אדם' קצובים לו מראש השנה. וכל הנהגה יתר על המידה גורם לו שיצטרכו לייסר אותו ח"ו, לעומתו זה המתייסר ו'שילם את חובו' בייסוריו זוכה הוא לקבל 'הנאות' לרוב.

נענה הרבי ואמר לו, הנה, כל יהודי מחויב ב'אמונה', אלא שיש כמה וכמה דרגות באמונה, יש עניינים שמי שאינו מאמין בהם אמונה שלימה הרי הוא כופר ואפיקורוס, מאידך, יש עניינים שמותר לו לאדם להאמין בהם אבל אם אינו מאמין בהם לא יחשב כאפיקורוס. ובכן, מה שאמרת בראשית דבריך - שפלוני משיג גבולך, תדע לך שמחשבות כגון דא - אפיקורסות גמורה הם, כי יהודי מחויב להאמין ש'כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד ראש השנה' (ביצה טז), ואי אפשר שפלוני יקח לו או ימעיט ממנו ממה שנכתב לו בספר בראש השנה, ואין הפרנסה באה לאדם על ידי ה'קונים' כי אם על ידי קונה שמים וארץ. ואילו על הסיפורים שסיפרת על הצדיק - שהוציא פירות מעץ יבש, אולי כן ואולי לא - אבל ברור שמי שאינו מאמין בזה לא יקרא אפיקורס כלל וכלל (אלא צריך להאמין שאפשר שהיה כזה מופת). וכך אמר רבי שלומ'קה ליהודי, מדוע 'הפכת את היוצרות' - לסיפור הלז הינך מאמין ללא כל עוררין, והינך מספר זאת בדחילו ורחימו, אף שאינך מחויב להאמין בזה כל כך. ולאידך, הינך זועק 'פלוני קיפח את פרנסתי', והרי טענה זו היא נגד ה'אמונה' הטהורה - שמחויב כל בר ישראל להאמין שהכל משמים, והכל בהשגחה, בזאת 'אבדה האמונה נכרתה מפיהם' (ירמיה ז כח), לא כך היא דרכה של תורה...

ידועים דבריו של הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע, יהודי שיש לו חנות לפרנסתו, והוא פותח בצידה פתח (נוסף) לחנותו לצד הרחוב הגדול, שע"ז יכירו עוברי דרכים בחנותו ויכנסו אליו לקוחות הרבה, הרי הוא פגום באמונה. כי מי פתני ויחשוב שפעולותיו יביאו לו ממון ודמים, ולא יבין שמחייתו וכלכלתו אך מאת ה' היתה זאת. סיפור זה הביא הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע (שיעור חורש"י ראה תשמ"ב). ומציין שם לדברי ה'ספר חסידים' (סימן שט), ולחיבת הקודש נעתיק את לשונו - 'כאניות סוחר' (משלי לא יד), כך הקב"ה מזמין לעוסקים יומם ולילה בתורה כל צרכיהם, כשם שהסוחר שהשעה משחקת לו מזמין לו הקב"ה מלאכים הממונים עליו (והם) נכנסים בלב הסוחרים להביא (סחורה) לאותו מקום שזה הסוחר (נמצא) שם, ומביא רצון בלב הסוחר לקנות. ואח"כ מזמין לב אחרים לבוא שם אצל הסוחר, או הסוחר אצלם לקנות. וכל העוסק בתורה תדיר הקב"ה שולח לו מלאכים מרחוק להביא לו כל צרכיו, לכך נקראת התורה לחם, עכ"ל.

וכך אמר צדיק אחד למי שהתלונן בפניו כי מאן דהו פתח חנות הדומה לו בסמיכות לחנותו, אמר לו הרבי, אם תחריש לו יעבור הכל כשורה ובנקל... כדכתיב (תהילים קכ ז) 'אני שלום' - כל עוד שתחריש יהיה שלום ביניכם, אבל 'וכי אדבר' - אם תעיר ותריע לו, אזי מיד 'המה למלחמה'. אמר היהודי רבי אבל הוא מפסיד לי פרנסתי כשהוא נוטל ממני את ה'קונים'... אמר לו הרבי, אכן 'קונים' הוא נוטל ומרחיק ממך, אבל 'פרנסה' אינו מפסידך אותך בכחוט השערה. ומרגלא בפומיה דהרה"ק רבי שלומ'קה, כור המבחן לבדוק האדם את עצמו האם הוא 'מאמין' באמת - בשעה שהוא נקלע לקשיים לידו וחשכה אופפתו, כי אם אינו בעל אמונה יזעף ויתאונן יומם ולילה על מצבו, אך המאמין יזעק מקירות לבו 'זה הדבר אשר ציווה ה'', הריני מאמין שכל הבא עלי - מאבי שבשמים בא עלי - לטובה ולברכה, לישועה ולנחמה. גם 'בזה יינצל מן הכעס שהיא מידה רעה', כמו שאמר עוד הרה"ק רבי שלומ'קה לבאר מה שאמרו (רמב"ם דעות ב ג, עפ"י שבת קה): 'כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה', כי אם היה מאמין שכל הקורות אותו מן שמיא אירעו לו - לא היה לו על מה ועל מי לכעוס. שהרי פלוני לא עשה לו מאומה, אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו עשה לו כן. ובעצם כעסו הינו כמצווח ואומר שיש עוד מישהו שיש בידו כח וממשלה לעשות משהו בעולם.

ב. מספרים שפעם הפציר אחד מבני ירושלים מהרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע שיפעול עבורו להיפקד בדבר ישועה ורחמים - בזרע של קיימא, אמר לו רבי שלומ'קה הנה בכל יום הנך עומד ב'מקוה', ומנהל שם 'אסיפות

בבהוא זה, כי הקב"ה יחזיר להם בהנאות של קודש בכפל כפליים.<sup>1</sup>  
ובבך ביאר הרה"ק הטעם שתיבות 'קדושה' ו'קדשה' (ההיפך מהקדושה רח"ל) נכתבים באותם האותיות. כי המוותר על ה'קדשה' אינו מפסיד את ההנאה, אלא אותה ההנאה ייחנה בבואו אל ה'קדושה', ואף בתוספת מרובה על העיקר.<sup>2</sup> כי ארון הכל שכל ההנאות שלו אומר לאדם - רצונך ליהנות בחיך, אל תפן אל בורות

מרעים' במסירת 'חדשות תבל', וכל כך רבה הנאתך מכך, עד שאוכל אתה בזה את כל ההנאות הקצובות לך ובכלל זה - זרע של קיימא, חדל נא ממנהג זה ותראה ישועות, וכן הוה.

ידוע דבר המעשה בעשיר קמצן נורא שנתעלף ביוה"כ, והרופא אמר שעליו לשתות 'שיעורים', ושוב נסתכן ואמר הרופא שעליו לשתות כדרכו 'כוס' שלם בפעם אחת, מכיוון שכן נענה הרה"ק ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע, שירכנו מעל החולה וילחשו באזנו כי מותר לו לשתות כדרכו בשתיה מרובה - אמנם על כוס וכוס יצטרך לשלם לאחר צאת החג 'מאה רייניש', וראה זה פלא והפלא, משלחשו כן באזנו, נתחזקו כוחותיו של אותו 'קמצן נורא'... וכבר לא הוצרך לשתות אפילו ב'שיעורין'... ללמדנו, כי היודע שכל הנאה בזה העולם תעלה לו ביוקר כבר לא יצטרך להנאה זו...

ג. הרה"ק רבי יצחק מווארקא זי"ע, ראה פעם שמשמשו העני מתהלך במנעלים קרועים, אסף הרה"ק מעות מנדיבי העיר בעד נעליים, והניח את צרור המעות בארונו, באותו זמן הבחין המשמש במעות הצרורין ופחז עליו יצרו וגנבו לעצמו, כאשר הבחין הרבי שהכסף איננו חקר ודרש היכן הם, בסוף נודע לו שיד המשמש במעל הזה, מיד קרא לו הרה"ק מווארקא ואמר לו 'שוטה שבעולם, אם היית ממתין קצת היו לך אותן המעות בהיתר...'.

הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע (נפלאים מעשיך עא) מביא מעשה שהיה בבחור 'ירא שמים' שהיה דרכו ללכת בכל לילה אחר חצות ללמוד עם 'ראש הישיבה' והחברים, בדרך שבין ביתו לישיבה הייתה דרה 'אלמנה צעירה' שהייתה עשירה גדולה והייתה ישנה עם משרתת שלה בחדר שבו היה מונח כל העושר שלה בתוך תיבה מלאה כיסים דינרי זהב ושאר מחמדי תבל. באחת הלילות כשעבר הבחור הלז ראה שבית האלמנה נשאר בלילה זה פתוח לרווחה, ופחז עליו יצרו ונכנס לתוך הבית - בעלת הבית והמשרתת לא הקיצו משנתם בעת שנכנס, מיד החל הבחור לשבר את התיבה, ומכח שבירת התיבה הקיצו הנשים, ופחד אחזם מלצעוק על הגנב כי חששו שמא 'ליסטים מזוין' הוא... אלא שהבחור בעצמו החל מחשב 'חשבונו של עולם' ואמר הרי אין אדם נוגע במוכן לחברו, על כן, ממה נפשך, אם המעות יועדו עבורי מן שמיא אין לי כל ספק שבהגיע העת הם יבואו לידי - כי הקב"ה לא יעניש את מי שנמנע מלעבור עבירה ולא גנב את שאינו שלו... ואם אין המעות קצובין ומיועדין בעבורי הרי אצטרך להוציאם לאחמ"כ מידי, אם לרופאים ח"ו או לפדיון שבויים (שישבו אותי ח"ו) א"כ 'מה לי ולצרה הזאת', ואכן, החזיר את המעות לתיבה והלך לו. משהאיר היום ראתה האשה כי נס נעשה לה, שכבר עמד גנב בפתח התיבה ולא נטל מאומה, מ"מ אמרה 'לאו בכל יומא איתרחיש ניסא', עלי להנשא לבחור וכך אהיה אני וממוני שמורים בשמירה מעולה.

ממחשבה למעשה, אחר שיצאו כל בני הישיבה לביתם, נכנסה האשה אל 'ראש הישיבה' וספרה לו את כל דבר המעשה, וביקשה ממנו שיורה לו איזה בחור ראוי לינשא לה, והנה רק אותו בחור מתמיד ישב באותה העת בישיבה ועסק בתורה, הראה לה ראש הישיבה, קחי אותו כי הוא ירא שמים גדול... ומסיים ה'בן איש חי' וז"ל. אז אמר, יפה אמרתי אתמול בלילה, שאם אלו הדינרים מוכנים לי אקח אותם בהיתר, וכן היה לי.

ולדין הדברים אמורים, בעמוד האדם בעת נסיון קשה ומר, יזכור כי אם הנאה זו קצובה לו ממרום, הרי שבמניעתו מהעבירה לא יפסיד מאומה. ויזכה ליהנות באותה הנאה ואפילו הנאה מרובה יותר כי הקב"ה לא יישאר חייב לו מאומה...

ד. כיוצא בזה, כתב הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (מקץ ד"ה ויתאפק) בשם אביו ה'דברי שמואל' זי"ע עה"פ (בראשית מג לא) 'ויתאפק ויאמר שימו לחם', כי כשאיש יהודי מתאפק מלמלאות הנאותיו, או אז 'ויאמר שימו לחם' הקב"ה משפיע עליו כל טוב, לחם בשפע, פרנסה בהרחבה וכלכלה ככל אשר יחסר לו. וביאור העניין, כי לכל אחד נגזר משמים כמה הנאות יגיעו לו וכמה צער עגמות נפש, והחכם מצטער ומתאפק מלמלאות תאוות לבו ויש לו מזה צער ועגמ"נ, ובזה תתמלא כל מידת הצער הקצובה לו, ומכאן ולהבא נשאר לו רק חלק התענוגים, אבל השוטה ימלא כל הנאותיו בפעם אחת - ומוכר את הכל בניזיד עדשים...

מים הלוחים, אלא, בבואך אלי אמלא את כל ישותך בהנאה מרובה עד אין קץ".

אמנם, הבחירה ביד האדם להכניס כל המרחק ועמלו בקדושה ויצא בזה גזירת המקום - כי המצטער בשביל איזה דבר שבקדושה לא יצטרך לסבול יסורים אחרים, ולבר מן דין יקבל שכר בעוה"ב על בחירתו לעמול בטוב, משא"כ אם בוחר לעמול בעניני ארציות ומקבל עליו כל המטרות והפגעים לא יקבל ע"ז שכר מיוחד לעוה"ב, ובוה יבואר היטב הם עמלים ואינם מקבלים שכר' - כי אין שכרם על עמלם, שהרי ממילא רווח זה היה כבר קצוב להם בטרם עמלם בעבודת עולם הזה, ואילו אנו מקבלים שכר, על עצם הבחירה בטוב, וזלת מה שיש לנו הנאות שנקצבו לנו.

ומוסף לבאר בזה את התפילה 'למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה - ברוך הגבר אשר יבטח בה' - כי כאשר יבטח בה' ויאמין שאף אם יעבוד ויעמול כל היום לא יניע אליו יותר ממה שנקצב לו - או אז לא יעבוד לריק ובהלה.

ואף שרואה לפעמים כי רעהו נסע למדינת הים והעשיר והצלחה, יכול להיות כי נחלף לו בעד תענוג אחר, לפעמים... 'סוף דבר', יש חשבון על הכל ואין העולם הפקר, מי שירצה יקח, ולבסוף ישלם על כך, ומסיים שם, שהבוחר לעמול בתורה מקילין עליו שאר עמל וייסורים שנקצבו לו - כשכר על בחירתו בטוב, ולפעמים

ומביא שם ה'בית אברהם' שפעם הראה מרן הבעש"ט הק' זי"ע לתלמידיו על נסיך צעיר אחד שרכב על סוס נהדר בהנאה יתירה, הנה נער זה עפ"י מזלו היה עליו להתמנות כמלך על עם שלם, אך זה הנער מילא ברכיבתו על הסוס את כל ההנאה הקצובה לו, והפסיד את 'מלכותו'.

וכך כתב ה'רוקח' (הל' חסידות ד"ה שורש טהרה) על כן יעצים עיניו מראות ברע... שאם עוצר רוחו יזכה כיוסף השליט על הארץ, כדבר הזה מצאנו אף בספר 'מעלת המידות' (בשער מידת יצר הרע) 'וכל מי שבא דבר עבירה לידו' ופירש ממנה מאהבת ה', לא מיראת אנשים, זוכה ועולה לגדולה, תדע שכן הוא, שלא עלה יוסף לגדולה אלא מפני שפירש מן העבירה מאדונתו אשת פוטיפר', וכן מבואר בארוכה במדרש (בר"ר ג ועוד) שעל כל אבר ואבר שנמנע מהעבירה זכה ליקר וגדולה על אבר זה.

ה. כבר אמר הרה"ק המגיד מטריסק זי"ע בלשון קדשו, כמה נאה הוא העולם כשמסתכלים עליו מלמעלה, וכמה מכוער הוא כאשר מסתכלים עליו מלמטה, והיינו, יפה לו לאדם שיביט על העולם הזה מלמעלה - מחוצה לו, כשאינו שקוע בהבלי עולם, ומכוער הדבר כאשר האדם שקוע כל כולו בתוך העולם הזה והבלי...

ו. סיפר כ"ק אאדמו"ר זי"ע מה ששמע מפי אביו הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע, פעם שהה אצל רבי שלומ'קה יהודי אחד בר אבהן שמיוחס גדול היה - והבחין ר' שלומ'קה שאותו יהודי תאב ל'כבוד' ל"ע והריהו מרדף אחריו באופן מוגזם מעט. פתח פיו בחכמה ואמר לו, דע לך, בשעה שיורדת נשמה לעולם הזה יורד עמה 'קיצבה' מסוימת של הנאות, וממנה יסתעף ויתחלק לכבוד, בנים, פרנסה, בריאותו השלימה, וכן שלימות בריאות נפשות ביתו, נחת דקדושה מיו"ח וכו' וכו', ועתה הביטה, המפריז ולוקח לעצמו כבוד יתר על המידה, הרי גורע מעצמו משאר טובותיו בהאי עלמא, ומי פתי יהנה מכבוד בידעו שהוא על חשבון בריות גופא ונהורא מעליא, או תחת נחת וכיוצא בזה...

ובזה ביאר מה דאיתא בגמ' (ברכות כה:) בלשון הוראתו של רבי נחמיה בן הקנה 'מורה אני לפניך ששמת חלקי מיושבי בית המדרש... אני עמל והם עמלים, אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר'. ויש להבין, איך אמר 'ואינם מקבלים שכר', הלא הפועלים מקבלים שכר תיכף ומיד, ואילו אנו נקבל את שכרנו רק בעולם הבא, כדכתיב (דברים ז יא) 'היום לעשותם' ואמרו חז"ל (עירובין כב.) 'היום לעשותם ומחר (לעוה"ב) לקבל שכרם'.

ומיישב בזה"ל, וז"ל, כי על כל דבר יש חשבון, ובעל החשבון יודע איך לחשוב, כי צריכים לזה נסיון ומומחה גדול, ושוקלים כל ההנאות לעומת היסורים - לפי טבע המקבל שמתענג או סובל, ובכלל זה, בנים, בריאות גופו ובני ביתו, וקנין רכושו, ומכל פרט שיכול האדם להתענג ולקבל הנאה מהם, וכן מכל מה שיכול להצטער, ומכל מה שטורח בעמלו, וסובל איזה יסורים מעסקיו, הכל נכלל בהמידה של 'חסרון'.

ושתי המידות 'הנאה והחסרון' - נקצבות לפי משקל מידה ומנין, ואם לפעמים יתענג יותר מעט מהמידה, יזכר להצטער כנגדו מעט.

סותרים זה את זה - שהרי נהנה מכל אלו השבע מידות' שמנו חכמים.

**וביאר רבי שלום'קה**, שאדרבה זה משלים את זה, על פי היסוד האמור שלכל אדם נקצב כמה הנאה יהנה משך ימות חייו וכמה להיפך, ואם ניתן לאדם איזה דבר ועדיין לא נהנה ממנו נחשב לו כאילו עדיין לא קיבלו, ואז נותנים לו דבר אחר חשוב יותר מהקודם - אולי מזה ייחנה, ואם גם מזה אינו נהנה נותנים לו עוד דבר... והנה אחר שלא נהנה רבי אפילו כאצבע קטנה מזה העולם, הוצרכו להוסיף לו עוד ועוד בכדי שייחנה, וכיוון שעדיין לא נהנה הוסיפו לו עוד. נמצא שדייקא מכך שלא נהנה רבי מהעולם הזה אפילו באצבע קטנה, דייקא משום כך זכה לכל האמור למעלה'.

2. מעשה שהיה בנכדתו (נו"ב של כ"ק אדמו"ר רבי מרדכי מזוועהיל) שהייתה מהלכת בנעלים קרועות עד שהוקשה עליה ללכת (באותו זמן מעוברת הייתה), פנתה הצדקת אל זקינה הקדוש והראתה לו את נעליה - כי קרועים הם לגמרי, (בחשבה שכראותו כי כן, מיד יתן לה מעות לקנות מנעלים חדשים - כדרכו של רבי שלום'קה כשהיה הדבר נוגע לאחרים). אך למעשה - אמר לה רבי שלום'קה, טוב מאד כי כך אירע לך, המשיכי ללכת באלו המנעלים, וצער מועט זה יימנע ממך צער הלידה. לימים גילתה הרבנית שמעולם לא עברה את הלידה בקל כמו שהיה לה באותה הלידה.

שוב מעשה ביהודי אחד ששנים רבות לא נפקד בזרע של קיימא, באחד הימים בא הלה להתאונן לפני רבי שלום'קה שנאבד לו סכום גדול של מעות, והנה מתחנן הוא אל הרבי שיחיש ישועה עבורו וימצא את המעות. ענהו רבי שלום'קה, לא כן אברכך, כי עדיף שלא תמצא את המעות, ותחת זאת תמצא בן זכר, וכך הווה.

כ"ק אדמו"ר זי"ע שהה פעם בלאס אנדזשעלעס (לוס אנדז'לס) והתאכסן בבית הגה"צ רבי אלעזר אלדער זצ"ל אשר נו"ב הייתה - בתו של רבי שלום'קה, ובאותה שעה כבר הייתה כבת תשעים, וכה סיפרה, שתקופת זמן קצרה לאחר נישואיה חשה ברע והרופאים גילו אצלה את המחלה הנוראה ל"ע, ולטענת הרופאים היה מצבה כל כך קשה - שאי אפשר היה לרפאותה כלל. הללו 'נתנו' לה עוד כמה שבועות ספורים לחייה, ולא יותר.

מיד מיהרה ובאה לביתו נאוה קודש של זקנה הקדוש, והוא הורה לה לקבל על עצמה ג' דברים הללו, הראשון שתוריד מעל עצמה את כל התכשיטים - כסף וזהב, למשך שנתיים ימים, עוד הורה לה שמשך כל חייה תזהר שלא לנשק שום אחד מצאצאיה, והשלישי, שלא תשתתף בשמחות של צאצאיה. וכל זה, מטעם הנ"ל שעל ידי שתמנע עצמה מהנאות אלו, תסיר מעליה את הגזירה הקשה, ותנצל מצערה. ואכן, מיד קבלה על עצמה את כל אשר הורה לה איש האלוקים, ותיכף נעלמה המחלה מגופה ונתרפאה כליל.

אחר שנתיים ימים, שבה ללבוש את תכשיטיה, ושוב נתגלתה המחלה בגופה, וציווה עליה זקנה שתמשיך להתנזר מהם עוד שנתיים ימים, ותעש כדברי זקנה ונתרפאה כליל, אך בגמר שנתיים ימים - כראותה שהא בהא תליא (כי הסרת התכשיטים מצילתה מן המחלה) לא שבה ללבוש תכשיטיה בשום פנים ואופן למשך כל ימי חייה. ואף את הציווי הב' קיימה ומעולם לא נישקה את בתה היחידה. והשלישית - לא השתתפה בשמחת הנישואין של בתה היחידה, וגם לא נטלה חלק בשמחת הבר מצוה של בן היחיד של בתה היחידה. ובזכות כל מניעותיה מהנאות הללו חייתה למעלה מתשעים שנה בבריות גופא ונהורא מעליא. ואף מי שיאמר שלא לנו הדברים אמורים, אלא יזכנו הקב"ה לרקוד בבריאיות הגוף והנפש בכל שמחת צאצאינו וצאצאיהם, מכל מקום עלינו ללמוד את ה'כלל גדול' שלימד רבי שלום'קה - לדעת שמניעת הנאות העולם מביאה על האדם רוב טובה וברכה...

אגב אורחא, פעם נכנסה כלתו נו"ב של הרה"ק רבי גדליה משה זי"ע קודם השבת ואמרה שעדיין אין לה צרכי שבת, נענה רבי שלום'קה ואמר לה וכי מה גריעותא יש בלחם ועהרינ"ג (דג מלוח), ענתה הרבנית אשת רגד"מ, הלא

על ידי שמשנתת בצערו של חבירו נפטר מהחוב אשר עליו, כי בשמים אין חילוק אם הם שלו או של אחר - הרי 'צער' היה לו (הובא בספר מים רבים מאמר 'סוד צדיק' - על סדר הש"ס במס' ברכות)

**הוסיף רבי שלום'קה זי"ע** (הובא ב'סוד צדיק' שבספר מים רבים בחלק 'אבות') להסביר בזה את המשנה (אבות ו ה) 'רבי שמעון בן יהודה אומר, הנני והכוח והעושר והכבוד והחכמה והזקנה והשיבה והבנים נאה לצדיקים ונאה לעולם, רבי שמעון בן מנסיא אומר אלו שבע מידות שמנו חכמים כולן נתקיימו ברבי ובבניו, ולאידך גיסא אמרו חז"ל (כתובות קד.) 'בשעת פטירתו של רבי זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה, אמר רבונו של עולם גלוי וידוע לפניך שיעתני בעשר אצבעותי בתורה ולא נהייתני (מעולם הזה) אפילו באצבע קטנה', ולכאורה הרברים

2. מעשה שהיה בנכדתו (נו"ב של כ"ק אדמו"ר רבי מרדכי מזוועהיל) שהייתה מהלכת בנעלים קרועות עד שהוקשה עליה ללכת (באותו זמן מעוברת הייתה), פנתה הצדקת אל זקינה הקדוש והראתה לו את נעליה - כי קרועים הם לגמרי, (בחשבה שכראותו כי כן, מיד יתן לה מעות לקנות מנעלים חדשים - כדרכו של רבי שלום'קה כשהיה הדבר נוגע לאחרים). אך למעשה - אמר לה רבי שלום'קה, טוב מאד כי כך אירע לך, המשיכי ללכת באלו המנעלים, וצער מועט זה יימנע ממך צער הלידה. לימים גילתה הרבנית שמעולם לא עברה את הלידה בקל כמו שהיה לה באותה הלידה.

ואינם משיבים ועונים - המוותר ושותק ניצול מכל רע וזוכה להשראת השכינה

ומכאן נלמד גודל השכר למי ששותק אף כשצדקו דבריו.

**בפרשתן** (א יד), 'לגד אליסף בן דעואל', והעירו הראשונים (ע' רבינו בחיי שם), שלהלן בהמשך הפרשה גבי מנין הדגלים כתיב (ב יד) 'ונשיא לבני גד אליסף בן דעואל' עם רי"ש במקום הדל"ת, ומדוע נשתנה שמו. ומבאר החיד"א (חומת אנך) בשם הספר הקדמון 'אמרי נועם' (פרשת ויצא) ד'גד' זכה שיקבר משה רבינו בחלקן - לפי שבשמינו את ראשי הדגלים (בהילוך בני ישראל במדבר) נתמנה שבט הן לראש דגל, והיה יכול גד לומר - אני בכור לזלפה והן בכור לבלחה, מדוע לא ימנו אותי ראש לדגל כדרך שנתמנה הן. וכשכר על שלא דיבר מאומה כנגד משה רבינו זכה שמושה רבינו נקבר בחלקן (סוטה יג), והיינו 'רעו- אל' שעלה זוכה להשבין בחלקן את משה רבינו שהיה ריעו של הקל כביכול. ולכן בכל התורה כולה נקרא בשם 'דעואל' כי כך הוא שמו באמת. ורק בפרשת הדגלים נשתנה שמו ל'רעואל', כי בזכות שתיקתו והכנעתו ב'דגלים' זכה לשם זה,

ולא עוד אלא שרוח אלקים חופפת עליו כל היום, וכפי שהובא בספר 'ראשית חכמה' (שער הענוה פ"ג אות יא), וז"ל. וכתב הרב יצחק דמן עכו ע"ה, ששמע מפי רבי מאיר תלמידו של הרב יוסף גיקיטיליא ע"ה, שאמר לו רבו הרב יוסף גיקיטיליא, כי האיש אשר ידבנו לבו לתקן מידותיו ולישר דרכיו ומעשיו, ולרדוף אחרי הענוה בתכלית השלימות, להיות עלוב ולא יעלוב, שומע חרפתו ולא ישיב - מיד תשרה עליו השכינה ולא יצטרך ללמוד מבשר ודם, כי רוח אלקים תלמדנו, עכ"ל.

וגדול שכרו גם 'בעולם הזה', וכמו שהיה הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל מפליג רבות במעלת הבזיונות, שע"י שהאדם מקבלם באהבה ואינו משיב למחרפהו מנה אחת אפיים, הרי הוא מציל עצמו מכל מיני פורענויות, ואפילו מן המיתה<sup>ט</sup>, ועוד, שהם כסם רפואה וישועה, שאינם עולים דמים מרובים ומצויים בקלות

הרבי דואג ומחלק לאחרים והרבה משפחות בירושלים סועדים על חלות ודגים ראויים שקיבלו מידכם. גער הרה"ק ואמר לה, וכי מה איכפת לך שיש לאחרים... כלומר, הרי לכם יש די הצורך - כי מספיק לכם בלחם ודג מלוח, ומדוע תקנאו על שיש לאחרים מה שאין לכם.

ח. וכך ביאר הרה"ק ה'נועם מגדים' זי"ע (בפרשתן) כי בזכות שהאדם נכנע ואוחז במידת הענוה זוכה שלא תשתכח תורתו שלמד, ומבאר את הפסוק בריש הפרשה 'וידבר ה' אל משה במדבר' - מי שמשפיל עצמו ואינו מתגאה, כמדבר שהוא מקום ריקן, זה זוכה לתורה שניתנה ב'סיני'.

וידוע מאמר העולם 'שבשפלנו' - האוחז במידת השפלות, זוכה ל'זכר לנו' - לזכירת התורה.

ט. דרכו של רבי שלומ'קה הייתה לשבת בין העניים בהזדמנויות שונות. פעם כשישב במחיצתם בהיותו ביכותל המערבי עבר שם אדם אחד שריחם על האביונים ונתן לכל אחד מטבע לצדקה, וכיון שלא הכיר את רבי שלומ'קה נתן גם לו מטבע והוא לא סירב לקבל, ורק כאשר התרחק משם הנותן העניק רבי שלומ'קה את המטבע שקיבל לשכנו הקרוב אליו שישב לצדו, ויהי כשקיבל את המטבע שטח הלה את תמיהתו, מדוע לקח את המטבע מאותו 'נדיב'... נענה הרה"ק 'לא יכלתי לוותר על הבזיונות...'

שוב מעשה כשהיה במקוה טהרה בערש"ק חירפו אחד מן הנוכחים וביזה אותו מאד - מה הינכם עושים 'שטויות' כאלו, לטבול ולענות תשובות, אך הרה"ק לא קם ולא זע - הקשיב לכל דברי הביזוי בשלוות הנפש, לאחר כמה דקות ניגש יהודי אל רבי שלומ'קה וביקש ממנו שיפעל עבורו ישועה בטבילתו במקוה כדרכו בקודש, מיד ירד וטבל ועלה ונסתפג ובישר לו שאכן הצליח לפעול עבורו דבר ישועה ורחמים.

והנה למעשה זה יש שני הוספות. ראשונה. שבבואו לביתו שלח הרה"ק את המשב"ק ר"א ראטה עם 'מעטפה' מלאה במעות שיתן לפלוני (אותו שביזהו), בהגיע ר"א לביתו של היהודי מצאו עומד מחוץ לביתו והעניק לו המעות, והיה הלה שמח כמוצא שלל רב. משחזר ר"א וסיפר לרבי שהלה נהנה עד מאד ממתת יד זאת, נענה רבי שלומ'קה ואמר, נו, הרי הבנתי מיד כי יש ליהודי זה צרה בביתו, שהרי גער בי וביזה אותי בצורה נוראה, וכי עשיתי לו רע, מדוע ינזוף בי כל כך, הרי מאומה לא פעלתי כנגדו... אלא בוודאי שצרה בביתו אם ב'שלום בית' אם בחולי מסויים אם בחסרון מעות. ע"כ גמרתי אומר לעזור לו בכל אשר אוכל, לכן שלחתי אליו המעות - כי זה יש בידי לעזור.

אצל האדם, מבלי שיצטרך לשלם עליהם כלום, לעומת שאר תרופות ורפואות העולים הון תועפות, וכן צריך לבטל עליהם זמן רב עד אשר ישיגם ויקבלם וכיוצא בזה, לאורך גינסא יקרה הוא יותר מכל התרופות, פירוש שהיא מועלת ומרפא כל מיני חלאים קשים מרים יותר מכל שאר סממנים ורפואות.

אחד מה'מקורות' למעשה זה הוא מבעל המעשה עצמו, שסח לפי תומו בשעה שהשתתף ב'סעודת הילולא' בשנה ראשונה להסתלקות הרה"ק ר"ש. וכך סיפר, באחד מערבי שבתות לא הייתה הפרוטה מצויה בביתי, וממש לא היה בידי בני ביתי במה להתחיל להכין צרכי שבת, משקרב הזמן ויצאתי מביתי ל'מקווה' נזעקה 'הרבנית', בצאתך מהבית אל תשוב הנה ללא מעות בכיסך, ובאם תשוב בידיים ריקניות לא אתן לך מדרך כף רגל בבית. בלב נשבר ונדכה הלכתי למקווה... בחזרתי ראיתי כי הרבנית קיימה בנפשה 'ברוך אומר ועושה, ברוך גוזר ומקיים' – הדלת נעולה בפני, ואני אנה בא... לא עברו כמה רגעים, ולעיני נגלה מלאך המושיע בדמותו של ר"א ראטה שבא בשליחות הרבי למסור לי סכום מעות נכבד, וכך נפתחה הדלת בפני, והיה לנו צרכי שבת בהרחבה.... (הלה לא גילה איזו 'השתדלות' עשה במקווה להשיג המעות...).

הוספה שניה למעשה זה. למחרת ביום השבת כשהיה רבי שלומ'קה בדרכו למקווה ניגש אליו איש אחר וביקש ממנו להזכירו לטובה בעת הטבילה, אך הרבי דחאו שיבוא בפעם אחרת (כך הייתה דרכו לפעמים, כשהרגיש שאין השעה כשרה לכך היה מייגע לשואלים לחזור אליו ולהזכירו בהזדמנות אחרת), העיז הלה ושאל, מה נשתנית מאיש פלוני, שניגש כיום אתמול והזכיר את מבוקשו ונענה תיכף על אתר, ענהו הרבי, 'וואו נעמט מען די נעכטיגע בזיונות', כלומר, מהיכן אקח היום את הבזיונות שזכיתי בהם אתמול, והתכוון לומר, שאז היה בידו לפעול ישועה גדולה בגלל שבלם פיו וקיבל את צער הבזיונות באהבה ובשמחה.

בימי המלחמה בשנת תש"ח ישבו בני ירושלים במקלטים (שעלטער) מאימת הפגזים שנחתו בזה אחר זה מהישמעאלים על השכונות (החדשות) בירושלים. באותו מקלט שישב הרה"ק רבי גדלי' משה מזוועה זיע"א בנו של הרה"ק רבי שלומ'קה – ישבה עוד אשה אחת שלא הייתה שפויה בדעתה, וכל יושבי המקלט סבלו מרורות ממנה - כי בין התקפת פגז לפגז היו פגזים יוצאים מפיה, והייתה מביישת את כל יושבי המקלט ב'טוב טעם ודעת' לכל אחד ואחד בשלו, למלמד בענייני מלמדות וכו' לשאר בעלי המקצועות, משנתמלאה סאתה ניגשו דרי המקום לשאול את פי הרה"ק רג"מ אולי נוותר עליה ונזכה עוד מקלטים בפה מפיק מרגליות כמוה, נענה הרג"מ, מן הדין מותר לכם לשלחה חוצה (שלא בעת סכנה) שתמצא לה מחסה ומקלט אחר, אלא שבטרם תעשו זאת אספר לכם עובדה שהייתה עם אבי הק':

בת חולנית הייתה לאבי, שכל אימת שעלה חום גופה הייתה נתונה בסכנת חיים עצומה, יום אחד עלה ונתעלה חום גופה למעלה למעלה, מיד לבש אבי את הרזולקע (מעיל עליון) ויצא לרחובה של עיר – בהיות אבי ממונה על ההקדש היה ממונה גם על גביית 'שכר לימוד' מהורי תלמידי הת"ת, באותו מעמד ניגש אבי אל אשה אחת קשת רוח וביקש ממנה שתסלק חובה לת"ת שכבר בן כמה חדשים הוא החוב, פתחה האשה את פיה שלא בחכמה ובבזיון נורא ביזתה את אבי, מי אתה, ומי שמך לאיש שתדרוש מעמי שכר לימוד וכו'... כל אותה שעה שמע אבי ושתה בצמא ובשתיקה את דבריה. משגמרה את ה'דרשה' חזר אבי הביתה ובזכות אותם בושות יצאה בתו – אחותי מכלל סכנה. לא עבר זמן רב ושוב עלה חומה של אחותי וכמעשהו בראשונה יצא לרחובה של עיר לחפש בזיונות... ולא מצא... מכיוון שכן שב לביתו ונענה בצער, לא מצאתי אפי' בזיון כל שהוא, ואכן הבת - אחותי שבקה חיים לכל חי באותו זמן.

מעתה אמרו נא, הנה, אבי הק' אמר שבזיונות מכפרים להפטר מן המיתה, ובמצב כזה שאנו עומדים בו - שפגזים נופלים מכל עבר והכל נתונים תחת סכנת מוות, וכי לא עדיף להיפטר מהסכנה ע"י בזיונותיה של האי איתתא. שוב מעשה ב'גבר אלים' שהיה גוער בבניו בבית המדרש בצורה נוראה ומסוכנת לשלום הילדים, אך דא עקא שהכל היו יראים ומרתתים מאימתו של האב - על כן לא העיר לו איש מאומה. הדברים הגיעו לאזני רבי שלומ'קה ששלח מיד לקרוא לו וגער בו כהוגן.. הלה פתח פיו בבזיונות עצומים, וגער ברבי על שבנותיו אינם לבושות בצניעות... והיה רבי עומד שותק ומחריש, ומקשיב דומיא לקול זעקותיו ורק משסיים הלה נענה רבי שלומ'קה כמתנצל מה אעשה ואין לי כלל בנות (בין החיים)...

וינשאם ביתר שאת על כל העמים אשר אין להם מספר פרטי, כמו הקש הזה שאין דרך בעל הגורן ליתן לו מנין... אבל כל איש מישראל מושגח בפרטות, ואפילו אחד מהם חשוב כאומה שלימה... על כן נתן להם הקב"ה מספר כמו לכוכבים, עכ"ל. ומכאן למדנו גם כן שענין הספירה מורה על חשיבות יתירה.

ביסוד זה יתבארו הישב דברי הנביא (ירמיה לא יד) 'רחל מבכה על בניה, מאנה להנחם על בניה, כי איננו', ולכאורה יש לדקדק שפתח בלשון רבים - 'רחל מבכה על בניה, מאנה להנחם על בניה', ומסיים כי איננו בלשון יחיד. ומן הראוי היה לו לומר 'רחל מבכה על בניה, מאנה להנחם על בניה, כי אינם', או כולו בלשון יחיד 'רחל מבכה על בנה, מאנה להנחם על בנה, כי איננו'. ומבארים בעלי המוסר (בדור האחרון) כיסוד האמור, שכל אחד ואחד מישראל חשוב וחביב אצל הקב"ה בעולם מלא, וזה מה שאמר הנביא 'רחל מבכה על בניה' בכללות, אך הצער הוא על כל אחד ואחד בפרטות, ולכן כתיב 'כי איננו' בלשון יחיד.

ביסוד זה ביאר הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (דרש משה לשבועות) דלכן תיקנו חכמים שיהיו קוראים פרשת במדבר קודם חג השבועות (עי' מגילה לא: ובתורה קללות, ומעמם כדי להפסיק עם קריאת פרשה זו בין הקללות שבפר' בחקותי ל'שבועות') וז"ל. ונראה שיש לפר' במדבר שייכות גדולה ל'שבועות, והוא להוציא מאלה שמתרשלין ללמוד, בחשבם שלא יגיעו למדרגה גדולה בתורה. וע"ז בארתי (שמות ל יב) שמה שנאמר ענין המנין בלשון 'שאו' - שבוה מתנשאים כל אחד ממדרגתו, בראותו שהוא שוה לימנות באותו המספר ממש של הגדול, ששניהם נמנים רק לאחד, א"כ גם הוא יכול לבוא למדרגה הגדולה. ולכן קודם שבועות צריך לקרוא פרשת במדבר שהוא פרשת הפקודים שנאמר בלשון נשיאות ללמדנו שבאופן זה יכול לקבל התורה וללמדה.

ובפרט אם יתבונן ויראה שכך הוא דרך המנין והמספר שהוא נשלם דייקא מכל יחיד ויחיד. ובחסרונו י. מספרים על הרה"צ רבי נח וויינבערג זי"ע [אביו של הרה"ק ה'ברכת אברהם' זי"ע], שפעם ישבה דבורה על מצחו והוא לא זז ולא נע מחמתה, וכה אמר לאחד ממקורביו שרצה לגרשה מעל פניו, 'אם נגזר בשמים שדבורה זו תעקוץ אותי - הרי לא תצליח לגרשה, ואם לא נגזר כן אזי בלאו הכי לא אנזק ממנה, ולמה אם כן תעמול בחינם כדי לסלקה מעלי...'

וכך איתא מהרה"ק 'בית אהרן' זי"ע (דף קנט:): בשם הרמ"ק (ונמצא לתלמידו ב'קול בוכים') שמכל התשובות שבעולם, המעולה שבכולם היא לסבול העלבונות החירופים והגידופים, שהרי אם יסגף עצמו לשם כפרה, יבטל מדברי תורה, ושמו ייקרא חוטא, אבל כשיסבול עלבונות אפשר לו לאכול ולשתות ועונותיו מתכפרין.

ומסיים שם, כי הנה על האדם לעבור יסורים לכפר על עונותיו, ואם ישאלו אדם במה תבחר לכפר עונותיך, בהפסד ממון, או במיתת בנים רח"ל, או שמו תסכים שיכך ה' בקדחת ובשחפת, בקירוי וחמימו, במיתה וגיהנום, הרי את כל אלו לא יאבה, ויזעק ויאמר חס ושלום רחמנא ליצלן, אם כן במה יתכפרו חטאיו, רק עצה אחת יש לו - יתן למכהו לחי ישבע בחרפה (איכה ג ל), היינו שייסבול חרפה בשתיקה, ואז ישבע ממאכל ומשתה בלא שיצטרך להתענות על ידי החרפה.

חומש הפקודים - המספר מורה שכל יהודי חשוב בפניו כדבר שבמנין

בפרשתן (א ב-ג) 'שאו את ראש כל עדת בני ישראל... תפקדו אותם לצבאותם'. וברש"י, מתוך חיבתן לפניו מונה אותם כל שעה (ע"ב). והוא כאדם המחבב חפצים מסוימים והוא מונה אותם בכל שעה ושעה לראות אם לא חסרו.

ונתבאר בספרים (ספר הזכות ל'חידושי הרי"ם' זי"ע, פר' תשא ועוד) שתכלית המנין והספירה היה להראות לכל אחד ואחד שהוא 'דבר שבמנין' שאינו בטל אפילו באלף, ולכל אחד יש חשיבות בפני עצמו אצל הקב"ה. וע"ש זה המנין נקרא חומש במדבר 'חומש הפקודים' - אף שרק ב' פעמים נזכר בו ענין 'מנין בני ישראל', כי ענין גדול יש לו לבורא במספר בניו.

איתא ב'כלי יקר' בפרשתן (ב ב) עה"פ 'שאו את ראש' - וז"ל. אע"פ שרש"י פירש שהוא לשון קבלת

חשבון מ"מ הזכירו בלשון שאו, כי מצד המספר ינטלם י. מספרים על הרה"צ רבי נח וויינבערג זי"ע [אביו של הרה"ק ה'ברכת אברהם' זי"ע], שפעם ישבה דבורה על מצחו והוא לא זז ולא נע מחמתה, וכה אמר לאחד ממקורביו שרצה לגרשה מעל פניו, 'אם נגזר בשמים שדבורה זו תעקוץ אותי - הרי לא תצליח לגרשה, ואם לא נגזר כן אזי בלאו הכי לא אנזק ממנה, ולמה אם כן תעמול בחינם כדי לסלקה מעלי...'

א א) 'שבני ישראל נמשלו לכוכבים' - ומה ענין זה לזה. אלא, כי כמו הכוכבים הללו, כשמביטים בהם מרחוק, רואים שרבים הם עד אין מספר. אך מכל מקום אם יתקרב אליהם יראה שכל כוכב וכוכב הרי הוא עולם מלא וגדול. כך כל יהודי ויהודי, אף שהוא חלק מהכלל, מכל מקום הרי הוא עצמו עולם מלא ומיוחד בשליחותו.

יחסר המנין אחד פחות מכל המספר, וכל יהודי הינו חלק ממנין ששים רבוא נשמות ישראל, ובלעדיו אי אפשר לכל הכלל לקבל את התורה, כי אף אם יחסר רק אחד מן המנין יורגש החסרון בכולם".

ביו"ב ביאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"ם ריש פר' שמות) את מאמר חז"ל (הובא ברש"י שמות



יא. והרי אם יחסר אפילו אות אחת מכל דברי התורה הזאת ייחשב הספר כס"ת פסול, ומכאן, שרק ע"י כל נשמות הששים רבוא נעשית הקומה שלימה, ומכאן, ילמד שלא תיפול רוחו ולא יתייאש ח"ו, אלא ידע שבו בחר ה' לקבל התורה וחפץ יתב"ש בעבודתו ובמצוותיו.

## הכנה לשבועות

אנוכי ה' אלוקיך – ה'אמונה' כיסוד התורה כולה

דע כי מצות האמונה והבטחון ביחיד חי העולמים אינם נחשבים כ'מצוות עשה שהזמן גרמא', ובכל עת ושעה הוא זמנם, מ"מ עתה בהגיע עת דודים בגשתנו לקראת 'קבלת התורה', יש לנו לתת 'מקום בראש' לסוגיית האמונה והבטחון, שהרי באותו מעמד גדול ונורא – 'מעמד הר סיני' ראו והכירו כל בני ישראל יחדיו שה' הוא האלוקים, הוא ארון הכל ואין יחידות כמוהו, וכמו שנאמר (דברים ד לה) 'אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים, אין עוד מלבדו', וברש"י, בשנתן הקב"ה את התורה פתח להם ז' רקיעים, וכשם שקרע את העליונים כך קרע את התחתונים וראו שהוא יחידי לבדך נאמר 'אתה הראת לדעת', ובוודאי לא לחינם קרע הקב"ה עליונים ותחתונים, אלא ללמדנו, כי כל התורה

כולה תלויה ועומדת במצווה זו. ולכן מיד בראש דבריו דיבר ה' אותם שני דברות אשר 'מפי הגבורה שמענום' - אנוכי ה' אלוקיך... לא יהיה לך...

ואכן, הסמ"ק מנה את האמונה במצווה ראשונה במניין המצוות (מצוה א) וז"ל. לידע שאותו שברא שמים וארץ הוא לבדו מושל מעלה ומטה ובר' רוחות כדכתיב (שמות כ ב) 'אנוכי ה' אלוקיך', וכתיב (דברים ד לט) 'וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלוקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד'... אכן הקב"ה מנהיג את העולם כולו ברוח פיו, והוא הוציאנו ממצרים ועשה לנו כל הנפלאות, ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה<sup>2</sup>, שנאמר (תהילים לו ב) 'מה' מצעדי גבר כוננו, עב"ל<sup>3</sup>.

יב. אמרו חז"ל (פסחים ח:): 'כל שאין לו קרקע פטור מן הראיה', וביאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (הובא בשפתי צדיק פר' בהר אות יא) שמי שיש לו קרקע וממנה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו, פעמים אפשר שיבוא לידי מחשבה שכוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, ואינו חי תמיד בהרגשה כי כל מזונותיו וכל הצטרכויותיו מה' באים לו, לכן ציווהו ה' 'שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה'' - להזכירו כי כל אשר נעשה בעולם הזה מה' הוא, ואין לאדם שפע פרנסה כי אם בדבר ה'. אבל מי שאין לו קרקע, אינו נצרך לידי כך, כי בהעדר מקור פרנסה הינו רואה את ה' ואת הנהגתו עמו ועם כל ברואיו בכל עת, ולכן פטור מן הראיה, כי יש לו ענין עליה ברגל אף בהיותו בביתו.

כע"ז ביאר ה'כלי יקר' (ויקרא כה לו) הטעם שאסרה תורה הלוואה בריבית, ומה נשתנה 'עסק' זה משאר משא ומתן שלא אסרתו תורה. וז"ל. וזיל בתר טעמא, כי עיקר טעם איסור הריבית הוא לפי שהוא מסיר מידת הבטחון מן האדם, כי כל בעל משא ומתן עיניו נשואות אל ה' לפי שהוא מסופק אם ירוויח או לא, אבל הנותן בריבית ריווח שלו ידוע וקצוב, והוא סומך על ערבונו שבידו - ומן ה' יסיר לבו. ומה שגם הלווה (שאצלו אין שייך טעם זה) עובר בלאו, לפי שהוא מחטיא את המלווה ומסירו מן מידת הביטחון, כנודע מדבר המלווים בריבית שרובם מקטני אמנה ואבירי לב הרחוקים מצדקה מצד כי אין בטחונם בה'. ומה שמותר ליתן בריבית לעכו"ם לפי שכל עכו"ם חזקתו שהוא אלם וגזלן אפילו אם הוא כבוש תחת ירך מכל מקום דרכו לבוא בעקיפין (היינו למצוא הדרך שלא לפרוע חובו), ואפילו אם ערבונו בידו לעולם אינו בטוח לא בקרן ולא בריווח, ועל כן תמיד עיניו (של המלווה) נשואות אל ה' להצילו מידו, עכ"ל.

וכלומר, כי הגורם לעצמו שלא להיות 'תלוי' בה', וגורם לעצמו שלא יצטרך לישא בכל עת עיניו לשמים, זה עוון חמור וגדול עוונו מנשוא, וללמד על הכלל יצא כי פרנסה אשר אין בה צורך להיות תלוי בה' ל'טרפה' תחשב... יג. כתב הרא"ש שלכן פתח 'אנוכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים', ולא פתח בנס גדול יותר – 'אנוכי ה' אלוקיך אשר בראתי שמים וארץ', כי רצה הבורא ללמדנו על האמונה בהשגחת ה' בפרטיות על כל פרט ופרט, ודבר זה נתגלה לעין כל ביציאת מצרים (יותר מבעת בריאת העולם). וז"ל הרא"ש (ארחות חיים ליום א' כו) לבטוח בה' בכל לב, ולהאמין בהשגחתו הפרטית, ובזה תקיים בלבבך הייחוד השלם, בהאמין בו כי עיניו משוטטות בכל הארץ, ועיניו על כל דרכי איש, ובוחן לב וחוקר כליות. כי מי שאינו מאמין באשר הוצאתיך מארץ מצרים אף באנוכי ה' אלוקיך אינו מאמין... וזה יסוד כל התורה כולה. עכ"ל.

עד דור מקבלי התורה בהר סיני, וחוש השמיעה הוא העיקר לתורה, על דרך שנאמר (ישעיה נה ג) 'שמעו ותחי נפשכם', ומהאי טעמא ראו את הקולות, ללמדם שיסוד האמונה הוא שמיעת הקולות וחוש הראיה מתבטל לשמיעה.

בדברים הללו כתב גם בנפש החיים (ש"ג פ"א) שרואים את הקולות, היינו ש'ראו' בחוש את אמיתות ומציאות הקולות היוצאים מפי הגבורה.

עפ"ז ביאר הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע הא דאיתא בגמ' (סנהדרין ק.) שדרש רבי יוחנן, עתיד הקב"ה להביא אבנים טובות ומרגליות שהן שלשים על שלשים אמות וחוקק בהם עשר ברום עשרים ומעמידן בשערי ירושלים וכו', לגלג עליו אותו תלמיד, שהרי אפילו בגדלה של ביצת העוף [הנקרא 'צילצלא', והוא עוף גדול] לא מצינו, וכיצד תמצא אבן טובה שגודלה פי כמה וכמה - שלושים על שלושים אמה... לימים הפליגה ספינתו בים, וראה למלאכי השרת המנסרים אבנים טובות ומרגליות, אמר להו אלו למי, אמרו לו המלאכים, עתיד הקב"ה להעמידן בשערי ירושלים, משחזר התלמיד מצא את ר' יוחנן יושב ודורש דרשות בתורה, אמר לו, רבי, דרוש, ולך נאה לדרוש, כשם שאמרת כך ראיתי, אמר לו ריקה אם לא ראית לא האמנת, מלגלג על דברי חכמים אתה, נתן בו עיניו ועשאו גל של עצמות. וביאר הבני יששכר שמתחילה לא הענישו רבי יוחנן, ורק לאחר שאמר כשם שאמרת כך ראיתי, וגילה בזה שאינו מאמין אלא למה שעניו רואות, אזי נתן בו רבי יוחנן את עיניו וכו', כי כל מהותה של האמונה אינה לפי הנראה בעיניים, אלא לפי המקובל ונשמע מאבותינו ורבותינו<sup>10</sup>.

יד. וז"ל הרה"ק ה'דגל מחנה אפרים' זי"ע (ר"פ עקב). כלל גדול לעבודת הבורא ב"ה הוא העיקר הוא האמונה, וע"ז היה מזהיר אא"ז זללה"ה (מרון הבעש"ט), וזהו שורש לכל התורה והעבודה, וזהו שאמר דוד המע"ה (תהלים קיט פו) כל מצוותיך אמונה.

טו. ידוע שהרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע היה מצווה לחסידיו לחזור בכל יום ויום את דברי הרמב"ן הללו. טז. והוסיפו לפרש בזה, שאמר לו רבי יוחנן, לשיטתך שאין לך אלא הנראה בעיניים, אם כן אף נשמה אין בך שהרי היא אינה נראית, ומדויק אומרו 'ריקה' מלשון ריק, שבפנימיותך הינך ריק מהנשמה המחייבה את הגוף, ומשום כך נענש שנעשה גל של עצמות שהיה בזה מידה כנגד מידה, שמאחר שאינו מאמין אלא בנראה בעיניים אם כן נלקח ממנו נפשו ונשמתו שאינה נראית ולא נשאר אלא הגוף מבחוץ בלא הדבר המקיימו.

בצחות מספרים על 'ההוא גברא' שבסכלותו כי רבה טען ואמר, אינני מאמין בה' (רה"ל), כי לא אמין למה שלא אראה בעיני, על כן, מכיוון שבעיני לא אראה את הקב"ה מנין לי שצדקו דבריכם... מה ענו לו השומעים, אף אנו

תדע שהאמונה היא עיקר כל התורה כולה". בדכתב ה'רמב"ן' זי"ע (סוף פר' בא בד"ה ומן הניסים) 'שאין לאדם חלק בתורת משה עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם ניסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם'. נמצא, שבלא האמונה נחשב כמי שעדיין לא 'התחיל' את התורה. אין לנו אלא להתבונן בדבריו, ולהשיב היטב בפנימיות לבנו - שאין כל טבע בעולם אלא הכל בהנהגה ניסית מאת ה'<sup>10</sup>. כאשר יחיה האדם באמונה זו אשריו ואשרי חלקו בזה וכבא.

וכך איתא מהרה"ק ה'מאור ושמש' זי"ע (פרשת יתרו ד"ה איתא במדרש), בשם הקדוש הרב רבינו אלימלך [מליזענסק] זצוק"ל... 'ידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר - אנכי ה' אלקיך' פירוש שבכלל 'אנכי' הוא כל התורה כולה וכו', וכל התורה כולה היא תלויה ב'אנכי', דהיינו אם האדם מאמין באלקותו ממילא בודאי מקיים התורה והמצוות כראוי.

ביו"ב כתב הגר"א (משלי כב יט) עיקר נתינת התורה לישראל הוא בכדי שישמו בטחונם בה'.

והנה, במתן תורה נאמר (שמות כ טו) 'וכל העם רואים את הקולות', והקושיא עולה מאיליה כיצד ניתן לראות קולות, ולכאורה היה צריך לומר וכל העם שומעים את הקולות, ופירשו חז"ל (במכילתא והובא ברש"י) רואין את הנשמע, שנעשה נס וראו את הקולות שהיה בהם ממשות (רש"י שבת פח:). וביאר הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (סיון מאמר ה אות יט) לאיזה תכלית הפליא הקב"ה לעשות נס גדול כזה אף שלכאורה אין צורך (והרי אין הקב"ה עושה נס לחינם) אלא, להורות לנו את יסוד האמונה שאינה נבנית על ידי ראייה ומחקר, כי אם על ידי האמונה הפשוטה אשר קבלנו מאבותינו ומאבות אבותינו

יד. וז"ל הרה"ק ה'דגל מחנה אפרים' זי"ע (ר"פ עקב). כלל גדול לעבודת הבורא ב"ה הוא העיקר הוא האמונה, וע"ז היה מזהיר אא"ז זללה"ה (מרון הבעש"ט), וזהו שורש לכל התורה והעבודה, וזהו שאמר דוד המע"ה (תהלים קיט פו) כל מצוותיך אמונה.

טו. ידוע שהרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע היה מצווה לחסידיו לחזור בכל יום ויום את דברי הרמב"ן הללו. טז. והוסיפו לפרש בזה, שאמר לו רבי יוחנן, לשיטתך שאין לך אלא הנראה בעיניים, אם כן אף נשמה אין בך שהרי היא אינה נראית, ומדויק אומרו 'ריקה' מלשון ריק, שבפנימיותך הינך ריק מהנשמה המחייבה את הגוף, ומשום כך נענש שנעשה גל של עצמות שהיה בזה מידה כנגד מידה, שמאחר שאינו מאמין אלא בנראה בעיניים אם כן נלקח ממנו נפשו ונשמתו שאינה נראית ולא נשאר אלא הגוף מבחוץ בלא הדבר המקיימו.

בצחות מספרים על 'ההוא גברא' שבסכלותו כי רבה טען ואמר, אינני מאמין בה' (רה"ל), כי לא אמין למה שלא אראה בעיני, על כן, מכיוון שבעיני לא אראה את הקב"ה מנין לי שצדקו דבריכם... מה ענו לו השומעים, אף אנו

זמיהאי טעמא נוהגים לתת יד על העיניים באמירת פסוק ראשון בקריאת שמע (וכמובא בשו"ע או"ח סי' ס"ה) להורות שאנו מסלקים מעמנו את כח הראייה, והאמונה הזכה והטהורה בה' אלוקינו ה' אחד היא רק מכח הנשמע והמסורת מדור דור ולא מכח הראייה.

בא אליך בעב הענן - נראה כרעה ואינו אלא טובה נפלאה אשרי המאמין ב'אנוכי ה' אלוקיך' ובהשגחה פרטית, כי אז ישכון תמיד במח שאנן, ולא ירך לבבו אף בבוא עליו הסתרה, שהרי באמונתו יודע שתחת ההסתרה נמצא הקב"ה המשיגה עליו בכל עת ורגע, והכל מאתו יתברך באהבתו אליו לטובתו השלימה".

מצינו בדברי ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות ה"ב רצט. ד"ה כ) במה שאמרה נעמי בבואה לבית לחם ותאמר נענה ונאמר, כי שוטה גדול אתה, ואין לך אפילו טיפת שכל... נפגע הלה עד עמקי נשמתו... תמהו השומעים, מדוע בושתי וגם נכלמתי. הרי אין שכלך נראה לעיניים. ואלא מהי טענתך, שבמוחך שוכן שכלך, איננו מאמינים למה שאיננו רואים בעיניים...

אליהן אל תקראנה לי נעמי קראן לי מרא כי המר ש-ד-י לי מאד' (רות א כ), כי הנה אחר ששני בניה של נעמי מתו על פניה, ונשארה יחידה בעולמה זולתי כלתה רות, הרגישה נעמי שאבדה כל תקוותה, ואך תקווה אחת קוותה שבבית לחם דר שאר בשרה וקרובה - בועז איש גבור חיל והוא שר ונכבד בישראל, כי בעלה אלימלך היה אחיו של שלמון אבי בועז (ב"ב צ"א.), ואף היא הייתה בת אחי אביו של בועז (שם) וחשבה שבבואה לבית לחם יהיה לה בועז למשיב נפש. אך מכיוון שאין דרך הצנועות להתראות עם אנשים, וכן נהגה נעמי - שלא מצינו שראתה נעמי את בועז ולא דברה עמו כלל, לכן היה בדעתה שתתקרב אליו ע"י אשתו - שתבקש מעמה שתדבר עם בעלה בועז שידאג לכל מחסורה. ויהי אך נכנסה נעמי לבית לחם והנה - מתה אשת בועז (ב"ב שם), כדכתיב (שם יט) 'ויהי נפגע הלה עד עמקי נשמתו... תמהו השומעים, מדוע בושתי וגם נכלמתי. הרי אין שכלך נראה לעיניים. ואלא מהי טענתך, שבמוחך שוכן שכלך, איננו מאמינים למה שאיננו רואים בעיניים...

יז. וכבר היה מעשה באב ובנו הקטן שהיו מהלכים בצידי הדרכים (על המדרכה) ובבואם בסמוך לתחנת האוטובוס החליקו שניהם גם יחד מ'קליפת הבננה' ונפלו כשהם שכובים על הארץ במעמקי הכביש (road), באותו רגע הגיח ל"ע האוטובוס וכמעט שלא דרסם למוות, האב התעשת ומיד דחף את בנו והעלהו על המדרכה... (ואת האב הצילו כמה אנשי חסד שגררוהו משם), מששבה רוח הבן אליו פתח מיד ב'טענה' אל אביו, אבא... למה דחפת אותי... כשאינו מבין שב'דחיפה' זו הצילו האב והרחיקו מן המוות. אף אנו נלמד להבין שכל דחיפה וכיו"ב אינה אלא להצילנו מסכנה ולהריק עלינו כל מיני טובות וברכות.

הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע סיפר שפעם ישב הרה"ק רבי שלמה לייב מלענטשנא זי"ע וערך את שולחנו הטהור בשבת חוה"מ סוכות. בתוך דברי קדשו נענה ואמר, 'אין העולם כולו שווה אפילו אנחה אחת'. תוך כדי אמירתו נשבר ספסל אחד מפאת הדוחק בין החסידים, ופגע הספסל ברבי שלמה לייב אשר נאנח אנחת כאב. עמד שם חסיד אחד שניחון במידה יתירה של 'תמים תהיה', ושאל, הרי הרבי אמר זה עתה שאין העולם שווה אפילו אנחה אחת גרידא. ענה רבי שלמה לייב ואמר, אכן כדברך, אך בשעה שכואב נאנחים ונזעקים.

וביאר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע, הנה רבי שלמה לייב התכוון לומר לו, כי וודאי מותר לאדם לזעוק כשכואב לו, אלא בתוך זעקותיו יזכור שבאמת אין העולם הזה שווה אפילו אנחה אחת. ולא יתפעל מהקורות אותו, באמונתו שהכל ממעל לטובתו.

ידוע המשל, למה הדבר דומה, לאב רחום הנוטל את בנו הקטן לרופא שיניים כדי שיטפל בו וירפא את שיניו המקולקלות הצריכות תיקון, וידוע שטיפול זה כרוך בכאבים עזים ומיחושים שונים, אך האב אנוס הוא, ורק מחמת שהוא חפץ בטובת הבן על כן הוא לוקח אותו אל הרופא שירפאו ויטיב לו לעתיד, ולכן ידבר אל לבו וישכנעו בטוב ובנעימים לבקר את הרופא ולהתגבר על היסורים, והנה באותה שעה שיטפל בו הרופא ויכאיב לו בודאי שלא יקפיד האב אם יבכה הבן, כי כך היא דרך העולם לבכות ולהתאונן בעת צער, וכפתגם העולם המפורסם 'אז ס'טוהט וויי שרייעט מען' [-כשכואב צועקים], אבל אם יתרעם עליו הבן ויבוא אליו בטרונאי ויטיח בו דברים קשים שכל כוונתו ומטרתו היא אך ורק כדי להרע לו, בודאי יצטער האב ותתעגם עליו נפשו על דבריו שאין בהם שמץ של אמת. והנמשל מובן לכל בר דעת, שאין חסרון אם האדם בוכה על מצבו, כי כך ברא הקב"ה את עולמו וזה טבע הבריאה, אך העיקר שלא יתרעם ולא יקרא תגר על הנהגתו, ואף אם בעיני בשר נדמה לו שהוא סובל צער ויסורים יאמין באמונה שלימה שהכל לטובה ויקבלנו באהבה ובשמחה.

כבואנה בית לחם ותהום כל העיר' וברש"י 'ותיהום כל העיר - נעשית הומיה כל העיר, כולם נתקבצו לקבור אשתו של בועז שמתה בו ביום'. באותה שעה הבינה נעמי כי אברה גם תקוותה האחרונה - כי לא תוכל לפנות אל בועז דרך אשתו, ובכתה ואמרה (שם ב) 'קראן לי מרא כי המר ש-ד-י לי מאד'. אך באמת כל זה היה לטובתה, כי על ידי זה התגלגלו הדברים שבועז נשא את רות בלתי לו לאשה, ומאז היה כל מחסורה על בועז, ולא עוד אלא שנוולד בן לרות - ואז 'ותאמרנה הנשים אל נעמי ברוך ה'... והיה לך (בן זה) למשיב נפש, ולכלכל את שבתך, ותהי לו לאומנת' (שם ד יד-טז). ומשם הגיעו בני ישראל לעת טובה וברכה

בימי שלמה, אשר בכל ימיהם של בני ישראל לא היו להם זמני טובה כימי שלמה המלך ביושבם 'איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו' ואז נתמלאה הלבנה (שמו"ר טו כו), ואכן 'המר ש-ד-י לי מאד' הם בראשי תיבות 'שלמה' וכלומר כי אותם זמני הסתרה הביאו לידי זמני הטובה הללו. מכאן ילמד כל אחד לענייניו<sup>11</sup>, כשנראה לו כי אברה תקוותו האחרונה, יסמוך לבו על ה', בידעה כי אדרבה מכאן תצמח ישועתו<sup>12</sup>.

ומפורשים הדברים ברש"י (ב"ב שם), וז"ל. מתה אשתו של בועז. ולאשמענין אתא שהקב"ה מקדים רפואה למכה ויש לו לאדם לבטוח בהקב"ה<sup>2</sup>.

יח. ובזה ביארו מנהג אכילת מאכלי חלב בשבועות, כי כל אותם המאכלים שנעשו מגבינה לא היו באים לידי שבח זה אם לא עברו את ה'חימוץ' וקלקול החלב, ללמדנו ארחות וחוקי חיים לכל התורה כולה, שהעובר קשיים, עד שנראה לו שמזלו 'חמוץ', ידע נאמנה שאין זה אלא הכנה לגבינה' ולטוב והתועלת היוצא ממנה. יט. וכך יש ללמוד מהאמור ב'תהילים' בפרק מ"ב, שבתחילת המזמור נאמר (פסוק ו) 'מה תשתוחחי נפשי ותהמי עלי הוחילי לאלוקים כי עוד אודנו ישועות פניו, ולבסוף נאמר (פסוק יב) באותו מטבע לשון 'מה תשתוחחי... כי עוד אודנו ישועות פני ואלוקי'. ומבאר הגאון רבי שמשון רפאל הירש זי"ע טעם שינוי הלשון, כי בתחילה דיבר הכתוב כלפי זמן החשכה, כשעדיין אינו רואה בישועת ה', על כן אמר ישועות פניו, היינו שבעת החשיכה מתחזק האדם שהכל לטובה, הגם שאינו רואה שיש בדבר 'ישועה', מ"מ הוא מאמין ובוטח שמול פניו של השי"ת יודע שהוא טובה (וכלשונו, ומקבל בצער ובהכנעה את רצון השי"ת וזהו ישועות פניו, של הקב"ה), עד שבסופו של דבר, גם האדם עצמו זוכה לראות ולהכריז שפעולות השי"ת הם ישועות פני - ישועה שלו עצמו.

עוד כ' שם לבאר מהו 'תהום אל תהום קורא לקול צנורך כל משברייך וגלייך עלי עברו' כי המביט על התהום וגלי הים נראה לו הכל כגוש אחד הממהר לשטוף בשצף קצף כל הנקרה בדרכו ללא שום סדר והנהגה מכוונת. אך באמת - תהום אל תהום קורא 'לקול צנורך', כאומר הריני נשמע ומקבל את הדרכת הקב"ה, הוא השם בים דרך והוא מורה לכל טיפת מים אנה תלך, וכמו האוחז בצנור המעביר מעט מים במידה מדודה ובידו לכוון את תוקף זרימת המים ולכל אשר יחפוץ יטהו, וא"כ הכל בחשבון מדוקדק ומסודר ומדוד.

ומסיים הרש"ר בשבח והודאה לבורא עולם, וז"ל, 'כל משברייך וגלייך' עלי עברו ואני נשארתי על עומדי, ומדוע, על שום שמשברייך היו וגלייך לא נתת למאורעות הזמן לשבור אותנו לא הרשית להם לסחוף אותנו, עכ"ל. ואולי יש אתנו מקום לומר, שכאשר האדם יודע את הסוד הזה, הרי 'כל משברייך וגלייך עלי עברו' - דוגמת משברי הים הם הגלים שהם רצים במרוצה גדולה מאד כאילו כדי לשבר את הסלעים, ומה נעשה בסופם - הם עצמם משתברים אל מול הסלעים האיתנים, כך האדם היודע ומבין שהגלים העוברים עליו הם 'משברייך, גלייך' - שלוחיו של בורא עולם, והם באים רק לנסותו ולא לשברו, אז יעמוד כצוק איתן וכסלע חלמיש, ועל כל גל וגל הוא מנענע בראשו, ונותן לו לעבור מעליו, אינו נשבר ואינו מתיימש על ידם.

כ. כן מצינו לימוד נפלא בהאי עניינא במתן תורה גופא, כי בטרם נגלה הקב"ה לעמו בית ישראל במעמד הגדול והנורא אמר הקב"ה למשה - 'ואל משה אמר עלה אל ה' אתה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל' (שמות כד א), וכתב ה'טור' בפירושו על התורה, תימה לי, למה לא עלו אלעזר ואיתמר שהרי גדולה מעלתם ממעלת הזקנים, כדאיתא (עירובין נד:) 'כיצד סדר משנה, נכנס אהרן ושנה לו משה פרקו, נכנסו בניו... נכנסו זקנים... נכנסו כל העם... נסתלק אהרן שנו בניו לזקנים ולכל העם' הרי לך שאלעזר ואיתמר גדולים בחכמה מהזקנים שכן הן מלמדים אותם את התורה, ומדוע הזקנים עלו על הר סיני ואלעזר ואיתמר נשארו מאחור. ומבאר, משום שהקב"ה 'לו נתכנו עלילות' (שמואל א' ב ג), וידע שבעלילה זו נתחייבו כדאמרין (תנחומא בהעלותך טז) שמכאן נתחייבו שריפה,

רצוננו לראות את מלכנו – השיבות ההשתוקקות והרצון לתורה ועבודה

בפרשתן (א מט), 'אך את מטה לוי לא תפקוד ואת ראשם לא תשא בתוך בני ישראל', ובמדרש

(במד"ר א יב) ואת ראשם לא תשא בתוך בני ישראל, למה שהלויים שלי הן – והיו לי הלויים (ג יב), שכל מי שהוא מקרב אותי אני מקרבו, הם קרבו עצמן לי שנאמר (שמות לב כו) 'ויאמר משה מי לה' אלי ויאספו אליו כל בני לוי, הן קרבו אותי ואני מקרבן, והיו לי

וכך נאמר לאחר מתן תורה 'ומשה ניגש אל הערפל' (שמות כ יח) וכתב 'בעל הטורים' כי 'הערפל' בגימטריא 'שכינה'. מכאן למד הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע (דברים, עמו' ריא) כי אם נראה לאדם ש'ערפל' מכסה אותו בחושך כפול ומכופל ידע שאין זה 'ערפל' אלא עבשיו 'שכינה' שורה ונגלית עליו. והן הן דברי הכתוב בחנוכת בית המקדש הראשון (מלכים א' ה יב) 'אז אמר שלמה ה' אמר לשכון בערפל', שנתגלה לשלמה כי כשיש 'ערפל' הרי זה סימן כי ה' אמר לשכון עליו.

אלא שלא רצה הקב"ה לערבב שמחת התורה, והמתין לנדב ואביהו לשנה הבאה בא' ניסן יום הקמת המשכן, ולזקנים עד תבערה (מתאוננים), ואילו היו גם אלעזר ואיתמר עולים על ההר היו גם הם מתים ונמצא שנכרת כל זרע אהרן, ולא רצה הקב"ה שיכרת זרע כהונה הקדושה, ע"כ מתחילה לא נתן להם לעלות ההרה (ומקורו במושב זקנים בשם הרא"ש).

וזוה מרומז בטעמי המקרא על אותו הפסוק 'ואל משה אמר עלה אל ה' אתה ואהרן נדב ואביהו' – דטעמו 'קדמא ואזלא מונח רביעי', שמארבעת בני אהרן הניחו והשאירו שנים למטה מההר בעת מעמד הר סיני, כי 'קדמא ואזלא' – שהקב"ה המביט מראשית אחרית, הקדים לראות שהעולים על ההר אזלא – ילכו מהעולם בטרם עת, לכן לטובתם לא העלה את כולם על ההר.

ענה בין והתבונן נוראות עומד לו אהרן כהנא קדישא, בשעה הכי נעלית – מיום בריאת העולם ועד סופו, כשירד הקב"ה על הר סיני קרע את העליונים ואת התחתונים וראו שהוא יחידי, והנה הוא רואה כי שבעים זקנים הקטנים במדרגתם משני בניו אלעזר ואיתמר עולים על ההר והם עומדים להשיג שם 'מדרגות' גבוהות עד אין שיעור, ואילו שני בניו אלו נשארים לעמוד בין העם... ואינו מבין מדוע עשה לו ה' ככה. גם בניו הקדושים עצמם יתמהו, וכי זה שכרנו על יגיעות גדולות ועבודות נוראות – להישאר בין העם והיה זה כ'זילותא' לפי כבודם, וקוב"ה אומר המתינו לי ותראו כי רק בזכות 'השפלה' זאת ישאר נצר וזכר לזרע אהרן, וכל הכהנים ועבודת הכהונה לדורי דורות יהיו נמנים על 'יוצאי חלציכם' בזכות השפלה זאת...

ובזה מבואר הא דכתיב על שלמה המלך 'וידבר שלושת אלפים משל' (מלכים א' ה יב), כי כשרצה שלמה להרגיע סערת רוחם של המתייסרים – שיקבלו באהבה ושמחה את כל המצבים העוברים עליהם, נענה ואמר ראו נא מה היה לג' אלו ששמם מתחיל באות אל"ף (אהרן, אלעזר איתמר) כי שלושת 'אלפים' אלו יוכיחו כי הנראה כרעה אינו אלא טובה וברכה.

מכאן ילמד כל איש, פעמים הרבה עולים במחשבתו של אדם, ראה נא, כמה עלה ונתעלה ידידי ורעי עשרת מונים ממני – ברוחניות – כשנתמנה להיות 'כלי קודש' מג"ש, ראש ישיבה וכו' וכו' כל חד בדיליה, או בגשמיות – נכסיו מצליחין, שמו הולך לפניו כמומחה בתחום פלוני, בניו מפארים את טובי הישיבות ואילו אני אנה אני בא... וכיו"ב רבות ממחשבות הטורדות מנוחתם של בני אדם. תשובתם, אל תהיו קצרי רואי, התייצבו וראו כי הכל בחשבון לטובתכם ולהנאתכם, פעמים שיתגלה החשבון כאהרן הכהן שנתגלה לבסוף, כי כל 'ירידה' זו הייתה להחיות זרעו לעולמים, ופעמים שלא יראה כזאת אלא בעולם העליון, אבל האמת כי כן הוא.

וכבר אמרו שלכן איתא בחז"ל (שבת לא). 'אמונת זה סדר זרעים', וביארו שהוא כדוגמת הזרע הנזרע באדמה שבסדר ה'צמיחה' נרקב בתחילה, מה עשה בעה"ב, הלך והשקה את האדמה והזרע אך ללא הועיל, הזרע נרקב יותר ויותר... ויבוא הזרע ויזעק, אויה לי, כי הזרעים היקרים אשר קנייתם בממון ודמים הלכו לאיבוד בתוככי אדמה מרקבת זו... וככל שהנני משקה אותה כך תוסיף ברקבונה, מה יאמרו הבריות, שוטה, המתן ותראה את צמיחת הזרעים הפלא ופלא, כי אכן בתחילה לא תראה מאומה ולפתע, יעלה ויצמח כגן רטוב. כן הוא מעשה האמונה 'אמונת זה סדר זרעים' – בתחילה לא תראה מאומה לטובה, אבל בסבלנותך כשתאמין תראה שלבסוף תעלה ותצמח ישועתך למעלה למעלה.

הלויים. וכתב ע"ז הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"ם בפרשתו, ד"ה אך) יש אדם אשר שואף לעבוד את בוראו, אולם הוא נעלם ממנו, אך כאשר רוצה לעבוד את ה' בכל כוחו אזי נופלת מחיצת קיר הברזל המפסקת והוא כולו לה', עכ"ל. ומכאן למדנו על מעלת הרצון, שכאשר האדם 'מקרב' עצמו אל הקב"ה ע"י שמשתוקק בכל לב ונפש לעבדו הרי גורם בזה שהקב"ה יסייע בעדו 'ויקרב' אותו אליו ויפלו כל המחיצות, ואפילו מחיצה של ברזל<sup>כא</sup>...

לשומע מפי המלך, רצוננו לראות את מלכנו, ועל כך נאמר (פסוק י) 'ויאמר ה' אל משה' - א"כ שמזיקין לדבר עמם לך אל העם וקדשתם. מכאן למדנו כוחו של רצון עד שאמר הבורא שכביכול ב'שאגתם' רצוננו לראות את מלכנו הזיקין והכריחו אותנו להתגלות ולתת להם את התורה בעצמו (אלא שהם לא עצרו כוח לשמוע מפי ה' רק ב' דיברות הראשונות).

היה אומר הרה"ק מסאטמאר זי"ע (שבועות עמו קבו) דהא איתא במדרש (ילקוט ישעי' שצא) 'לעתיד לבוא יביא הקב"ה את הר תבור וכרמל לבנות עליהם את בית המקדש'. ויזכו לכל זה בשכר 'ההשתוקקות והרצון' שהיה להם בעת נתינת התורה שהתורה תינתן עליהם כמבואר במדרש (ב"ר צט א)<sup>כב</sup>, והדברים קל וחומר, ומה אם הדומם זוכה ליקר ולגדולה בשכר ה'רצון', ק"ו לכן

ויסוד זה נאמר לישראל עוד קודם לקבלת התורה, וכדאיתא ברש"י (שמות יט י) שמתחילה היה בדעתו של הקב"ה לתת את התורה על ידי משה, אלא ש'וישב משה את דברי העם - שמעתי מהם שרצונם לשמוע ממך, אינו דומה השומע מפי שליח

כא. והנה איתא בגמ' (כתובות סג.) שכלבא שבוע הדיר את בתו מהנאה מנכסיו מפני שנישאה לרבי עקיבא כשהיה 'עם הארץ', וכאשר שב רבי עקיבא עם כ"ד אלף תלמידיו הלך אליו כלבא שבוע בבקשה שיתיר לו נדרו, שאלו רבי עקיבא 'אדעתא דגברא רבה מי נדרת' - אילו היית יודע שאהיה אדם גדול היית נודר, ומאחר שהשיב בלאו התיר לו את הנדר. והקשו התוס' (ד"ה אדעתא) 'והלא אסור לפתוח בנולד' (נולד הוא חרטה מחמת דבר שנולד לאחר שנדר האדם, ובעת נדרו עדיין לא הייתה סיבה זו קיימת בעולם), ומתרצים בתוס', 'י"ל, דהכא לא חשיב נולד כיון שהלך לבי רב, דדרך הוא בהולך ללמוד שנעשה אדם גדול'.

עלינו להתבונן בדבר, וכי לא מצינו בדורנו מי שהלך ללמוד ולא נעשה אדם גדול... אלא, שהכל תלוי ברצונו של אדם, ההולך ללמוד מתוך רצון עז ותבערת קודש לעשות ככל אשר ביכולתו להתעלות ולעלות בתורה, אפילו אם הוא 'עם הארץ' בן ארבעים שנה שעדיין אינו מכיר בצורת אות, ברור ופשוט שיצמח לגברא רבה - שהרי הוא הלך ללמוד... ומה שישנם ההולכים לישיבה ואינם נעשים 'גברא רבה' אין זה אלא מפני שלא השקיעו את כל כח הרצון במטרה להיות אדם גדול, אלא רצונם בעוד כמה וכמה דברים...

כב. גם מצינו ב'שירת דבורה' שהיתה בהר תבור שנאמר בה (שופטים ה ג) 'אנכי לה' אנכי אשירה', וכתב רש"י וז"ל, אנכי אנכי כפול, שמעתי מדרש אגדה (ילקוט שמעוני ב מז) לא קפח הקב"ה שכר תבור וכרמל, שבאו למתן תורה לתת עליהם את התורה וחזרו בבושת הפנים, אמר להם הקב"ה סוף שאני פורע לכם כפלים, נאמר בסיני (שמות כ ב) 'אנכי ה' אלוקיך', ובתבור יאמר אנכי אנכי, נאמר בסיני 'אנכי ה' אלוקיך', ובכרמל יאמר (כפל לאמר) ה' הוא האלוקים, ה' הוא האלוקים (מלכים א' יח לט), בימי אליהו.

על פי זה פירשו בלשון הכתוב (ישעיה נא יב) 'אנכי אנכי הוא מנחמכם', שכפל הלשון 'אנכי אנכי' הנאמר ב'תבור' הוא נחמתנו, שכשם ששילם הקב"ה שכר להר תבור על רצונו שיתנו עליו את התורה, כן עתיד הקב"ה לשלם שכר טוב לכל איש ואיש אשר נשאו לבו לעבודתו ית', ואין לך שום 'רצון' ההולך לריק כי אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה.

אנוש שבוודאי יזכה למדרגות עילאיות<sup>21</sup> אם רק ישתוקק וירצה לקבל את התורה<sup>22</sup>.

זי"ע (שפתי צדיק לשבועות אות נט), ד'חולשא דאורחא' היא מלשון 'חולת אהבה', דכיון שראה הקב"ה שיש להם צמאון לקבלת התורה על כן העדיף שלא להתחיל עמהם סדר קבלת התורה כדי שלא לגרום להפסיק השתוקקותם, כי דבר זה חביב עד מאד לפניו יתברך<sup>23</sup>, ומזה רווה נחת רוח יותר מן הכל, ולא רצה לבטלם מדרגה נשגבה זו<sup>24</sup>.

אמרו חז"ל (שבת פו:): 'בחד בשבא לא אמר להו ולא מידי, משום חולשא דאורחא', פירוש שביום הראשון שהגיעו בני ישראל למדבר סיני לא אמר להם הקב"ה ולא מידי מפני שהיו טרודים מטורח הדרך. ומקשים העולם, איזו חולשא דאורחא היתה להם, והרי נשאו אותם ענני ענן ונעליהם לא בלו מעל רגליהם, ומדוע אם כן היו צריכים להמתין עד יום השני לבואם למדבר סיני, ובדרך דרוש אמר הרה"ק ה'שפתי צדיק'

ויסוד גדול הוא בתורה, שאין הקב"ה דורש מן האדם להשיג 'תוצאות' בעבודתו, כי זה אינו ביד בשר ודם, אלא רצונו יתב"ש שיהיה לו צמאון וחשק למלאות

כג. צא ולמד כמה גדולה וחשובה מעלת הרצון, דהנה אמרו חז"ל (מדרש שמואל רבא פרשה ג) שקודם לידת שמואל הנביא יצאה בת קול ואמרה עתיד להיברא ילד בשם שמואל שקבל חזיון נבואה מאת ה', מה עשו בני ישראל ברצונם כי עז שבנם יהיה הנביא, היו כולם קוראים את שם בניהם 'שמואל', למעשה לא זכה להיות ה'נביא' אלא שמואל בנה של חנה. מ"מ הועיל להם הרצון וההשתוקקות שזכו שגם בניהם אמרו נבואה פעם אחת. העמיס כן החיד"א בספרו 'יוסף תהלות' על הפסוק בתהלים (טז ו) 'ושמואל בקוראי שמו', דכיון שקראו שם בניהם 'שמואל' על כן זכו פעם אחת לנבואה. מכאן נלמד כוחו של רצון.

ומפורש כן במדרש (משלי פרשה יב) 'כל מי שישן על מטתו בלילה, וחושב בלבו ואומר, למחר אני משכים ואעשה עם פלוני טובה, עתיד לשמוח עם הצדיקים בגן עדן לעתיד לבוא', והרי לך, שעל עצם הרצון יטול שכר גדול כזה. כד. וכך פירש הרה"ק מטריסק זי"ע (מגן אברהם ד"ה וידבר) בלשון רש"י בריש פרשתן 'מתוך חיבתן לפניו מונה אותם כל שעה', כי 'שעה' הוא מלשון פניה [וכמו שנאמר (בראשית ד ה) 'ואל קין ואל מנחתו לא שעה', ופירש רש"י – לא פנה], והכוונה שחביב אצל הקב"ה כל פניה שהאדם פונה את עצמו להשי"ת, כלומר, כל מעשה שעושה וכל פעולה ואפילו במשהו, וכלשונו 'והוא מונה כל שעה ופינה שהאדם פונה לשמו יתברך בלב שלם להשפיע ממזל עילאה כל השפעות טובות והברכות על כל ישראל בכלל ופרט ברוחניות וגשמיות בני חיי ומזוני רויחי במהרה בימינו אמן'.

ומוסיף עוד, שנרמז זאת בר"ת של 'מתוך חיבתן לפניו' עולה כמניין 'מזלא', הוא המזל העליון ממנו נשפע כל הברכות, לרמז על כל ההשפעות הטובות בעת שאדם 'פונה' מעצמו לעשות נחת רוח לבורא ית"ש.

כה. ידוע מה שכתב רש"י על הפסוק (שמות יט א) 'ביום הזה באו מדבר סיני - לא היה צריך לכתוב אלא ביום ההוא, מהו ביום הזה, שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום ניתנו', והקשה הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (פרי צדיק ל"ח סיון אות ב) שהרי באותו היום שבאו למדבר סיני עדיין לא נאמר להם כלום ולא ניתן להם שום דברי תורה, ומה שייך לומר כאן שיהיו ד"ת חדשים עליך כאילו היום ניתנו. ומבאר על פי מה שדרשו חז"ל בפסיקתא בחודש השלישי – בא חודש, והיינו שבאותו היום בא התחדשות בלב ישראל, והכוונה שנכנס בליבם חשק ותשוקה לקבלת התורה, ועל כן אמרו שיהיו ד"ת חדשים עליך, ר"ל 'שתמיד יהיה לישראל חשק זה כמו היום הזה שבאו למדבר סיני שהיה להם החשק הנפלא'.

כו. והכי שנינו באבות (פ"ג משנה יד) 'חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה', והסבירו צדיקים, שמחמת חביבותם של ישראל לא נתן להם את התורה תיכף ומיד בצאתם ממצרים אלא לסוף חמישים יום, וכל זאת כדי שיהיו ממתנינים ומצפין לה, ובכך עושין אותה 'כלי חמדה' מלשון חמדת הלב בהשתוקקות וגעגועים, שמשתוקקים בחשקם וברצונם לזכות לתורה הקדושה.

בנועם אמריו אמר כן הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע, ש'יום חתונתו זו מתן תורה', והלא נוהגים לשלוח סבלונות ומתנות לחתן ולכלה, וה'דרשה גישאנק' (- הדורון דרשה) שבני ישראל נותנים להקב"ה כביכול הוא הרצון והחשק לעשות רצונו יתב"ש בלבב שלם, וכולם חייבים לתת מתנה זו, ואין אדם נפטר ממנה, שהרי גם עני ואביון מביא קרבן דלי דלות, כלומר שמנחתו חשובה לפני הקב"ה אף אם קרבנו אינו עולה סכום רב, כי לפניו יתב"ש

רצונו בלבב שלם<sup>כז</sup>, ובוה פירשו מה שאמר רבי יוסי (שבת ק"ה): 'יהא חלקי ממתני בדרך מצוה', ולמה נקט 'בדרך מצוה', והלא מצד הסברא עדיף שפי להסתלק מן העולם אחר קיום ועשיית המצוה, אך הן הן הדברים, כי בקי היה רבי יוסי בשבילי דרקיעא, וידע שעיקר רצונו של הקב"ה הוא הצמאון שיהיה לבשר ודם אליו יתב"ש, וישתוקק לעשות לו נחת וקורת רוח, ומשום הכי גדולה מעלת ההולך בדרך מצוה ברצונו לעסוק בקיום רצון השי"ת, כי כל חפצו ורצונו והשתוקקותו הוא לקיים רצון המלך, וזה חביב בעיני בורא כל עולמים יותר מזבחים ועולות.

בפירוש ציוותה תורה (שמות י"א) 'והיו נכונים ליום השלישי', וכמבואר בראשונים שכל עניין מצוות 'ספירת העומר' הוא להיטהר ולהתקדש בהכנה לקראת יום הקדוש והנורא של קבלת התורה<sup>כח</sup>. וכמו שכתב הר"ן (פסחים כח. מדה"ר) ז"ל, ובהגדה גם כן אמרו בשעה שאמר להם משה 'תעבדון את האלוקים על ההר הזה' אמרו לו ישראל, משה רבינו אימתי עבודה זו, אמר להם לסוף חמישים יום, והיו מונין כל אחד לעצמו. מכאן קבעו חכמים לספירת העומר, כלומר, בזמן הזה שאין אנו מביאין קרבן ולא עומר - אלא מחשבין חמישים יום לשמחת התורה, כמו שמנו ישראל באותו זמן. עכ"ל.

### היו נכונים – ההכנה לקבלת התורה

ידוע ומפורסם כי לכל דבר שבקדושה ולקראת כל חג ומועד צריך 'הכנה' מקודם, אמנם חובה בפולה ומכופלת היא להתכונן לקראת חג השבועות<sup>כ"ח</sup>, שהרי

היו נכונים – ההכנה לקבלת התורה

עולה הרצון והצמאון שיהודי משתוקק לקדושה, ואין שום דבר בעולם שיוכל לעכב מן האדם מלרצות להתקרב אל להשי"ת.

כז. וכבר פירשו בדברי הגמרא (ע"ז ג.) 'מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת' ולא אמרו מי שהכין בער"ש, כי אין הקב"ה דורש אלא את הטירחה והגיעה, וה' יגמור בעדו... אם רק טרח אף שלא עלה בידו להכין הרי הוא כבר יאכל בשבת.

כח. הגאון הצדיק רבי שלום שבדרון זצ"ל נשא משלו ויאמר, יהודי הלך ברחוב שבע שמונה דקות לפני סוף זמן מנחה. ולפתע צעק מחרדה - אוי, אוי עדיין לא התפללתי מנחה, ומיד רץ לכיוון השטיבלאך ו'תפס' מנחה במהירות כפי שנראה מנחה כאשר לא מרוכזים ומבוהלים... אמר לו שותפו לדרך, חשבתי שאם ה'אוי' כל כך גדול – מי יודע כיצד תראה ה'מנחה'... אך 'למעשה' ה'אוי' שלפני מנחה היה חזק ותקיף כפליים מהמנחה עצמה שמחמתה נשמעה הצווחה. והנמשל - עם ישראל מכין את עצמו ארבעים ותשע יום 'שבעה שבועות' לקראת מתן תורה בהכנה רבתי, בכל יום ויום מכריזים 'היום... לעומר', ומן הדין שה'שבועות' יהא פי כמה וכמה... ולא יהא כאותו שחרד חרדה גדולה לקראת המצווה, וכאשר 'שהחיינו והגיענו לזמן הזה' - אז הילד איננו...

כט. בדרך צחות מספרים על מנהג שנהגו בו בימי קדם, אשר היו מעמידים תחת החופה שני גביעים מלאים במטבעות זהב, לסימנא טבא שיזכו החתן והכלה לבנות ביתם מתוך שפע פרנסה בהרחבה, ולא תמוש העשירות מתוך ביתם לעולם, והנה אותם חתנים אשר אביהם היה עשיר היו מביאים את הגביעים והמטבעות משלהם, ואילו החתנים העניים היו נוהגים לשאול מאת העשירים 'ללילה אחד' בלבד... ולמחרת היו מחזירים. אלא שבעיר אחת היה הגביר 'קמצן נורא, וידע החתן הנצרך שאין סיכוי בעולם שיתן לו שני גביעים מלאים, על כן התחכם לבוא אל הגביר וביקש ממנו שישאיל לו גביע אחד בלבד, כשבדעתו היה להניח שפיגע"ל (ראי) שעל ידי זה ייראה כאילו הניח שניים... אמר לו הגביר, הרי כל נתנית הגביעים הוא רק לסימנא טבא, וסימן טוב יותר שלא תצטרך לבריות... ומה שאתה חושש לבזיונות שיראו בשעת החופה שלא נהגת כמנהג המקום מחמת עוני, הנה הינך אומר שאתה צריך רק לאחד, א"כ שמע מינה שאחד כבר יש לך ואינך צריך אלא לשני, ע"כ איעצך להעמיד שפיגע"ל מול אותו הגביע שברשותך... השיב החתן, מה אעשה שאין בידי אלא שפיגע"ל בלבד... וכן לענייננו, שבועות זה השפיגע"ל של ההכנה מלפניו, וביום קדוש זה משתקף בו כל ההכנות שלקראתו, וכפי ששם החג 'שבועות' מורה עליו שהוא 'בנוי' מהשבועות הקודמים לו, ומי שטרח בערב החג אזי כשמגיע שבועות מאירים כל ההכנות באור יקרות, אך מי שלא עשה ולא כלום הרי כשיגיע החג לא 'יראו' ולא ייראה לו מאומה...

החג, ורק אמרו וספרתם לכם ממחרת השבת... תספרו חמישים יום והקרבתם מנחה חדשה לה', ואף בגמ' מצינו (ר"ה ו:): שלדעת רב שמעיה עצרת פעמים ה' (בסיון) פעמים ו' פעמים ז'ל, וביאור הדברים, שקבלת

התורה אינה תלויה ביום מסוים בחודש, אלא לדורות עולם ייאמר - אף בימינו אנו - בגמר הכנת בני ישראל לקראת 'קבלת התורה' בספירת חמישים יום יקבלו בשתי ידיים מהבורא יתב"ש"ל.

ל. הא כיצד כשחודש ניסן ואייר חדשים מלאים יחול שבועות בחמשה בסיון, אם שניהן חסרים - בשבעה בסיון, ואם א' מלא וא' חסר - בששה בסיון, כי חג השבועות הוא ביום החמישים מחג הפסח, ותלוי בקביעות חודשי ניסן ואייר.

לא. שמא תאמר, הרי כבר עברו עלי רובא דרובא מימי ספירת העומר, ולב יודע מרת נפשו היאך היה נראה באותם הימים ובמה היה שקוע... ואם כן כבר אבד סברי, ואין בידי לקבל את התורה בשנה זו אלא לשנה אחרת... אך באמת כל מחשבה זו בטעות יסודה, שהרי בצאת ישראל ממצרים, כשספרו חמישים יום כהכנה לקבלת התורה, וכדברי הר"ן הנזכרים, הרי במשך באותן ה'חמישים יום' נפלו בני ישראל כמה וכמה פעמים, כאשר באו אילימה ולא מצאו מים - וילונו על משה, וכן ברפידים - ויבוא עמלק, ואעפ"כ לא נפלו בקרבם לחשוב שאבדה תקוותם, ואפילו לא התחילו למנות מחדש, אלא עדיין 'היו מונין כל אחד לעצמו', והמשיכו כל אחד בעבודתו לספור דבר יום ביומו כאילו לא אירע מאומה ועדיין במדרגתם הראשונה הם עומדים, ובשכר זה זכו לקבל תורה מסיני. כי אכן זאת היא ההכנה הראויה לקבלת התורה - להניח את העבר ולהתחזק בכל עת מבלי להתייאש.

ושמע נא לדברי הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זי"ע (נועם אלימלך ד"ה א"י וידבר) על הפסוק בריש פרשתן וידבר ה' אל משה במדבר סיני באוהל מועד באחד לחודש השני וגו'. וזל"ק, נראה דהתורה מלמדת לאדם שיתנהג עצמו, כי להיות שהתורה ניתנה בסיני למען ילמד אדם להיות תמיד מוכנע גדול ונבזה בעיניו, כדרך שעשה השי"ת ב"ה שמאס בהרים הגבוהים ובחר בהר סיני הנמוך מכולם. וזהו 'במדבר סיני' - לשון ענווה. רק לזה צריך האדם שלא יתעצב מחמת גודל הכנעה ויפול בעצבות, וזה הוא מניעה גדולה מעבודת הבורא יתברך, לכן הזהירה תורה עליו שיראה להיות תמיד בשמחה, כי אין השכינה שורה מתוך עצבות, וזהו 'באוהל מועד', פירוש שיכניס עצמו לאהלו של מועד הוא לשון שמחה, כי מועד הוא לשון יו"ט. 'באחד לחודש השני', פירוש, ואם יאמר האדם ואיך אוכל לשמוח כיון שהרבתי לפשוע, ולזה אמרה תורה אעפ"כ יראה לעשות תשובה בשמחה, ויתחזק עצמו לאמר הרי אני כאילו נולדתי היום ולא אשוב עוד לכסלה, וזה נקרא חידוש שנתחדש ככריה חדשה, וזהו 'באחד לחודש השני', כי האדם הזה הוא נתחדש ב' פעמים, האחד ביום שנולד, והשני ביום שעושה תשובה ונתכפר לו, עכ"ל. ועיי"ש בהמשך דבריו שמבאר בסוף לשון הכתוב 'לצאתם מארץ מצרים' - שגם בעולם עכשיו יש יציאת מצרים שנית, והוא בשעה שעושה האדם תשובה.

סיפר הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע, מעשה ביהודי שלא קרא ולא שנה - שנקלע לבית המדרש בשלושת ימי הגבלה, בראותו את כל עם הקודש עוסקים בתורה בריתחא דאורייתא, חלש לבו והחל מבכה את מצבו, על שלא זכה לישיב בבי מדרשא ולעסוק בתורה עם יתר אחיו. 'אבער ער איז נישט געבליבן מיטן וויינען' (הוא לא נשאר בבכיו), אלא מיהר לגשת אל ארון ספרי הקודש, נטל גמרא לידי והחל עוסק בה בהתמדה מופלאה, ומני אז למד ולמד... ולא עזב את לימודו עד שנעשה אחד מגדולי וגאוני אותו הדור, וכיום ספרו מונח באוצר הספרים בביתו.

אמרו חסידים שלאביו מהרי" זי"ע מבעלזא היה מקום מיוחד בארון הספרים, ששם היה מניח את ספריהם של 'בעלי רוח הקודש'. וגם ספרו של אותו גאון היה מונח בין אלו הספרים. ללמדך שלכל איש יש עדיין פתח תקווה לשוב ולהתקרב אל התורה ונותן התורה, וללמדך על סגולת הימים הללו אשר נפתחים בהם שערי סייעתא דשמיא למשתוקק לזכות לכתר תורה, וכל הרוצה יבוא ויטול.

כיוצא בדבר אמרו צדיקי הדורות שיש ללמוד מהאמור במגילת רות (פ"א), שהוא מעניינא דיומא דחג השבועות, שבתחילה יצאה נעמי משדי מואב ושתי כלותיה, רות וערפה, עימה, ואמרה להן נעמי שישבו לארצם ולמולדתם, 'ותשאנה קולן ותבכינה, ותאמרנה לה כי אתך נשוב לעמך', שוב הפצירה בהן נעמי שיחזרו, 'ותשנה קולן ותבכינה עוד ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה', ופנתה נעמי אל רות ואמרה לה שובי אחרי יבמתך, ותאמר רות אל תפגעי בי לעזבך לשוב מאחריך כי אל אשר תלכי אלך וגו', ואכן חדלה נעמי מלדבר אליה. ולא מצינו ברות כשנשארה לבדה שתתן קולה בבכי, כי אכן אין טעם בבכי בלבד אלא בעשיית מעשה... וערפה שהתעסקה רק

מה שאומרים בהגש"פ 'אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו', ולכאורה איזו תועלת היתה לנו בהר סיני מבלי לקבל את התורה"ק, אין זה אלא שבעת ההכנה השינוי דברים נשגבים, כי מעלת ההכנה לדבר מצוה רבה היא מאד, על כן יתעורר כל אדם לפני שבועות להיות נצב על הקושרים, ואין ספק כי יעמוד לו הדבר לסגולה יותר משאר ימים.

וזכר כתב ה'אור החיים' הק' בפרשת מתן תורה דכתיב (שמות י"ג) 'ומשה עלה אל האלוקים וגו' ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר, וז"ל. ויש לך לדעת, כי בחינת הקדושה לא תקדים אלא למזמין אותה, עכ"ל, ולכן רק אחרי שעלה משה אל האלוקים ועשה מעשה והכנה מצדו אז זכה שקרא אליו השי"ת מן ההר. והלא הדברים קל וחומר, ומה משה רבינו ע"ה שהיה 'מחציתו אלוקים' (דב"ר י"א ד) הוצרך לעשות מעשה כדי שיזכה להתגלות אלוקית, אנן אזובי קיר על אחת כמה וכמה שלא יתכן שנוכה ליהנות מאור החג כי אם נכין ל"ה את

זוה לשון ה'קדושת לוי' (פרשת יתרו ד"ה ומשה עלה) 'והנה אם אדם זוכה - שומע בכל חג השבועות את הקול שמברייזין אנכי ה' אלוקיך, נמצא איך צריך האדם להכין את עצמו בהכנות רבות ל"ה שיזכה לשמוע דיבור הקב"ה שכמה אלפים רבבות מלאכים ושרפי קודש אוחזים חיל ורעדה ורתת וזיע מאימתו יתברך, ומכל שכן אנחנו בני אדם, ולא סגי בג' ימים לבד, ואפילו אם יכין את עצמו כל השנה לא סגי, עכ"ל ל"ה.

וכן אמר הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע, שאבן - וזרואי אפשר אף כהיום לשמוע, אלא שקודם לכן יש לרחוץ ולשטוף את האזניים מכל שמין טינוף (הרוחני), או אז יזכה לשמוע באזניו את קול ה' (עי' רמתיים צופים אות פד, בתנדב"א רבא פרק ב) ל"ה.

וכך איתא מהחיד"א (לב דוד פרק ל"א) בשם 'בעל המכתם' שבימי הספירה כשבני ישראל התבוננו במדבר לקראת מתן תורה נמסרו להם סודות התורה ועניינים נפלאים הידועים רק ליחידי סגולה, וזוה פירש החיד"א

בבכיות סופה שחזרה לגילוליה ויצא ממנה גלית הרשע, ואילו רות שחדלה מלבכות ורק הלכה אחרי נעמי באשר תלך ממנה יצאה מלכות בית דוד. וללמדנו, שלא יתבוסס האדם בבכי על מצבו הרע, אלא יתחזק ויתחדש מעתה, ורק עי"ז יוכל להתעלות.

צא ולמד על מעלת ההתחזקות בעת קושי חושך ואפלה, וכמו שאמרו שכל מגילת רות עוסקת בשתי אלמנות ואלמן אחד, אשר לכל אחד מהם היתה סיבה מספקת להתייאש לגמרי ו'להוריד את האף'... וכמו שאמרה נעמי בעצמה 'קראן לי מְרָא' (רות א כ) ורות ובוועז, אך בין לגבי נעמי כתיב 'ותקם' (א ו), וכן מצינו לשון זה גבי רות (ב טו) - שהתנערו מעפר והתחזקו, ורק עי"ז זכו שמהם יצא מלכות בית דוד וממנו משיח צדקנו... והדברים אמורים לגבי כל קושי ו'וחשך' הן במצב הרוחני והן במצב הגשמי.

לב. דורשי רשומות מצאו, שיש כ"ו פסוקים מן הפסוק 'בחודש השלישי ועד עשרת הדיברות [כמנין שם הוי"ה], ואילו בעשרת הדיברות עצמן יש רק י"ג פסוקים [כמנין 'אחד' - שה' הוא יחיד ומיוחד], שזה מחצית מן הסכום שיש בהכנה לקראת קבלת התורה, ללמדנו שההכנה גדולה יותר מן המצוה עצמה.

לג. ונאים הדברים למי שאמרם, כי ידוע שכאשר הוציא הרה"ק מבארדיטשוב את הס"ת מן ארון הקודש בחג השבועות היה מזיע בכל גופו מרוב פחד, והיו צריכים לעטוף את הספר תורה בשיראין כדי שלא ירטבו המעיל והקלף מהזיעה דקדושה שבאצבעות ידיו. כיוצא בזה מקובל, שבטרם נכנס לבית המדרש בחג השבועות התבטא פעם בלשונו 'איך גיי זעך זעהן מיט די לעבעדיגן' (- אני הולך להתראות עם חי העולמים), ובנוסח אחר מקובל שאמר לאחר התפילה 'איך האב גיזעהן די לעבעדיגן' (- ראיתי את חי העולמים), בין כך ובין כך היתה כוונת קדשו, שזכה להתגלות השכינה שזכו ישראל במעמד הר סיני, ולשמוע עשרת הדברות מפיו הגבורה ככתוב (דברים ה כא) 'היום הזה ראינו כי ידבר אלוקים את האדם וחי'.

לד. בלשון חכמים אמר הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע, שבני ישראל ענו ואמרו 'נעשה ונשמע' לקבל התורה, והכוונה שאם האדם משקיע חלקו בנעשה בעמל וביגיעה להכין את עצמו כראוי - יזכה לנשמע, לשמוע את קול ה' המכריז ואומר 'אנכי ה' אלוקיך'.

לה. והעיקר שיגש בהשגות גדולות, כידוע משלו של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע למוכר השמן שבא לעיר עם חביות ענק למכור לבני העיר שמן טוב ומשובח, והנה רצונו של המוכר למכור את כל אשר יש לו לבני העיר, אבל

עצמנו בהכנה הרבה בטרם בא היום הגדול והקדוש ל'.

את התורה, עב"ל. ואין זה 'דברי אנדה' אלא כך הוא פשוטו של מקרא. ועל אחת כמה וכמה בהגיע 'שלושת ימי הגבלה' עליהם נאמר בתורה (שמות יט טו) 'היו נכונים לשלושת ימים' לח'.

ביום הזה באו מדבר סיני – ההכנה בימים המרוממים מר"ח סיון ואילך

**פשיטא** שככל שמתקרבים והולכים לקראת חג השבועות שצריך להרבות בהכנה ובטהרת הנפש, לגודל יקרת הזמן הנוער כאש"ל. וכמו שכתב 'רבינו בחיי' לבאר במה שנאמר (שמות ג י) 'ועתה לכה ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים', שלכאורה היה צריך לומר 'לך' ולא 'לכה', ומבאר וז"ל, ועל דרך הפשט, תוספת ה"א להורות על חמישה ימים שעתידיים שיחננו בהר סיני, זהו מראש חודש סיון עד יום שישי שבו קבלו התורה, ועל כן אמר (שם פסוק יב) 'וזה לך האות' - אות ה"א הנוספת שהוא חשבון חמישה, ואמר 'בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה' חמישה ימים ובשישי תקבלו

**נוראות** איתא ב'אור החיים' הקדוש (שמות יט ב) בגודל הקרבה ואהבת הקב"ה לבניו הנגלית בימים הללו לט, וז"ל. 'ויסעו מרפידים - קשה למה איחר המוקדם, כי פסוק זה (המדבר מנסיעתם מרפידים) היה לו להקדים קודם פסוק שלפניו שאמר (שם) 'באו מדבר סיני'. ואולי שהוא על דרך אומרם (בראשית רבה נה ח) אהבה מקלקלת השורה להקדים המאוחר. שלהיות כי הוא זה יום המקווה לבורא, לתורה, לעולם, לעליונים ולתחתונים, ומיום הבריאה הם יושבים ומצפים מתי יבואו בני ישראל מדבר סיני. לזה כשהגיעו שמה לא עצרו בוח לספר סדר הדבר (והדברים נוראים למתבונן במי

למעשה לא יוכל לתת לבני העיר רק כפי הכלים שכל אחד מהם יגיש אליו... הגדול כפי גדלו והקטן לפי קטנו. והנמשל מובן ביותר, כי הקב"ה רוצה להריק עלינו שפע גדול ביותר, אבל למעשה לא יריק עלינו אלא כגודל הכלים שהכינו בני העולם לקבל בהם.

לו. מספרים על יהודי אחד שעלה עם משפחתו לארץ הקודש, תיכף כאשר הגיע אל ארץ הקודש רכן על עפרה ונישק את אדמתה, לאחר מכן פגש ברוכל המוכר רימונים, שמחו בני המשפחה לאכול מפריה של ארץ הקודש ולשבוע מטובה, קנה רימון אחד ופתחו - תוכו זרק וקליפתו אכל - כשאר הפירות שזורקים את הגרעינים, והיו כל בני המשפחה מתאפקים מלדבר סרה על 'פירות ארץ ישראל'... עד שנתגלה להם ה'סוד' ש'פירות ארץ ישראל' צריכים לדעת איך לאכול מהם...

כך אף אנו, נכנסים אנו לזמנים גבוהים ביותר, אבל עלינו לדעת כיצד 'לאוכלם' - איך לקבל את היום טוב כראוי, ומה עליו לעשות כדי שיוכל למלאות אסמיו שבע ושפע רב מאורות היו"ט, ולזאת נדרש מן האדם להתכונן בהכנה רבה בטרם יתקדש החג.

לז. וכך רמזו צדיקים במה שכתב רש"י בתחילת הפרשה 'מתוך חיבתן לפניו מונה אותם כל שעה', כי הנה בספירת העומר 'מצוה לממני יומי ומצוה לממני שבועי' (למנות 'ימים' ו'שבועות', ר"ה ה.), אמנם כל זה הוא עד ר"ח סיון, כי מאז ואילך הזמן יקר ובווער, ולגודל התשוקה לקבלת התורה הקריבה ובאה מונים כל שעה בפני עצמה, כי כל שעה עתה כימים רבים תחשב...

לח. ואכן, מלפנים כזאת בישראל היה פשוט בעיני המון העם להניח כל העסקים ולישב על התורה ועל העבודה. וכפי שמעידים זקני ירושלים, שלפני כשבעים שנה היו בעלי החנויות סוגרים חנותם בשלושת ימי ההגבלה, ויושבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות בהתמדה גדולה, ואף לדורנו ייאמר, ולואי שהבחורים והאברכים ינעלו את כל 'עסקיהם' למשך כל הימים הללו, ויעסקו בתורה הקדושה, בהתמדה בחיות והתלהבות.

כן העידו גם על קהילות הקודש בפולין קודם המלחמה, שכבר משני שבועות שקודם החג לא היה מקום פנוי בבתי המדרש, וכל הקהל עסקו אך ורק בתורה כהכנה לקראת היום הגדול.

מסופר שהרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע נכנס פעם בשלושת ימי הגבלה אל היכל בית מדרשו בעיה"ק ירושלים, ונענה ואמר 'היכן הם היהודים פון דער היים (מערי פולין), שהיו בווערים ככבשן בשלושת ימי הגבלה'...

לט. ידוע מה שאמרו צדיקים שדברי ה'אור החיים' הקדוש הללו בווערים באש להבת שלהבת. עד שתמהו היאך לא נשרפו הדפים מגודל האש היוקדת...

אף גודל השמחה והאהבה שבים להתעורר בימים הללו בפועל ממש.<sup>2</sup>

ואתה בן אדם, היתכן כזאת שח"ו תשאר שאנן ולהיכנס לחג השבועות מתוך תרדמה<sup>3</sup>, והרי כל העולמות מתרגשים לקראת היום הגדול והנעלה הבא עלינו לטובה<sup>4</sup>, ואיך לא תתעורר לשים עינך ולבך לקדושת

המדובר - שכביכול הקב"ה בכבודו ובעצמו לא עצר כוח מרוב תשוקתו לתת התורה הקדושה לבניו החומיו) ותיכף קדמה ההודעה באמרו ביום הזה באו מדבר סיני, הגיע חשוק ונחשק לחושק וחשוק ושמחו שמים וארץ, כי הוא תכלית הבריאה ותקוותה, ואחרי כן חזר הכתוב להודיע פרטן של דברים, עכ"ל. ואחר שבכל שנה ושנה שב ומתעורר מה שאירע לאבותינו הימים ההם, אם כן

מ. והיינו שלא רק 'קבלת התורה' שבחג השבועות מתחדשת בכל שנה ושנה (וכדלהלן), אלא גם כל 'העסק' סביב מעמד הר סיני, והתעוררות הקדושה שהיתה מראש חודש סיון, אף היא מאירה מחדש בכל שנה. וכמו שכתב הרה"ק ה'עבודת ישראל' מקאז'ניץ זי"ע (ד"ה ביום) וז"ל, נראה לרמוז בדברי קדשו, כי באמת בכל שנה ושנה כל ימי עולם נתגלה הדבר ההוא שהיה בימים ההם, כגון בימי פסח שיצאו ממצרים גם בכל שנה יש נפשות מישראל שיוצאים ממצרים, וגם בחודש הזה כיון שקרבו לפני הר סיני נתגלה גם כן שיוכלו לקרב את עצמן להקב"ה ולקבל התורה ולקרב עצמן לפני הר סיני וכו', ולזה צריך כל אדם כשבא ראש חודש סיון עד חג השבועות לקרות באותו עסק התורה ולהמשיך לו זה הקדושה שנתגלה ביום הזה. עכ"ל.

וכן מצינו להרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (פרי צדיק לר"ח סיון אות ב) שכתב כי באותו יום שבאו למדבר סיני נכנס בהם חשק גדול לקבל את התורה, ומסיים 'ואף עתה אף אחר שנתנה התורה, מ"מ בכל שנה כשבא יום זה צריך להרגיש בלב החשק המחודש לקבלת דברי תורה, ועל ידי זה יהיו דברי תורה נבלעים בלב וירגישו טעמי תורה'. כיוצא בדבר מצינו שיום ב' סיון נקרא בשם 'יום המיוחס', ובפשטות הטעם כי באותו יום אמר הקב"ה 'אתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש' (שמות יט ו), והיינו שבכל שנה ושנה הקב"ה 'מייחס' את בני ישראל ומרומם ומקדש אותם להיות לו ממלכת כהנים וגוי קדוש. גם מצינו להלכה (רמ"א סי' תצד ס"ג) שאין אומרים תחנון מ"ח סיון ועד חג השבועות, וביארו הפוסקים (מג"א ומ"ב) כי בשני בסיון אמר הקב"ה למשה לקדשם לתורה, ואח"כ מתחיל ג' ימי הגבלה, והרי שעניין זה שייך עד לימינו אנו, ולדורות עולם הקב"ה מקדש עמו ישראל בימים אלו.

ובעניין 'יום המיוחס', הנה ה'ערוך השלחן' (תצד ז) מבאר הטעם שנקרא בשם זה, כי יוהכ"פ חל תמיד ביום בשבוע שחל בו יום המיוחס, וזהו יחוסו של יום זה שהוא מכוון כנגד יוהכ"פ, ועומק הדברים הוא, דאחרי שזוכה האדם לטהרת הנפש אזי אומר לו הקב"ה 'אתם תהיו לי ממלכת כהנים', וכשם שיש מחילת עוונות ביוהכ"פ כך מוחל השי"ת עוונותיהם של ישראל ובוחר בהם בכל שנה ושנה להיות לו 'ממלכת כהנים וגוי קדוש'.

הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע ראה פעם 'בנן של קדושים' המתפאר ומתגאה בייחוסו הרם אך מעשיו אינם תואמים כלל לאותו ייחוס שהתפאר בו. אמר לו הרה"ק, שלכן 'יום המיוחס' חל קודם מתן תורה, כדי להורות לדורות, שכל חשיבות היחסנים אינו אלא קודם מתן תורה, אבל אחר שקיבלו ישראל את התורה אין לך 'יחסן' אלא מי שעוסק בתורה, ומקבל על עצמו עול תורה כשור לעול וכחמור למשא.

מא. בהיות הרה"ק מסאטמאר זי"ע בארץ הקודש נכנס פעם לבקר בת"ת 'עץ חיים' ובחן את הילדים על לימודם, בעת הבחינה שאל את אחד התלמידים מהו פירוש המקרא האמור בפרשת במדבר בעניין סדר מסע המחנות במדבר 'ושנים יסעו' (ב טז), השיב הילד 'די יארען פארען' (- השנים נוסעות)... נענה לו הרה"ק ואמר, אכן לך מגיע 'פסק' (תוכחה) על שאינך יודע להשיב כהלכה, אך לדידי היה כדאי כל הנסיעה מארה"ב עד לכאן בשביל לשמוע 'מוסר' זה, שהשנים נוסעות והזמן חולף במהירות... (מובא באמרות טהורות). ולדין ייאמר, כל ניתן לזמן כה גבוה ונעלה שיעבור כלעומת שבא כשאנו שקועים בתרדמת הזמן.

מב. וכבר כתב הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע (תהילים מב) לבאר במה דאיתא בזוה"ק (ה"ג קנב:) 'כרוזא כריז, כל מאן דלא יכיל למחמי מטרוניתא ייתי ויחמי עד דלא ינעלון תרעי [כל מי שרוצה לבוא וליראות את פני האדון ה', יכול לבוא באלו הימים ולהיכנס טרם ינעלו את השערים] אימתי כרוז אכריז, בארבעה עשר לירחא תניינא, דהא מתמן עד שבעה יומין תרעין פתיחין מכאן ולהלאה ינעלון תרעי', ונמצא שב' שבועות מקודם ל'מתן תורה' ננעלים השערים, ולכאורה 'אדרבה כל אשר יקרב הזמן לקדושת הזמן מהראוי שיפתחו השערים', וכיצד נועלים אותם דווקא

המועד ולהתעלות מעל הבלי הזמן<sup>2</sup>, ובכלל זה להתבונן לאן אתה נכנס ומה הקב"ה שואל מעמו בעת כזאת.

בהתקרב חג השבועות, ומבאר באופן נורא, שאמרו חז"ל (פסחים ו:): שב' שבועות קודם הרגל שואלים ודורשים בהלכות החג, וגם בעולמות העליונים מתכוננים לקראת שבועות, ו'הכלה העליונה מתקשטת בקישוטיה בימים הללו, ולכן ניחא נעילת שערים בזמן ההוא כי אין רשות לאדם ליכנס ולא דרך ארץ הוא', ואם כי אין לנו שמץ השגה בדבריו הקדושים, אך זאת למדנו שגם השכינה הק' כביכול מכינה עצמה לקראת 'יום החתונה'.

**מג.** סיפר הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע על אבי זקנו הרה"ק רבי אלעזר מענדל מלעלוב זי"ע שאירס את בנו עם אחד מחסידיו שהתגורר בצפת, והיות ולא היה בביתו אפילו פרוטה אחת לא קבלה הכלה שום מתנות ותכשיטים הניתנות בדרך כלל כמנהג גוברין יהודאין [באמת ממון רב היה מגיע אליו מאנשי שלומו בפולין, ובפרט שאביו הרה"ק רבי משה זי"ע היה חתנו של היהודי הק', וכן חותנו היה בנו של החוזה הק' מלובלין, אך כידוע, היה אותו צדיק מחלק את הכל לעניי ירושלים, להחיות נפשם העטופות ברעב, ונשאר ביתו ריקם מכל]. הדבר היצר מאד לאם הכלה, שהייתה מרבה להפציר בבעלה כל אימת ששם פעמיו להסתופף בצל רבו - מחותנו, שיבקש מעמו שישלח איזה מתנה כלשהי לשמח לב הכלה. אך אותו חסיד היה שוכח מכל הבלי עולם בכל עת בואו להסתופף בצל הרבי. משיצא החסיד מביתו, לעלות אל הרבי ולשהות בצילו בשלושת ימי הגבלה, שבה האם ואמרה לו שיזכור לבקש מאת הרבי שישלח מתנה טובה מבית גנזיו, והוסיפה באזהרה שאם לא יביא עמו איזה מתנה מהרבי תנעל הדלת בפניו... והנה דרכו של הרה"ק היה להתפלל מעריב ולספור ספירת העומר האחרונה אצל ציונו הקדוש של שמעון הצדיק, לאחר מכן היה הולך אל הכותל המערבי ולקבר דוד המלך. לאחר שסיים הרבי את ספירת העומר נכנס לחדר מיוחד סמוך לציון הקדוש, או אז נכנס המחותר - החסיד בלב רועד לעשות את דבר בני ביתו, בידעו ומכירו שהם בבחינת 'אומר ועושה', התקרב אל דלת החדר ודפק עליה, בעודו מהרהר, אכן, הרבי מחלק את כל מעותיו לצורכי צדקה וחסד, מכל מקום מדוע אינו שולח לכה"פ תכשיט כלשהו, ואפילו סיכה קטנה. בעודו מהרהר כך פתח הרבי את הדלת, נענה ואמר אָה, לא האמנתי עליכם מחותן שליט"א, ימים כאלה גבוהים - שלושת ימי הגבלה, וסיכה קטנה בראש... מיד בחזור המחותר לביתו אמר לבני הבית, יש לנו מחותר המשוטט בשמי השמים - אם תוסיפו לבקש מעמי שאדרוש מהרבי היודע מחשבות תכשיטים לכלה, או אז אני מצידי לא אחזור יותר הביתה. ואף אנן נעני אבתריה, ימים כאלו גבוהים וסיכות קטנות בראשינו, כמה סיכות קטנות עם גדולות יש לנו להוציא מראשו באלו הימים הקדושים.

סיפר הגה"ק הסטייפלער זי"ע מעשה שהיה בצעירותו כשלמד בישיבת נוברדוק. בשנת תרע"ד נסע לביתו לכמה ימים, בהיותו בעירו ניגש אליו יהודי ושאלו למתי ישוב לישיבה, א"ל, למחרת היום אשוב לישיבה. מסר לו היהודי מכתב צרור וחתום מכל צדדיו - שימסרנו לבנו הלומד אף הוא בישיבה. אדהכי והכי פרצה מלחמת העולם הראשונה ופסקו שיירות מליסע הנה והנה, וכבר לא חזר הסטייפלער לישיבה, וה'מכתב' נשאר שמור בכיסו. ויהי אחרי שמונה שנים, ובתוך אלו השנים שבק האב חיים לכל חי, והנה פגש הסטייפלער את הבן הנ"ל מהלך ברחובה של עיר, מיד ניגש אליו וסיפר לפניו שיש לו מכתב מאביו המנוח שנלב"ע לפני כשמונה שנים. בהתרגשות גדולה פתח הבן את המכתב - לראות 'צוואה אחרונה' מאביו ז"ל. ומצא כתוב בו 'אל בני יקירי אהובי, מה שלומך... אחרי דרישת שלומך הטוב, אבקשך, זכור ואל תשכח, בחזרתך מהישיבה הביתה, זכור להביא לי משם דגים מלוחים... היה הסטייפלער מסיים ואומר, כיו"ב נראה מי שאינו שם על לב, וכל חייו בעולם הזה עוברים עליו סביבות 'דגים מלוחים' וכיו"ב. וכדי בזיון וקצף... וכמה נתבייש בעמדנו לפני בית דין של מעלה, כשנראה 'עין בעין' שמכל ימי חייו לא נשאר כי אם 'בקשה אחת' אודות דגים מלוחים... והמשכיל יזדרז לקנות בעודו בהאי עלמא 'קניני נצח'. כי לכך נוצרנו. הדברים אמורים גם לענין ימים גבוהים אלו שניתנו לנו כמתנה להעמיד עצמינו על דרך טוב, הבה ניזהר שלא להיות שקועים ב'דגים מלוחים' ותו לא מידי...

והעיקר שלא לבזבז את הימים והשעות היקרים והקדושים הללו בדברי הבאי ו'במילי דשטותא'... יש שפירשו במה שנאמר (איוב א ז) 'ויאמר ה' אל השטן מאין תבוא ויען השטן את ה' ויאמר משוט בארץ והתהלך בה', שהקב"ה שאל את השטן מאין תבוא - מהיכן נובע כוחך הגדול להחטיא את הבריות, השיב השטן 'משוט בארץ והתהלך בה' - ממה שהאנשים משוטטים ברחובות ומתהלכים בהם, מזה באים הם לידי עבירה ועוון. ואם בכל השנה צריך להיזהר שלא להלך ריקם ולהסתובב בטל ברחובה של עיר, על אחת כמה וכמה בימים אלו.

והכן לבנם – ההכנה ע"י עסק התורה והתפילה גם יחד  
מה יעשה האדם להכין עצמו בימים אלו, ירבה בלימוד  
התורה מ"ד הקדושה בהתמדה<sup>מ"ה</sup>, וכמו שכתב ה'ישמח  
ישראל' (ימי הגבלה ה) שרק בהיותם בהר סיני הוצרכו  
בני ישראל לכל אותה הכנה ופרישה, מפני שעדיין לא  
קבלו את התורה<sup>מ"ו</sup>, אבל, כהיום הזה, לאחר מתן  
תורה, אזי ההכנה המובחרת ביותר היא על ידי עסק  
התורה<sup>מ"ז</sup>.

וכבר היה מעשה בבחור ששאל את הגה"ק ה'סטייפלער' זי"ע לאיזה 'ישיבה' ייכנס בה יוכל להתעלות, השיב לו  
הגה"ק, אין כל כך נפקא מינה באיזו ישיבה תלמד העיקר הוא לא לבזבז את הזמן.

והנה מצינו בסדר עבודת יום הכיפורים שהיה הכהן הגדול נכנס לפני ולפנים להוצאת הכף והמחתה הריקנית (בה  
היה מונח הקטורת), ובטרם כניסתו לצורך כך היה טובל ומקדש ידיו ורגליו, ולכאורה צ"ב, מדוע נצרכה כלל עבודה זו  
עם כל ההכנה הגדולה שלפניה, והרי אפשר להניח את הכף והמחתה שם באותו מקום עד השנה הבאה (ובעת שיכניס  
את הקטורת יוציא את הכף ומחתה שנשארו שם מהשנה הקודמת) ומהו 'הסער הגדול הלזה', אלא רמז יש כאן, כי הנחת כף  
ומחתה ריקם בקדש הקדשים ללא צורך הרי זה סתירה מיניה וביה... כי המקום המקודש ביותר אין מונחים בו דברים  
סתם ללא סיבה וצורך גבוה. ולמדנו בא, שכשם שהדברים אמורים לגבי 'מקום' קדש הקדשים, כך גם לענין קדש  
הקדשים שב'זמן', שביטול הזמן וההליכה ריקם באפס מעשה בימים נוראים ומקודשים כאלו אין לך סתירה גדולה  
מזו, אלא כל רגע ורגע צריך להיות קודש לה'.

וכבר אמר הגה"ח רבי ישראל שמעון קאסטילאניץ ז"ל בשם הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע, שהיה זועק (בירח האיתנים)  
מנהמת לבו הטהור 'מען זאל זיך נישט דרייען ווי א נאר אויפן מארק' – שלא ידמה לאותו שוטה וסכל המסתובב  
ביום השוק, ובמקום לנצל את הזמן לקנות 'סחורה טובה' בזול ולהרוויח הון רב במשך השנה הבאה, הינו מתעסק  
בזוטות ושטויות...

מד. וכבר אמרו (אבות א ז) 'לא המדרש עיקר אלא המעשה', כן נמי – לא די לנו בידיעת גדולת וקדושת אלו הימים,  
ואף גם זאת לא די לנו בידיעה שקבלת התורה היא לכל חד וחד, אלא עלינו לקיים למעשה, לפתוח בפועל  
גמרא או שולחן ערוך ולעסוק בדברי תורה.

מה. היה אומר הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע לפרש בדרך מליצה את המשנה (אבות ד י) 'הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה',  
שהוי ממעט לעסוק סביב התורה, ועסוק כבר בתורה כפשוטו...

וכאותה שאמרו, על מאמרו של רבי פנחס בן יאיר (ע"ז כ): 'תורה מביאה לידי זהירות, זהירות מביאה לידי זריזות...',  
ולא אמר מה מביא לידי תורה, כי אין דבר שמביא לידי תורה אלא לימוד התורה בעצמה – יחטוף גמרא ויישב  
עצמו ללמוד, כי אם ימתין על הדבר ש'מביא' לידי תורה יישאר בהמתנתו.

וכבר אמרו, הנכנס לבית המדרש 'בניחותא', מכין לעצמו קאווע (קפה), מתבונן מי ומי מיושבי בית המדרש היום...  
וכו' וכו' משאר 'הכנות' ברפיון ידיים ובעצלות, זה האיש מובטח לו שמעתה ועד סוף ה'סדר' לא ילמד יותר משני  
שורות גמרא... מה יעשה יקפוץ בסערה (מבלי לעורר רעש גדול...) יפתח גמרא או שו"ע וישקיע בה ראשו ורובו ואז  
יצליח.

מו. ידוע מה שאמרו חז"ל שהיו ישראל משוקעים במצרים במ"ט שערי טומאה, ולכאורה יש לתמוה שהלא מצינו  
שלא שינו שמם לשונם ולבושם, ואם כן איזו טומאה היה להם, ומדוע לא שמרו עליהם כל אותם גדרים לבל  
ישקעו בטומאה, אלא שבעודם במצרים לא למדו תורה שעדיין לא ניתנה לישראל, ובלא תורה לא יועילו כל הגדרות  
וההרחקות שבעולם, ומאחר שלא למדו תורה ממילא שקעו במ"ט על אף שלא שינו את שמם ולשונם.

מז. ועל ידי זה תגדל ותתרבה אצלו החשק ואהבת התורה להוסיף בלימודו כהנה וכהנה, ולאפוקי מאותם ה'באים  
בטענה' ואומרים כי כמו שמצינו בערבי פסחים, שיש למנוע מלאכול בעיו"ט מצה כדי שיאכלם בלילה לתיאבון  
כך נמי יש להמנע מתלמוד תורה בערב שבועות כדי שיקבל התורה לתיאבון, צא תאמר להם, טענה נפסדת היא  
טענתכם, כי בעסק התורה פני הדברים להיפך הם, דהלימוד גופא מבעיר באדם תיאבון והשתוקקות ללמוד עוד  
ועוד. וכמו שכתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (שבועות תר"ס, ד"ה הלימוד) וז"ל, הלימוד בליל שבועות להראות חביבות  
התורה, כי כל חמדת עוה"ז בא מתוך הרעבון. ולפי רוב הרגילות מתמעט האהבה והמרעב עצמו אוכל לתיאבון.  
(אבל) התורה כל מה שעוסקים בה ביותר מתרבה אהבה וחמדת התורה, וע"י עסק התורה בליל שבועות נתרבה הצמאון  
אל התורה. עכ"ל.

בתפילת 'אהבה רבה' בהשתפכות הנפש, ומעומק לבם היו זועקים 'והאר עינינו בתורתך ודבק ליבנו במצוותיך' כהכנה לקראת מתן תורה.<sup>1</sup>

בה אמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (הובא רבות בשפ"א) לבאר טעמה של קריאת מגילת רות בחג השבועות, כי בסופה מדובר מלידת דוד המלך נעים זמירות ישראל שריווהו להקב"ה בשירות ותשבחות (ברכות ז:), ועליו נאמר (תהלים קט ד) 'ואני תפילה', להורות, שאי אפשר לתורה בלא תפילה ואי אפשר לתפילה בלא תורה.<sup>2</sup>

ובך תרגם ב'תרגום יונתן' על דברי יתרו שאמר למשה רבינו (שמות יח, כ) 'והזהרתה אתהם את החקים

מספרים על הגאון הגדול רבי חיים קרייזווירט זי"ע רבה של אנטווערפן שבבלגיה, ששבת פעם את שבתו בניו יארק שבארה"ב, ובעצתו יום השבת קודש מסר שיעור בפלפול ו'לומדות' בבית מדרש מקומי, המון העם המתגוררים בסביבות בית המדרש הגיעו בהמוניהם לשמוע את דבריו הקדושים והמאלפים, ואף מרחוק באו מאות יהודים אשר שירכו רגלם כשעה ושתיים בחום הקיץ, באמצע הדרשה נענה רבי חיים ואמר, 'הנה הולך אני לומר בפניכם סגולה בדוקה להתמדה בתורה הקדושה אשר היה שווה בשבילה כל המאמץ של שעות ההליכה עד הגיעכם הנה, וכך חזר שוב ושוב על גודל הסגולה אותה עומד הוא לומר כעת ותועלתה הרב, ולאחר כל הקדמות אלו נענה ואמר, 'הסגולה הגדולה ביותר לזכות על ידה להתמדת התורה היא להתיישב ללמוד... ואיך פירושא זיל גמור.

ודע כי הימים הללו מסוגלים ביותר לזכות לכתר תורה, הרה"ק ה'מלאך' זי"ע (שהנהיג קבוצת עובדי ה' בארה"ב), היה יושב בכל שבוע עם חבורת אברכים עובדי ה', והיה מדריכם ומחזקם בכל עניני תורה ועבודה, והנה אף שלא החשיב אסיפה זו לביטול תורה – והרי היה יושב עמהם מדי שבוע בשבוע, מכל מקום בהגיע לשלושת ימי הגבלה וחג השבועות, הודיע לאברכים שבשבוע זה לא תתקיים חבורה, כי עבודת ימים אלו להרבות בעסק התורה, וכל הלומד תורה בהתמדה בימים אלו מובטח לו שיצליח בלימודו בכל השנה.

מח. עוד טעם לשבח נתנו בחיוב ריבוי תלמוד תורה, שהלא כבר אמרו חז"ל (סוף מס' תענית) 'יום חתונתו זה מתן תורה, וידוע שאסור לקדש עד שיראנה...

מט. הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל אמר, שאף שאמרו חז"ל (ב"מ נט.) כי אחר החורבן ננעלו שערי תפילה, אך ישנה תפילה אחת שנענית בכל עת ובכל מצב, והוא 'בדוק ומנוסה', והיא התפילה לסייעתא דשמיא ברוחניות (מכתב מאליהו ח"ד עמו 77).

ומפורשים הדברים בספר חסידים (קלא), אם שואל אדם דבר שהיא שבח לבוראו כגון על למוד תורה או דבר אחר מחפצי שמים ושופך את נפשו עליו הקב"ה שומע תפלתו אף על פי שאין בידו מעשים טובים.

וכבר פירש רש"י (תהלים פא יא) מה שנאמר 'הרחב פיך ואמלאהו' – ובפירוש אמרו בגמרא (ברכות נ.) שפסוק זה אמור לגבי דברי תורה. וז"ל רש"י, הרחב פיך – לשאול ממני כל תאות לבך, ואמלאהו – ככל אשר תשאל אמלא.

נ. וכך שגור בפי העולם, בבואנו לשמחת נישואין כיצד נדע מי הוא 'המחותן', הרי כל העם המשתתפים לבושים במלבושי כבוד זבח משפחה – בבגדי שבת ויו"ט, אמנם כשנראה אחד מהמשתתפים הפורש לצד ומפיל תחינה בדמע שיעלה הזיווג יפה ידוע נדע כי האי גברא הוא המחותן, כמו כן, מיהו 'מחותן' בנישואין הללו שביני בני ישראל עם התורה ונותן התורה – מי שעומד ומעטיר תחינה, ומפיל דמעה 'והערב נא', 'אהבה רבה... והאר עינינו בתורתך, ודבק... ועי"ז ניהפך ל'מחותנים' עם הבורא והתורה.

נא. כשנפטר מלפני הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע ה'חסידים הלומדים שבאו אליו מפולין נענה ואמר: בפולין אוהבים ללמוד גם אנו אוהבים ללמוד, אבל אנו מפרשים 'שמעתתא בעא צילותא' (לשון הש"ס במגילה כח:), פירוש שכדי לזכות לכתרה של תורה צריך להרבות בתפילה... והתפילה צריכה לתורה (ברכת אהרן עמוד קח).

ונודע אשר הגידו צדיקים שהאור של כל יו"ט טמון במסכתא העוסקת בענייני החג [וע' בשם משמואל (שבועות) המבאר מדוע לא תיקנו חז"ל מסכתא מיוחדת לחג השבועות], וממילא האור של חג 'מתן תורה' נמצא בכל מסכתות הש"ס ובכל מקצועות התורה, ועל ידי שיעסוק בתורה יזכה לקבל את האור הגנוז, ולטוהר עצמו בקדושת התורה.<sup>3</sup>

גם ישפוך לב כמים בתפילה ובתחנונים לזכות לקבלת התורה ולהצלחתו בתורה ויראה מט, וכבר הבאנו מה שאמר הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע (בארות המים מהר"ת לשבועות), שמראש חודש סיון כשבאו למדבר סיני ועד יום קבלת התורה היו בני ישראל מאריכים

מספרים על הגאון הגדול רבי חיים קרייזווירט זי"ע רבה של אנטווערפן שבבלגיה, ששבת פעם את שבתו בניו יארק שבארה"ב, ובעצתו יום השבת קודש מסר שיעור בפלפול ו'לומדות' בבית מדרש מקומי, המון העם המתגוררים בסביבות בית המדרש הגיעו בהמוניהם לשמוע את דבריו הקדושים והמאלפים, ואף מרחוק באו מאות יהודים אשר שירכו רגלם כשעה ושתיים בחום הקיץ, באמצע הדרשה נענה רבי חיים ואמר, 'הנה הולך אני לומר בפניכם סגולה בדוקה להתמדה בתורה הקדושה אשר היה שווה בשבילה כל המאמץ של שעות ההליכה עד הגיעכם הנה, וכך חזר שוב ושוב על גודל הסגולה אותה עומד הוא לומר כעת ותועלתה הרב, ולאחר כל הקדמות אלו נענה ואמר, 'הסגולה הגדולה ביותר לזכות על ידה להתמדת התורה היא להתיישב ללמוד... ואיך פירושא זיל גמור.

ודע כי הימים הללו מסוגלים ביותר לזכות לכתר תורה, הרה"ק ה'מלאך' זי"ע (שהנהיג קבוצת עובדי ה' בארה"ב), היה יושב בכל שבוע עם חבורת אברכים עובדי ה', והיה מדריכם ומחזקם בכל עניני תורה ועבודה, והנה אף שלא החשיב אסיפה זו לביטול תורה – והרי היה יושב עמהם מדי שבוע בשבוע, מכל מקום בהגיע לשלושת ימי הגבלה וחג השבועות, הודיע לאברכים שבשבוע זה לא תתקיים חבורה, כי עבודת ימים אלו להרבות בעסק התורה, וכל הלומד תורה בהתמדה בימים אלו מובטח לו שיצליח בלימודו בכל השנה.

מח. עוד טעם לשבח נתנו בחיוב ריבוי תלמוד תורה, שהלא כבר אמרו חז"ל (סוף מס' תענית) 'יום חתונתו זה מתן תורה, וידוע שאסור לקדש עד שיראנה...

מט. הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל אמר, שאף שאמרו חז"ל (ב"מ נט.) כי אחר החורבן ננעלו שערי תפילה, אך ישנה תפילה אחת שנענית בכל עת ובכל מצב, והוא 'בדוק ומנוסה', והיא התפילה לסייעתא דשמיא ברוחניות (מכתב מאליהו ח"ד עמו 77).

ומפורשים הדברים בספר חסידים (קלא), אם שואל אדם דבר שהיא שבח לבוראו כגון על למוד תורה או דבר אחר מחפצי שמים ושופך את נפשו עליו הקב"ה שומע תפלתו אף על פי שאין בידו מעשים טובים.

וכבר פירש רש"י (תהלים פא יא) מה שנאמר 'הרחב פיך ואמלאהו' – ובפירוש אמרו בגמרא (ברכות נ.) שפסוק זה אמור לגבי דברי תורה. וז"ל רש"י, הרחב פיך – לשאול ממני כל תאות לבך, ואמלאהו – ככל אשר תשאל אמלא.

נ. וכך שגור בפי העולם, בבואנו לשמחת נישואין כיצד נדע מי הוא 'המחותן', הרי כל העם המשתתפים לבושים במלבושי כבוד זבח משפחה – בבגדי שבת ויו"ט, אמנם כשנראה אחד מהמשתתפים הפורש לצד ומפיל תחינה בדמע שיעלה הזיווג יפה ידוע נדע כי האי גברא הוא המחותן, כמו כן, מיהו 'מחותן' בנישואין הללו שביני בני ישראל עם התורה ונותן התורה – מי שעומד ומעטיר תחינה, ומפיל דמעה 'והערב נא', 'אהבה רבה... והאר עינינו בתורתך, ודבק... ועי"ז ניהפך ל'מחותנים' עם הבורא והתורה.

נא. כשנפטר מלפני הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע ה'חסידים הלומדים שבאו אליו מפולין נענה ואמר: בפולין אוהבים ללמוד גם אנו אוהבים ללמוד, אבל אנו מפרשים 'שמעתתא בעא צילותא' (לשון הש"ס במגילה כח:), פירוש שכדי לזכות לכתרה של תורה צריך להרבות בתפילה... והתפילה צריכה לתורה (ברכת אהרן עמוד קח).

ואת התורות והודעת להם את הדרך ילכו בה - ותהודע להון ית צלוהא דייצלון בבית כנשתהון, פירוש, תלמוד את התפילות שיש להם להתפלל בבית המדרש. ואע"פ שלא נזכר בפסוק כי אם מלימוד ההלכות - 'את החוקים ואת התורות', מכל מקום כדי להצליח בתורה נצרכת התפילה לשפוך לבו לפני ה' על ההצלחה בתורה ומצוות<sup>נב</sup>.

לא אצליח לערוך הכנה כראוי ולא אקבל את התורה, ואולי שב ואל תעשה עדיף, אף אתה אמור לו שאין הדבר כן<sup>נג</sup>, אלא על האדם מוטל לעשות את שלו ואז יזכה שה' יגמור בעדו ויהיה מוכן ומזומן לקבל התורה, ומוכח כן מלישנא דקרא (שמות יא) 'וְהָיוּ נְכוּנִים', ולמה כתיב 'וְהָיוּ' לשון עבר, והלא לפי דקדוק לשון הקודש הוה ליה למימר שפי 'וְהָיוּ נְכוּנִים' בלשון עתיד, וכלומר, שיעשו דיני פרישה ויתכוננו במשך שלשה ימים לקראת מתן תורה ואז יהיו ראויים לקבל את התורה"ק בקדושה ובטהרה, מכאן הוכיחו צדיקי קמאי, דמכאן ראה שעל האדם להתאמץ ולעשות את שלו עד כמה שידו מגעת<sup>נד</sup>, ואז יזכה שהקב"ה משלים לו את ההכנה

כל אשר תמצא ידך לעשות עשה - וה' יגמור בעדו

ואם אמור יאמר האדם, מה כוחי כי אייחל, הרי אין ביכולתי להכין עצמי בהכנה רבה לקראת היום הגדול והנשגב הזה, מה בצע שאתייגע אם בכל אופן

פעם אמר הרה"ק הרבי רבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע לפני תלמידיו, כי מי שלא אמר 'אהבה רבה' וברכת 'אתה חונן' בכוונה, בלתי אפשר שיחדש באותו היום חידוש אמיתי, ונענה אחד מהתלמידים - לא כיוונתי היום והעליתי חידוש בידי, ביקשו הרה"ק שיציע את החידוש והראהו איך שיש לסתרו ואינו על פי דרך האמת (הובא בשו"ת מהרש"ם סוף ח"ב).

עוד חזינן כמה צריך להפציר ולהתפלל על פתיחת מעייני האדם בתורה מנוסח התפילה שקבעו אנשי כנסת הגדולה, שהרי לא מצינו בשום תפילה שיקבעו לשונות של בקשה ותחנונים כמו ברכת 'אהבה רבה', שפותחים ומבקשים שישמע ה' בקול תפילותינו 'בעבור שמך הגדול', וכן מזכירים זכות אבות 'בעבור אבותינו שבטחו בך', וכל זאת כדי שנזכה לברכת 'כן תחננו ותלמדנו', ואז ממשיכים לעורר מדת הרחמים וכופלים להזכיר את היותו אב ואומרים 'אבינו אב הרחמן', ובאים בזה לעורר 'רחמי האב על בניו', ולא עוד אלא שהבורא יתב"ש 'מרחם' עלינו תמיד, לכן גם עתה אנו מתחנונים 'רחם עלינו ותן בלבנו בינה להבין ולהשכיל, לשמוע ללמוד וללמד, לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה', וכיוצא בלשונות אלו לא מצינו בשום מקום ובשום תפילה, אין זה אלא שעיקר העיקרים הוא הבנת התורה, ובלעדיה אין לנו חיים וקיום, ולכן, בוכים ומתחנונים כ"כ על כך.

נב. אמנם, מיד אחר תפילתו, יפנה לעסוק בתורה, כי א"א לבכות ולשפוך שיח ב'אהבה רבה' שיפתח ה' עיניו בתורה וכשבא 'למעשה' הילד איננו... וכבר המשיל זאת הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, לעני שביקש והתחנן בדמעות שליש לפני עשיר מופלג שיפרנסו, אמר לו העשיר אינני מחזיק תחת ידי מעות, גש אלי בשעה פלונית בבית העסק שלי ואמלא ידך במטבעות, הלה לא הופיע באותה שעה, למחרת שב לבקשו בדמעות שליש, אמר לו העשיר כבר הוריתיך אתמול לבוא לבית עסקי, מדוע לא באת, נו, בוא היום.... וכך הוזה כמה ימים, וכי יוסיף עוד העשיר לשים לבו לבקשותיו... (הובא בפנינים יקרים).

ידוע דבר המעשה שהרה"ק מראפשיץ ראה אברך שעמד בתפילתו ביום חג השבועות ושפך לבו כמים בתפילת 'והאר עינינו בתורתך' משך זמן ארוך מאד, ושב להתחנן כבן המתחטא אצל אביו שוב ושוב, בגמר התפילה ניגש אליו הרה"ק מראפשיץ ו'גמרא' גדולה בידו, וכה אמר לו, הייתי בשמים וראיתי שתפילתך נשאה פירות ונתקבלה באהבה לרצון, הא לך גמרא ותתחיל בלימודך...

נג. גם 'מעיקרא דדינא פירכא' - עצם הטענה שאומר 'איני יכול' אף היא אינה נכונה, אלא יתחיל בקום ועשה וכבר יתברר לו כי אכן יכול ויכול... וכמו שפירש הרה"ק ה'ברכת אברהם' זי"ע בלשון ההגדה 'כל דכפין ייתי וייכול', שאין אומרים 'ייתי ויאכל', כי בא לרמז לכל מי שהוא 'רעב' להתרומם אך טוען שאינו יכול, על כן אומרים לו 'ייתי', התקרב אל הקדושה, התחל בעבודתך, אז 'ייכול', כלומר כבר יווכח לראות שהוא יכול...

נד. איתא בחז"ל (תנחומא אמור יא) אמר רבי לוי כל פעולות טובות ונעימות שנעשה שעתיד הקב"ה לעשות עם ישראל, אינן אלא בשכר פעיה אחת שפעו ישראל בעיני ואמרו, כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע (שמות כד ז). והדבר אומר 'דרשני' וכי 'פעיה' - הגה בעלמא ללא תוכן (כדוגמת בעלי חיים ש'פועים' ומשמיעים קול באין אומר ואין דברים), הייתה כאן,

שלא הספיק בידו לעשות<sup>11</sup>, ולכן נאמר 'והיו נכונים' והדברים מפורשים ב'מאור ושמש' (יתרו ד"ה ויסעו) לבאר בלשון עבר, דאחרי שיעשה את שלו ימצא שהוא מוכן בידי שמים אף אם לא השלים בעצמו את מלאכת הקודש<sup>12</sup>.

והרי 'הכרזת' דברים הייתה כאן עד שאמרו חז"ל, אמר הקב"ה 'מי גילה לבני רז זה' (שבת פח.), ומדוע אמרו בשכר פעיה אחת.

ומבארים חכמי המוסר לדורותיהם, עפ"י דברי ה'תוספתא' (ב"ק פ"ז ה"ג) וכן מצינו כשהיו ישראל עומדין לפני ה' סיני ביקשו לגנוב דעת העליונה, שנאמר 'כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע', כביכול נגנב הוא להם, תלמוד לומר (דברים ה כו) 'מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי' וגו', אם תאמר שאין הכל גלוי לפניו, והלא כבר נאמר (תהילים עח לו-לז) 'ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו, ולבם לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו', אעפ"י כן 'והוא רחום יכפר עון' (פסוק לח). כלומר, דבהאי קרא כתיב, שכל אמירתם והכרזתם 'נעשה ונשמע לא היה אלא באופן של 'ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו', שמא תתמה במה כיזבו, פירשה הכתוב מיד - 'ולבם לא נכון עמו', היינו שקבלתם הייתה 'אחד בפה ואחד בלב', ומבזה יבואר הטעם שנזכר לשון 'פעיה', כי היה זה כפעיה בעלמא, קול בלי תוכן פנימי.

אך, עם כל זאת קיבל הקב"ה את קריאתם 'נעשה ונשמע' כקריאת אמת נאמנה, וכדברי המדרש 'כביכול נגנב להם', הקב"ה הסתפק כביכול באמירה בפה, אף על פי שלבם לא היה נכון עמו ולא נאמנו בבריתו, שהרי מכל מקום הסכים ליבם לומר בפיהם נעשה ונשמע כזה, ודי לו כביכול גם בלב נכון' כזה, ולא עוד אלא שאמר הקב"ה 'מי יתן והיה לבבם זה ליראה אותי כל הימים', ואיזה לבבם - זה אותו שהכתוב מעיד עליו 'ולבם לא נכון עמו'. ואכן, אותה פעיה אחת, הלשון (מבלי הלב) אשר השמיעה את הקריאה 'נעשה ונשמע', היא שקבעה את ייחודו ואחדותו של ישראל בעולם, והיא שהביאה עליהם ועל בניהם את כל הטובות והנחמות שעתידין לבוא עלינו ועל כל ישראל בב"א.

מעתה תבין חיזוק ותעצומות לכל איש ישראל, החפץ לעמוד בכל שנה ושנה ביום מתן תורתנו הק' למרגלות ההר הבוער באש, ומחפש למצוא בקרבו פנימה תבערה אמיתית ותשוקת לב טהור לקרוא גם הוא ככל אחיו מישראל את הקריאה הגדולה לאלוקים 'נעשה ונשמע'. אבל במסתרים יודע מרת נפשו שעדיין לא זכה לדרגה נשגבה של טהרה והתבטלות מוחלטת לרצון השי"ת כדבעי, כי גם באלה חפץ השי"ת, ופעיה זו של קריאת 'נעשה ונשמע' גם כש'לבו בל עמו' חביבה היא עד מאד לפניו ית', וזוכה על ידה בכל הפעולות הטובות ונעימות ונחמות.

נה. וכבר מרומזו כן בדברי רש"י על האמור בפרשתו (ג טו-טז) 'פקוד את בני לוי לבית אבותם למשפחותם כל זכר מבן חדש ומעלה תפקדם, ויפקד אותם משה על פי ה' כאשר צוה'. וברש"י, על פי ה'. אמר משה לפני הקב"ה, היאך אני נכנס לתוך אהליהם לדעת מנין יונקיהם, אמר לו הקב"ה עשה אתה שלך ואני אעשה שלי, הלך משה ועמד על פתח האהל, והשכינה מקדמת לפניו, ובת קול יוצאה מן האוהל ואומרת, כך וכך תינוקות יש באוהל זה, לכך נאמר על פי ה'.

הקשה הרה"ק רבי שמעון מיערוסלאב זי"ע (תורת שמעון בפרשתו), אם ממילא נעשה נס ש'בת קול' הודיעתו מנין התינוקות של בני לוי, מדוע הוצרך להלך סביבות המחנה לגשת בסמוך לכל אוהל ואוהל, ולא סגי היה שמשא רבינו ישב בביתו והבת קול תגלה לו מנין התינוקות. אלא ביאורו, כי אין הקב"ה עושה נס להיות 'א-ל גומר עלי' רק למי שעשה ככל יכולתו, לא למי שיושב שאנן בביתו, וכמו שאמרו (קידושין ל:) 'אלמלא הקב"ה עוזרו לא יכול לו' כי רצון הבורא שהאדם יעשה ככל יכולתו ואז יזכה לסיוע ממעל, ורק כשהילך משה רבינו מאוהל לאוהל זכה שיתגלה לו מן השמים והשלימו לו את המנין.

נו. אמנם אף אם מוצא עצמו עומד בעצם חג השבועות כשאינו מוכן כלל וכלל, יתחזק בדברי ה'ערוגת הבושם' (פר' אמור) בפסוק (ויקרא כג כא) 'וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש יהיה לכם' - שאפילו אם יעשה האדם חשבון הנפש ויראה שעברו עליו כל ימי העומר מבלי שיכין את עצמו כראוי לקראת מתן תורה, עדיין לא אבדה תקוותו, אלא וקראתם בעצם היום הזה - ביום הזה יקרא על עצמו 'מקרא קודש' - מהיום אתקרב לקדושה, ויזכה לסוף הפסוק 'יהיה לכם', כלומר שיקבל את השפע והאור היורד מן השמים בעת רצון היום.

השי"ת על ידי אש שלמטה וכו', כי כל שלימות האדם הוא האש והחימום שיש לו לתורה או לתפילה.

ואכן רבות מצינו בלשונות המקרא כאן את ענין ה'אש', ככתוב (שמות י"ח) 'והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש', עוד נאמר (דברים ד יא) 'וההר בוער באש עד לב השמים', וכך אנו אומרים ב'מוסף' של ראש השנה (בברכת שופרות) 'דברות קדשך מלהבות אש, בקולות וברקים עליהם נגלית'. ולמדנו כי כך יש לגשת אל כל ענין ההכנה לקבלת התורה, וכ"ש לקבלת התורה גופה - באש, בהתלהבות ובחיות מתוך קולות וברקים.

וכך נצטוונו במצוות עשה ולא תעשה - לזכור ככל יום ובכל עת 'מעמד הר סיני' מתוך האש, כמו שאמרה תורה (דברים ד ט) 'רק השמר לך ושמור נפשך מאד, פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך... והודעתם לבניך ולבני בניך, יום אשר עמדת לפני ה' אלוך בחרב... וההר בוער באש עד לב השמים'. וכתב הרמב"ן (שם), וז"ל. 'שלא תשכח מעמד הר סיני מכל הדברים אשר ראו שם עיניך - הקולות והלפידים את כבודו ואת גדלו, ודבריו אשר שמעת שם מתוך האש, עב"ל"י. משמע מדבריו, שיש לזכור את עצם הדבר שנתן הקב"ה את התורה בקולות<sup>נ</sup> וברקים ובלפיד אש.

גם להלכה פסקו כן בטור (או"ח מזו) וז"ל. 'ועוד יש ברכה אחרת על התורה - ברוך אתה ה'... אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, ברוך אתה ה' נתן התורה. ויבין בברכתו על מעמד הר סיני, זי"ע לבאה במה שאמור ב'מעשה מרכבה' בנבואתו של יחזקאל (א כו) 'ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם כפי 'מראה האדם' - כהנהגת האדם...

נח. וכן כתב הרמב"ם באגרת תימן וז"ל. 'וכמו כן זכרו מעמד הר סיני שציוונו הקב"ה לזכרו תמיד, וגם הזהירנו מלשכחו. וציוונו ללמדו לבנינו וכו', וראוי לכם, אחינו, שתגדלו [את] בניכם על המעמד ההוא הגדול, ותספרו בתוך קהל ועדה גדולתו והדרו, שהוא עמוד שהאמונה סובבת עליו.

נט. וכך איתא בחז"ל (שמות רבה כט ט) 'אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן, כשנתן הקב"ה את התורה, ציפור לא צייץ עוף לא פרח שור לא געה, הים לא הזדעזע, הבריות לא דיברו, אלא העולם שותק ומחריש, ויצא הקול - אנכי ה' אלוךיך'.

עוד אמרו (זבחים קטז). כשנתן הקב"ה תורה לישראל, היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו, וכל מלכי הגוים אחזתו רעדה בהיכליהן. נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע ואמרו לו, מה קול ההמון אשר שמענו, מבול בא לעולם, אמר להם - חמדה טובה יש לו להקב"ה בבית גזניו, שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם, והוא מבקש ליתנה לבניו, שנאמר (תהלים כט יא) ה' עוז לעמו יתן. מיד פתחו ואמרו - ה' יברך את עמו בשלום'.

היא ייתור לשון וללא צורך שהרי תיכף נאמר 'כה תאמר'. אלא, שמשו רבינו הכין עצמו עד שעלה אל האלוקים, ועל ידי 'איתערותא דלתתא' התעורר כנגדה 'איתערותא דלעילא' כהנה וכהנה, וזהו שנאמר 'ויקרא ה' אליו מן ההר', שנגלה אליו השי"ת באתערותא דלעילא במידה גדולה הרבה יותר (היא מידת החסד שם הוי"ה). וציווהו ה' לאמר, כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל, שהקב"ה אמר לו לאמר לבני ישראל, כה - 'כמו שאתה עשית והכנת את עצמך בהכנה הרבה ונגד זה בא אתערותא דלעילא בפלי בפלים עד אין שיעור ותבלית ממה שהיה אתערותא דלתתא, כן תאמר לישראל שגם המה יעשו תמיד', וע"י הכנתם באיתערותא דלתתא כפי יכולתם יוכו לקבל מלעילא שפע קודש במידה גדושה הרבה יותר, וכלשון ה'מאור ושמש' ויבוא מלמעלה השפעות טובות ורחמים גדולים, אמן.

בקולות וברקים - קבלת התורה בהתלהבות ואש בוערת

תחילה וראש לכל עסקי ה'הכנה' הוא שיבעיר האדם בקרבו אש קודש, לעבוד את הבורא ית"ש בלבב שלם מתוך התלהבות גדולה. וכאותו מאמר נורא שאמר הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (קיא: ד"ה מפני) לפרש במה שנאמר (שמות י"ח) 'מפני אשר ירד עליו ה' באש', שהוא על דרך מה שפירש אביו הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע בהא דכתיב (דברים ד כד) 'כי ה' אלוךיך אש אוכלה הוא' שהכוונה לאש ההתלהבות שבני ישראל מרתיחין עצמן בעבודת הבורא<sup>י</sup>, ועל דרך זה הוא פירוש הכתוב כאן, 'כי היה ירדת והתגלות נז. כיוצא בדבר אומרים בשם הרה"ק המגיד מזלאטשוב יחזקאל (א כו) 'ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם כפי 'מראה האדם' - כהנהגת האדם...

נח. וכן כתב הרמב"ם באגרת תימן וז"ל. 'וכמו כן זכרו מעמד הר סיני שציוונו הקב"ה לזכרו תמיד, וגם הזהירנו מלשכחו. וציוונו ללמדו לבנינו וכו', וראוי לכם, אחינו, שתגדלו [את] בניכם על המעמד ההוא הגדול, ותספרו בתוך קהל ועדה גדולתו והדרו, שהוא עמוד שהאמונה סובבת עליו.

נט. וכך איתא בחז"ל (שמות רבה כט ט) 'אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן, כשנתן הקב"ה את התורה, ציפור לא צייץ עוף לא פרח שור לא געה, הים לא הזדעזע, הבריות לא דיברו, אלא העולם שותק ומחריש, ויצא הקול - אנכי ה' אלוךיך'.

עוד אמרו (זבחים קטז). כשנתן הקב"ה תורה לישראל, היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו, וכל מלכי הגוים אחזתו רעדה בהיכליהן. נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע ואמרו לו, מה קול ההמון אשר שמענו, מבול בא לעולם, אמר להם - חמדה טובה יש לו להקב"ה בבית גזניו, שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם, והוא מבקש ליתנה לבניו, שנאמר (תהלים כט יא) ה' עוז לעמו יתן. מיד פתחו ואמרו - ה' יברך את עמו בשלום'.

מעיקרא לתת אותם בהיחבא. אלא מתרין השפ"א, וז"ל. כי לולי ההתלהבות הקודם בפרסום לא היה אחר כך יכולת לילך בדרך צניעות. רק על ידי שכבר הקדימו בקולי קולות נתקיים אח"כ הצניעות. וזה לימוד לדורות - כי בתחילה צריך להיות בהתלהבות עצום. ואם כי לא יהי' נשאר זאת ההתלהבות כדבר של קיימא. עב"ז הוא העצה גם לימי הירידה אח"כ<sup>פ</sup>.

**ומכאן** נלמד עד כמה צריך להתעורר בימים אלו בהתלהבות מרובה, להתקרב באש בוערת אל

הבורא ותורתו, להיות כאבותינו שזעקו 'כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע'<sup>א</sup>, רצוננו לראות מלכנו' (ילק"ש יתרו רעו, ד"ה ואתם תהיו לי), שמרוב האש והתלהבות דקדושה לא היססו לומר 'נשמע' ורק אחר כך נחליט... אלא 'קפצו' וקבלו על עצמם 'נעשה' קודם 'נשמע'<sup>ב</sup>. וכבר מצינו שנשתבחו בני ישראל על שהקדימו לומר 'נעשה', וכדאיתא בגמ' (שבת פח.) 'אמר רבי אלעזר, בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה להן, מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו, דכתיב (תהילים קג ב) ברכו ה' מלאכיו גיבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו, ברישא - עושי, והדר - לשמוע'<sup>ג</sup>.

וכבר המשילו את הדבר למשקה הקאווע, שמתחילה מרתיחין את המים עד כדי רתיחה גמורה, ולאחר מכן מכינים המשקה, וממתינים קמעא עד שיפוג חומו במקצת ויהא ראוי לשתיית אדם, ולכאורה ייפלא, מדוע אינו מרתיחין מעיקרא רק עד כדי שיהא ראוי לשתות, אלא, שבאם יעשו כן לא יהא טעם ה'קאווע' ערב לחיך כלל, כי האף אמנם שאין ביד אדם לשתות מים רותחים, מכל מקום צריכים המים מעיקרא לרתוח עד תום לבשל היטב את ה'קאווע' והסוכר, ואז כשתפוג חומם מעט יהא המשקה ערב לחיכו של אדם, והיינו שרק מים פושרים הבאים 'מכח' הרתיחה הם ערבים - ולא מים שמתחילה היו פושרים. כמו כן מוטל עלינו בקבלת התורה להתחיל עם 'ברען' ורתיחה בהתחדשות גדולה, ואז ממילא ימשיך את כל השנה הבעל"ט על מי מנוחות אף כאשר יחלפו ימי ההתחלה והברען. לעומת זאת אם יהיה עכשיו 'צדיק נסתר' סופו להיות 'שוסטער' (סנדלר)..., וכלומר, שאם שלא יתלהב עתה וירתח באש קודש אלא יהא כצדיק נסתר שאין רואים עליו כלום כלפי חוץ אזי סופו שלא יצא ממנו ולא כלום. **סא.** בדרך צחות אומרים שלכן שגור בפי הבריות כשהם פוגשים זה את זה לשאול איש את רעהו 'וואס טוהט'זיך, וואס הערט'זיך' (מה 'נעשה', ומה 'נשמע'), להזכיר את בני ישראל את קבלתם את התורה ב'נעשה ונשמע'...

**סב.** ואכן כל ישראל ענו פה אחד נעשה ונשמע מתוך האש שיקדה בקרבם, הא למה הדבר דומה, לשכנים הרוצים לעשות איזה שינוי בבניית חדר המדרגות, שיערכו 'אסיפה' בין כל השכנים וידונו במתינות בכל פרטי העניין. לעומתם, בעת שלשונות אש שולטות בחדר המדרגות אין הזמן גרמא ל'אסיפות', ולא יכנסו בדין ודברים כיצד פרצה השריפה וכיצד לכבותה, אלא כל עוד נפשם באפם יחישו להציל מלהבה עד כמה שעדיין אפשר להציל. ועל דרך זה היו בני ישראל באותו זמן, שכאשר אמר להם משה דברי הקב"ה תיכף ומיד אמרו נעשה ונשמע, ולא שאלו מה כתוב בה ככל גויי הארצות, כי לגודל התבערה שבערה בקרבם קפצו מיד והשיבו,

וכן ממש יש לנו לנהוג בהגיע הימים הללו, עלינו לקפוץ אל תוך אש התורה, ללא כל שהיות, כי בטרם כל דבר נזעק 'נעשה' לשמוע ללמוד וללמד.

**סג.** הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע הקשה על הא דאיתא בגמ' (שבת פט.) בשעה שירד משה מלפני הקב"ה בא שטן ואמר לפניו רבוננו של עולם תורה היכן היא וכו', ולכאורה צריך ביאור, מה הייתה שאלת השטן, וכי

איך בחר בנו מכל האומות העולם וקרבנו לפני הר סיני, והשמיענו דבריו מתוך האש, ונתן לנו את תורתו הקדושה שהיא בית חיינו כלי חמדתו, שהיה משתעשע בה בכל יום, עכ"ל. ומשמע שמעיקרי זכירת מעמד הר סיני הוא לזכור את האש הגדולה שהייתה שם, עד שבכל יום ויום צריך הוא לכוון ולהרהר בדבר. וביאור הדברים, כי ראשונה לכל על האדם לעקור את ההתיישנות שבלבו, ולהלחיב עצמו בגשתו לעסק התורה והמצוות. לקיים כל דברי התורה באהבה ובשמחה, וכשכולו בוער כלפידים יגש לעבודת הבורא.

והנה אמרו חז"ל (תנחומא תשא לא) 'הלוחות הראשונות על שנתנו בפומבי, לפיכך שלמה בהם עין הרע ונשתברו', וכאן (בלוחות שניות) אמר הקב"ה אין לך יפה מן הצניעות שנאמר (מיכה ו ה) 'ומה ה' דורש ממך, כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלוקיך'.

ומקשה הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תשא תרל"ט), אם כן ש'אין לך יפה מן הצניעות', מדוע לא נתן הבורא מיד את הלוחות הראשונות בצנעה. וביותר קשה, הרי הקב"ה שהוא צופה ומביט עד סוף כל הדורות בוודאי ידע אל נכון שלוחות אלו ישתברו, מדוע לא הקדים **ס.** וכבר המשילו את הדבר למשקה הקאווע,

שמתחילה מרתיחין את המים עד כדי רתיחה גמורה, ולאחר מכן מכינים המשקה, וממתינים קמעא עד שיפוג חומו במקצת ויהא ראוי לשתיית אדם, ולכאורה ייפלא, מדוע אינו מרתיחין מעיקרא רק עד כדי שיהא ראוי לשתות, אלא, שבאם יעשו כן לא יהא טעם ה'קאווע' ערב לחיך כלל, כי האף אמנם שאין ביד אדם לשתות מים רותחים, מכל מקום צריכים המים מעיקרא לרתוח עד תום לבשל היטב את ה'קאווע' והסוכר, ואז כשתפוג חומם מעט יהא המשקה ערב לחיכו של אדם, והיינו שרק מים פושרים הבאים 'מכח' הרתיחה הם ערבים - ולא מים שמתחילה היו פושרים. כמו כן מוטל עלינו בקבלת התורה להתחיל עם 'ברען' ורתיחה בהתחדשות גדולה, ואז ממילא ימשיך את כל השנה הבעל"ט על מי מנוחות אף כאשר יחלפו ימי ההתחלה והברען. לעומת זאת אם יהיה עכשיו 'צדיק נסתר' סופו להיות 'שוסטער' (סנדלר)..., וכלומר, שאם שלא יתלהב עתה וירתח באש קודש אלא יהא כצדיק נסתר שאין רואים עליו כלום כלפי חוץ אזי סופו שלא יצא ממנו ולא כלום.

**סא.** בדרך צחות אומרים שלכן שגור בפי הבריות כשהם פוגשים זה את זה לשאול איש את רעהו 'וואס טוהט'זיך, וואס הערט'זיך' (מה 'נעשה', ומה 'נשמע'), להזכיר את בני ישראל את קבלתם את התורה ב'נעשה ונשמע'...

**סב.** ואכן כל ישראל ענו פה אחד נעשה ונשמע מתוך האש שיקדה בקרבם, הא למה הדבר דומה, לשכנים הרוצים לעשות איזה שינוי בבניית חדר המדרגות, שיערכו 'אסיפה' בין כל השכנים וידונו במתינות בכל פרטי העניין. לעומתם, בעת שלשונות אש שולטות בחדר המדרגות אין הזמן גרמא ל'אסיפות', ולא יכנסו בדין ודברים כיצד פרצה השריפה וכיצד לכבותה, אלא כל עוד נפשם באפם יחישו להציל מלהבה עד כמה שעדיין אפשר להציל. ועל דרך זה היו בני ישראל באותו זמן, שכאשר אמר להם משה דברי הקב"ה תיכף ומיד אמרו נעשה ונשמע, ולא שאלו מה כתוב בה ככל גויי הארצות, כי לגודל התבערה שבערה בקרבם קפצו מיד והשיבו,

וכן ממש יש לנו לנהוג בהגיע הימים הללו, עלינו לקפוץ אל תוך אש התורה, ללא כל שהיות, כי בטרם כל דבר נזעק 'נעשה' לשמוע ללמוד וללמד.

**סג.** הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע הקשה על הא דאיתא בגמ' (שבת פט.) בשעה שירד משה מלפני הקב"ה בא שטן ואמר לפניו רבוננו של עולם תורה היכן היא וכו', ולכאורה צריך ביאור, מה הייתה שאלת השטן, וכי

ביסוד זה מתרצים נמי מה שהקשו התוס' על דברי חז"ל (שבת פח.) 'ויתיצבו בתחתית ההר - אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא, מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כניגית, ואמר להם, אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם'. והקשו בתוס' (ד"ה כפה) מדוע הוצרכו לכופ עליהם לקבל את התורה, והרי כבר הקדימו ואמרו כאחד 'נעשה ונשמע' מרצון. ותרצו בתוס' שמא יהיו חוזרים כשיראו האש הגדולה שיצאתה נשמתן. ולכאורה צריך ביאור, א"כ לא יעשו לא אש ולא יצטרכו לבוא לידי כפיית הר. אלא, כי אי אפשר לתת תורה ישראל אם לא יבעירו קודם לכן את רתיחת הרים וה' ברען, וממילא הוכרחו להבעיר אש גדולה בפני עם ישראל (ואם יבאלו יכפו עליהם את ההר).

ביום הזה - קבלת התורה בכל שנה ושנה בראש וראשונה על האדם להאמין בקדושת הזמן<sup>סד</sup>, ולא רק באותו זמן שיצאו בני ישראל ממצרים הדברים אמורים, אלא באז כן עתה<sup>סד</sup>, כמו שאמרו חז"ל במדרש (פסיקתא זוטא ואתחנן) חייב אדם לראות את עצמו כאילו מקבל תורה מסיני<sup>סו</sup>.

ובן כתב הט"ז (או"ח מז ה) בביאור הברכה 'נותן התורה' בלשון הווה, כי הקב"ה נותן התורה בכל עת ורגע לבני ישראל, ונתניה זו באה מכוחה של הקצבה שמקבל האדם במתן תורה בחג השבועות בכל שנה ושנה. ובוה פירש הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (קט. ד"ה משה) בלשון הכתוב (שמות יט יט) 'משה ידבר', שלא נאמר 'דיבר' בלשון עבר אלא 'ידבר' בלשון עתיד, ומבאר וז"ל, משה ידבר לשון עתיד, כי עתיד הוא משה רבינו

לא ידע שניתנה התורה לישראל, הרי הקב"ה הרכין שכינתו על ההר ובקע כל ז' הרקיעים, וכל העולם ידעו מכך, ואף המלאכים עצמם (וגם השטן בכללם) נתנו מתנות למשה, ומהי השאלה תורה היכן היא, (וכן הקשו התוס' ד"ה תורה) ותירצו 'שטרדו הקב"ה למלאך המות בשעת מתן תורה' אלא, כך דרכו של השטן הוא היצר - לקרר את האדם, לשאלו 'תורה היכן היא', איה התורה שקבלת בשנה שעברה, ולאידך, יאמר לו אינך צריך להתעורר כל כך, שהרי בשנה הבאה יבוא עליך עוד שבועות, כי בכל שנה ושנה מתחדש חג השבועות, וממנו ניקח לעבוד את ה' מתוך חמימות יתירה בשלהבת אש קודש.

והיינו דאמרו חז"ל (בר"ר יז ה) על הפסוק (בראשית ב כא) 'ויפל ה' אלוקים תרדמה על האדם - תחילת מפלה שינה', והיינו שהקיריות (המרומז בשינה) היא תחילת מפלתו של אדם ברוחניות.

ומסגולת חג השבועות לבטל ולדחות תרדמה זו, שהרי בו ביום היה קול שופר הולך וחזק מאד (שמות יט יט), ואף זה נכלל במה שאמרו ש'קבלת התורה' מתרחשת בכל שנה מחדש. והרי כתב הרמב"ם (תשובה ג ד) שקול השופר בא כדי לעורר את הישנים משנתם, ולהקיץ נרדמים מתרדמתם. מעתה נאמר, שה'שופר' מעורר אותנו ביום הזה להקיץ משנתנו, להתלהב באש קודש לרוץ אל בורא כל עולמים.

סד. היה אומר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם זי"ע (ליקוטי הרי"ם) שבועות הוא היום החשוב והיקר ביותר מכל השנה. עוד אמר (ליקוטי הרי"ם יוהכ"פ) לבאר הטעם שאומרים 'והוא רחום' בתפילת מעריב במוצאי היום הקדוש, שלכאורה כבר נמחלו כל העוונות והחטאים ביום הכיפורים, ועל מה שבים לבקש 'והוא רחום יכפר', אלא על הא גופא קא בכינו, על שאין לנו את שלמות האמונה שאחר יום הקדוש הננו מזוככים מכל שמץ חטא, ועל דא קאמרינן והוא רחום יכפר. ולענייננו ייאמר, עד כמה עלינו להתחזק ב'אמונת עיתך' - באמונה בקדושת הזמן בכדי שלא נצטרך לומר לאחרינו 'והוא רחום יכפר'...

ידוע שפעם שמע הרה"ק ה'שר שלום' מבעלזא זי"ע משני חסידים שהיו בחג השבועות אצל הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע ואמרו שאצל החת"ס היה חג השבועות יותר מנעילה ביוהכ"פ, נענה השר שלום 'אה, דער הייליגער חת"ס'... ומאז והלאה היה קורא דער הייליגער חתם סופר.

סה. הגה"צ רבי אליהו ראטה זצ"ל סיפר, שבשנה אחת בחג השבועות בהיותו בכותל המערבי עם הרה"ק רבי שלומ'קה זי"ע, קרא לו הרה"ק קודם עלות השחר, ואמר לו, כעת שואלים בשמים האם רוצים לקבל את התורה, הבה נענה יחדיו 'נעשה ונשמע', וביאר את דבריו, כי קבלת התורה צריכה להיות ברבים על כן רציתי שנאמר יחדיו נעשה ונשמע.

סו. וכבר הוכיח כן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, (הובא בהליכות שלמה פרק יב הערה 1) מדברי הגמ' (שבת קכט:) שאסור להקיז דם בכל ערב יום טוב, משום שגזרו אטו יומא טבא דעצרת, שכשהיו בני ישראל במדבר סיני

לדבר בכל דור ודור עם כל אחד ואחד הבא למהר ולקבל התורה עליו, כי אתפשטותא דמשה בכל דור ודור<sup>סז</sup>.

כתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (שבועות תרס"א) המנהג לעסוק בתורה בליל החג, דאיתא (אבות ב יב) 'התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך'. וקשה דכתיב (דברים לג ד) 'מורשה קהילת יעקב'. אלא יש לומר, דהתורה נקראת 'עין חיים', וכמו שאילן מוציא פירות בכל שנה ושנה, כמו כן התורה הקדושה מתחדשת פירותיה בכל שנה, ולכן בעצרת נידונין על פירות האילן

פוק חזי מה שהעיד ה'חוקוני' (בהקדמה לפירושו עה"ת) בלשון קדשו בנפשי נשבעתי אני חזקיה, כי בחלומי שמעתי קול אלוקים מדבר עשרת הדברים<sup>סח</sup>.

יצא בערב שבועות רוח ושמנו 'טבוח', ואם לא היו מקבלים ישראל את התורה 'הוה טבח להו לבשרייהו ולדמייהו', [ומאחר שבערב יו"ט דשבועות יש סכנה להקיז דם על כן אסרו בכל ערב יו"ט, הובא ברמ"א או"ח תס"ח י]. ולכאורה צריך ביאור, הרי 'רוח' זו יצאה מלפני אלפי שנים, ואיזה סכנה יש בדבר לדין, עד שאסרו מחמת זה להקיז דם בערב שבועות עד היום הזה. אלא, מבאר ב'מחצית השקל' (שם סקט"ו) ונודע דבכל הזמנים שאירע לאבותינו ענין מה, כשיגיע זמן ההוא שוב מתעורר קצת מעין אותו דבר וענין ההוא. ונמצא שאותה 'רוח' – טבוח' יוצאת מחדש בכל שנה ושנה, ורק ע"י קבלת בני ישראל את התורה הם ניצולים ממנה, מעתה יובן מה ענין יש לנו להיזהר אף כהיום מהקצת דם, ולא רק מטעם 'זכר' וסימן בעלמא, אלא כדי להחיותנו כהיום הזה בפועל ממש. והרי 'מידה טובה מרובה', כי אם עניני הסכנה שהיו אז שבים ומתחדשים בכל שנה ושנה, ק"ו בן בנו של ק"ו שכל עניני מתן תורה – נתינת התורה, וקירבת בני ישראל אל ה' שבים להתרחש בפועל ממש בכל שנה ושנה אף בדור אחרון - בשנת ה'תש"פ...

עוד סימוכין לכך הביאו, דהנה ידוע שאין לקצוץ צפרני הידים והרגלים ביום אחד (מג"א ריש סי' רס, מ'מגיד מישרים' שאמר כן לבי"), ומכל מקום מביא ה'ליקוטי מהרי"ח' (ח"ג דף מה) בשם הרה"ק רבי אלימלך מרודניק זי"ע (וכן הוא בחידושי הרי"ם), דבערב שבועות אין להקפיד בזה ומותר לקוצצם ביום אחד, וטעמו ונימוקו עמו, שהרי איתא בזוה"ק (פר אמור הובא בסוף תיקון ליל שבועות) שהטעם שאמרה תורה לספור ספירת העומר במשך שבעה שבועות, כי הם במקום ספירת שבעה נקיים מכל לכלוך וטומאה, ואחרי הספירה טובלים במקוה טהרה בליל שבועות כדי לקבל את התורה בטהרה ביום, ולטבילה זו צריך להסיר ולהוריד כל החציצות מעל גופו, ועל כן אם לא יקצוץ את צפרניו יהיו אלו חוצצים ומעכבים את הטבילה, לפיכך מותר מן הדין לקצוץ הצפרנים ביום אחד כדין טבילת מצוה. מכאן נאמר, אם בשנת תש"פ מתירים לנו לקצוץ צפרני ידיים ורגליים ביום אחד, ואין אומרים שהיתר זה כבר אינו נוהג בזמן הזה, ע"כ שאף עלינו להיטהר כאותה טהרה שנטהרו אבותינו בהיותם במדבר, ואף אנו נקבל את התורה ביום חג השבועות הזה בפועל ממש כמו שהם קיבלו בהר סיני.

סז. וכך כתב הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע לפרש בלשון הכתוב (שמות כ טו) 'וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק', וז"ל, הנה בכל שנה יש בחי' קבלת התורה מחדש, כי הדורות יורדים במדרגה משנה לשנה ורצונו ית' שאור קבלת התורה יופיע ויזרח גם במקומות הנמוכים בדורות השפלים. והנה ישראל כשעמדו בהר סיני הביטו ברוח קדשם על הדורות האחרונים, וראו איך הם עומדים מרחוק בתוך חושך והסתר גדול ובכל זאת מקבלין את התורה והתפלאו מאוד, וע"ז כתוב וירא העם וינועו. עכ"ל.

סח. ידועים דברי ה'ערוך השולחן' (או"ח רפד יא) המבאר בנוסח ברכות ההפטרה, 'ודבר אחד מדברייך אחור לא ישוב ריקם', דבא לומר שלא יחשוב האדם שהדברים שכבר עברו כבר אין לנו בהם תועלת, וחלילה יביט על הכל כסיפור מעשה, אבל האמת דגם העבר עדיין מתנוצץ בכל עת ובכל זמן, כמו יציאת מצרים שבכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים ונמצא דבכל עת הוא יצ"מ, וכן לענין 'קבלת התורה', כל מה שהיה אז לא עברו ולא יעברו, אלא תמיד הם נוצצים ופועלים בכל עת, ולזה אומרים ודבר אחד מדברייך אחור לא ישוב ריקם - כלומר אפילו אותם העומדים עתה באחור שכבר עברו, גם הם לא ישובו ריקם והם תורה שלימה, ובכל שנה ושנה בבוא חג השבועות, מתרחש שוב בזה העולם, מעמד קבלת התורה.

הרה"ק מרוז"ין זי"ע לא היה אומר דברי תורה בשולחנו הטהור בליל שבועות, באמרו, הנני מרגיש כבעל השדה קודם קצירת החיטים, שהתבואה הישנה כבר אזלה, והחדשה עדיין לא נקצרה. כך התורה הישנה כבר נסתיימה, ואילו התורה החדשה עוד לא באה, והיינו נמי, שבכל שנה מתחדש שוב קבלת התורה כפשוטו ממש.

(ר"ה מז.), שנידונים על התחדשות התורה שנקראת עין חיים<sup>ט</sup>. ולכן נקרא יום הביכורים שהוא ענין ההתחדשות.

**זמוסיף השפ"א** - וכמו דאיתא במדרש (תנחומא יתרו יא) שכל הנביאים וחכמים שבכל הדורות כבר קיבלו חלקם בתורה במעמד הר סיני, אלא שדבריהם נתפרשו כל אחד בשעתו ובזמנו, כמו כן בכל חג שבועות זמן מתן תורתנו מקבלין בני ישראל חלק התורה המתחדשת על כל ימי השנה, ואח"כ מוציאים מן הכח אל הפועל כל אחד במקומו ובשעתו. וזה ההתחדשות תלוי כפי הכנת כל אחד<sup>ט</sup>. ובוזה יתיישב

על נכון - 'התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך' שיכין כל אחד את עצמו לקבל חלק מהתורה המתחדשת לו בכל שנה, שאינה ירושה קבועה אלא היא מתחדשת בכל עת. ויום זה שורש התורה של כל השנה<sup>ע"א</sup> (שפ"א שם).

**בדברים האלה מובא בשם הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע** (נאות הדשא, דברים מפי השמועה, שבועות אות ג),

שהימים דומים לימי זריעה שכמה שהאדם זורע בימים אלו כך יוכל לקצור לעתיד בימי הקצירה<sup>ב</sup>. ובספר 'דרך המלך' להרה"ק מפיאסצנא זי"ע (שבועות ליל ב

בסגנון זה איתא ב'רמתיים צופים' (על תנ"כ פ"ח, אות נח) שהרה"ק 'היהודי הקדוש' זי"ע לא אמר תורה בליל שבועות כי 'דרך ארץ קדמה לתורה'... אך מה עושים בלילה הזה מכינים עצמם לקבלת התורה באימה ביראה ברתת ובזיע, ובתוך כך אחזו חיל ורעדה ופחד ויראה, ורעדו כל אבריו עיי"ש.

**ט. מצינו בגמ' (מגילה לא): 'עצרת נמי ראש השנה היא'** ועל כן צריך לקרוא בפרשת הקללות שבפרשת בחוקותי קודם שבועות כדי שתכלה שנה וקללותיה, וכבר נודע מה שאמר הרה"ק רבי ברוך ממעז'בוז' זי"ע כי האימה ופחד מ'יום הדין' שבשבועות הוא גדול לאין ערוך מאימת הדין של ראש השנה, כי בר"ה דנים על ענייני גשמיות ופרנסה, וכלשון קדשו 'א קולעיטש ארויף א קולעיטש אראפ' (-לחם יותר או לחם פחות), אבל בשבועות, הרי הדין הוא על ענייני רוחניות, עד כמה יזכה לשפע רוחני לכל השנה...

עוד אמר הרה"ק רבי ברוכ"ל, כי כמה 'עשיר' הוא שבועות עד שראש השנה נצרך 'ללוות' ממנו את ה'אתה נגלית'... (כלומר, שבראש השנה אנו מזכירים בתפילת מוסף את מעמד הר סיני, ובוזה רוצים אנו לעורר זכותם של ישראל), ומכאן תלמד מעלת האי יומא.

**ע.** ובוזה יובן מה שכתב ה'אור המאיר' (דרוש ספירת העומר ד"ה ואיתא בזהר) ועוד צדיקים, דבכל שנה יש בחינה חדשה של קבלת התורה, ואין לך שנה שקבלת התורה היא כבשנה שעברה, אלא תמיד מתחדשת באופן חדש, והיינו טעמא, כי הכל תלוי לפי מדת ההכנה של בני ישראל, ואינה דומה הכנה של שנה זו לעבודתם בשנים עברו. עוד כתב (דרוש לשבועות) שעל האדם לערוך חשבון הנפש האם במצב שהוא עומד בו היה יכול לקבל את התורה מסיני, והאם הוא ראוי לקבל עתה את התורה בשנה זו בחג השבועות.

ובה מבאר את הכתוב (שמות יט יט) 'ויהי קול השופר הולך וחזק מאד' דנכתב בלשון הווה - הולך וחזק, ולא כתיב הלך... כי עדיין הוא מתחזק משנה לשנה, ואינו דומה קבלת התורה של תש"פ לאותו של תשע"ט, כי רבה מעלתו יותר ויותר (נמצא שלעומת מיעוט הדורות ההולך ומתמעט כך מתגדלת נתינת התורה משנה לשנה, ועיי' בית אהרן פרשת יתרו, ד"ה ויעל עשנו).

**עא.** ובוזה ביאר ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ה ד"ה כמו) מה דאיתא בגמ' (פסחים סח): שרב יוסף היה שמח ביותר ב'יומא דעצרתא' וביקש שיכינו לו בשר מובחר לסעודה כי 'אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא', שלא נזכר בגמ' אי לאו 'מתן תורה' אלא 'האי יומא', והיינו לאותו יום ממש בו אמר רב יוסף את דבריו, כי היתה כוונתו לנתינת התורה המתחדשת בכל שנה.

**עב.** וכנגד זה דיבר הרה"ק רבי מאיר מאמשינוב זי"ע כשאמר לחסיד אחד בערב חג השבועות 'אל תהיה שוטה', וכשתמה הלה מאי קאמר, הסביר לו, שהרי אמרו (חגיגה ד.) אי זהו שוטה - זה המאבד כל מה שנותנים לו, והכא הרי ניתנה לאדם שעת הכושר להתעלות ולהרבות הונו ורכושו הרוחני, ואם לא יתעשת לקלוט מן האור והשפע היורד באתערותא דלעילא ישאר בלא כלום ח"ו, נמצא שמאבד מתנה טובה שנותנים לו.

הא למה זה דומה, לאדם שקיבל הרבה קרקעות ושדות מאבותיו, ובימי תשרי שהוא הזמן המובחר לזרוע את השדות בתבואה הרי הוא מבלה באכילה ושתייה, במקום לשכור פועלים ולזרוע את השדות, והלא בכהאי גוונא לא יהיה לו מאומה בשעת הקצירה, ובמקום שיעלו שדותיו פירות טובים ימצא שם קוצים וקמשונים, והנמשל מובן,

תרפ"ט) הולך אף הוא בדרך זו, ומבאר, שכל אחד מישראל מקבל בחג השבועות נבואה סתומה, זה החלק שהוא עתיד להשיג בתורה במשך כל השנה, אמנם נעלמה וסתומה היא מן האדם, וההארות וההתעוררות שזוכה להן באמצע השנה הם הם השפע הבא אליו מאותו אוצר שקיבלו בעצרת.

הר סיני הוא 'הולך וחזק מאד', כלומר, שבמעמד הר סיני ירד השפע שהחזיק כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש עד סוף כל הדורות, ודבר זה חוזר ונשנה בכל שנה ושנה מחדש.

לעיני כל העם – נתנית התורה לכל, אפילו לפחותים

מנהג ישראל קדושים להניח עצי סרק בבתי כנסיות ביו"ט של שבועות. טעם לשבח נתן הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות מגילת רות ד"ה ויהי) שבא לומר שאף הנדמים בעיניהם ל'עצי סרק' - שאין בהם לא טעם ולא ריח, לא תורה ולא מצוות, גם להם יש חלק ביום זה בקבלת התורה<sup>ע</sup>, אבל, עליהם מוטל לנצל

איתא מהרה"ק ה'אור המאיר' זי"ע (מגילת רות ד"ה או יאמר וכן אדם) לרמז בדברי הפסוק (שמות י"ט) 'ויהי קול השופר הולך וחזק מאד', שמפרש חזק מלשון הגמרא (עירובין יד.) 'ים שעשה שלמה היה מחזיק מאה וחמשים מקוה טהרה', וזהו שקול השופר של מעמד

שאף אנו עומדים בימים קדושים אלו שהם ימי זריעה רוחנית, אולם אין הדבר תלוי אלא באדם עצמו אם יתעורר מתרדמתו 'ויזרע תבואה בשדותיו', זה התפילה והבקשה מבורא כל עולמים שיחון אותו דעה בינה והשכל, כי רק עי"ז יראה ברכה בתורתו במשך כל ימות השנה שהם תקופת קצירת הפירות.

עג. כתב המג"א (תצד בתחילת הסימן) שנהגו להיות נייעורים בליל שבועות ועוסקים בתורה, דאיתא במדרש (שהש"ר א נו) שהיו ישראל ישנים קודם מתן תורה והוצרך הקב"ה להעירם, ולתיקון פגם זה אנו נייעורים בכל שנה בליל זה. ולכאורה תמוה, היתכן כדבר הזה ששישים ריבוא בני ישראל היו ישנים באותו הלילה, הלא מהם היו כמה נביאים וזקנים וכו', והיאך אפשר שלא בערה נפשם בקרבם לקראת המעמד הגדול שיהא ה' נראה אליהם למחרת, הבה נתבונן אם יבוא הבורא ויאמר לנו 'למחר הנני מתגלה אליכם', וכי לא היינו משכימים קום למחזה נורא הוד זה.

ומבאר הערוגת הבושים (פר' יתרו ד"ה ויתיצבו בתחתית), כי גלוי וידוע לפני בורא עולם, שיבואו זמנים ורבים מבני ישראל יהיו טרודים ועוסקים ראשם ורובם על הפרנסה ועל הכלכלה, ורצה הקב"ה ללמדם שאף בעת קטנות המוחין עליהם לעזוב הכל ולקבל על עצמם עול תורה כפי דרגתם באותה העת. ע"כ הפיל עליהם תרדמה, ומתוך התרדמה מיהרו לקבל התורה, ללמדם לדורות שאף אם יישן אדם בהבלי הזמן בידו תמיד להתעורר, ולא ימתין עד שיגיעו אליו ה'מוחי' אלא בתוך מצבו יקבל על עצמו עול התורה.

איתא בגמרא (שבת פח:) 'כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה חזרו ישראל לאחוריהן שנים עשר מיל, והיו מלאכי השרת מדדין אותן', כאו למדנו לימוד עצום לדורות, שגם אם נפל האדם ממדרגותיו וחזר מרחק גדול כזה לאחוריו והתחזק ושוב חזר ונפל, אעפ"כ לא יתייאש ולא יפול ברוחו ח"ו, רק ילמד מבני ישראל בסיני שכך הייתה קבלת התורה, אחר שנפלו נפילה אחר נפילה התחזקו לחזור ולהתקרב, ורק כך קיבלו את התורה מפי הגבורה.

עפי"ז יש שביארו מנהג ישראל לאכול בשבועות יום קבלת התורה מאכלי חלב ברמז נפלא, כי בזאת נשתנה החלב משאר משקים, שהרי הם כשהחמיצו אין להם כל תקנה רק להשליכם לאשפה, לעומתו החלב משהחמיץ יש לו תקווה ואחרית, אדרבה דייקא מעתה אפשר להפכו לגבינה ושאר מאכלי חלב משובחים, כך נאמר להם לבני ישראל, זה תנאי לקבלת התורה – אין ייאוש כלל, אף מי שח"ו החמיץ את עצמו, לא יחליט שמקומו באשפתות מתוך ייאושו כי רב, וח"ו ימשיך לזרוק אבן אחר הנופל, אדרבה, ידע שמעתה אפשר לעשותו למאכל משובח ומפואר, וזהו הרמז לאדם שגם אם החמיץ לא יתייאש כי עדיין יכול להיטיב אחריתו, ואינך דומה ליין שהחמיץ כי אם לחלב שהחמיץ....

וכך ביאר המהרש"ם מבערז'אן זי"ע, שהנה מקור החלב הוא מהדם, וכדאיתא בגמ' (נדה ט:) 'דם נעכר ונעשה חלב דברי רבי מאיר', ואם כן כיצד מותר לשתות חלב שמוצאו מן הדם האסור באכילה, אלא בעל כרחך שחלב זה אין בו מציאות כלל של דם כי 'פנים חדשות באו לכאן', והשתנה לגמרי ממה שהיה. ומהאי טעמא נוהגים לאכול חלב בשבועות, להפיח בנו רוח של חיזוק שאם נשוב ונקבל עלינו עול תורה אזי תתשנה כל מציאותנו לטובה עד שלא

ככל יכולתם את הזמן הקדוש ולקבל את התורה - כי בתיב (שמות יט ו), 'אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל' וברשי"י - 'לא פחות ולא יותר', כתב זה תכלית יום זה ע"י.

יזכר כלל שהיה חטאים בעבר, וכדוגמת החלב שאין לו שום שייכות לדם שממנו בא. ובוזא מבאר מה דאיתא בגמ' (ב"מ נח): שאסור לומר לבעל תשובה זכור מעשיך הראשונים מפני אונאת דברים, כי על ידי ששב בתשובה שוב אין כאן 'מעשיך הראשונים' שנמחקו לגמרי.

הוסיפו לבאר על פי זה שבכוונה תחילה ייסד הקב"ה שהמשקה הראשון ששותה התינוק לאחר לידתו הוא חלב, למען ידע כל ימי חייו שנדמה הוא לחלב שמשנתנה לגמרי מכמות שהיה, וכך גם ביד כל אחד ואחד להתהפך מן הקצה אל הקצה.

עוד ביארו ביסוד דבריו מה שמצינו בגמ' (עירובין יג): 'תנא, לא רבי מאיר שמו אלא רבי נהוראי שמו, ולמה נקרא שמו רבי מאיר שהוא מאיר עיני חכמים בהלכה', פירוש, שרבי מאיר האיר את עיניהם של ישראל ולימד אותנו עד היכן כוחה של תשובה מגעת בהלכה שאמר דם נעכר ונעשה חלב.

עוד 'חיזוק' מתאמרא בשם הרה"ק מהר"ש מבבל זי"ע, שהנה אמרו חז"ל (פסק"י ו' ו) 'בכל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים', ומכאן תשובה לכל הבא לומר 'חוטא ופושע הנני' ואינני ראוי ללמוד תורה, שהרי היום ניתנה התורה מחדש, וכאילו אמש עדיין לא ניתנה תורה לישראל, אם כן אין כל שייכות לחטאים שנעשו אתמול לתורה שניתנה היום.

עד. מעשה בגביר אחד מבני היהודים שכגודל עשירותו כן גדול טפשותו, הלה נתדפק על דלתות 'ראש הישיבה' ובקשה מפיו, אבתה נפשי לקחת אחד מבחורי הישיבה כ'חתן', אבל ידע ראש הישיבה כי כסף וזהב לא נחשב בעיני כמאומה ומקבל אנכי על עצמי לפרנס את ה'חתן' בכבוד ויקר כל ימיו, על כן יציג נא בפני את הבחור ה'אתרוג' של הישיבה, ראש הישיבה הסכים לו והפקיד בידו בחור גבוה משכמו ומעלה, מושלם ומוכתר בכל מדה נכונה... ויקחהו הגביר לביתו. בהגיעם העירה הלבישו ה'חותן' במלבושים נאים 'כמנהג בעלי בתים חשובים' הושיבו בדירה נאה כדי שיוכל לשבת על התורה ועל העבודה כהרגלו מכבר הימים, בכל שבת ומועד היה מהלך הגביר לביהכ"ס כש'חתנו' מתלווה אליו בהליכתו ובחזרתו, וכבוד גדול היו עושים בני העיר לאותו הגביר כשהיה מהלך עם 'חתנו' הנכבד... משעברו כמה חדשים אזר ה'חתן' עוז ושאל את הגביר, ימחל נא מר, שמא יש בידכם לומר לי היכן היא בתכם ה'כלה' המהוללה אשר עמה אני עתיד להקים את בתי... ויען העשיר הטפש ויאמר... לא ולא... שמונה בנים נתן לי ה' אבל בת מעולם לא נולדה לי, תמה ה'חתן' בעיניו, א"כ לשם מה הבאתני עד הלום להיות לך ל'חתן'... וכי ל'שחוק' אני מיועד לך. אמר לו העשיר, מעודי ראיתי את הנגידים בעם מהלכים ברחובה של עיר עם 'חתניהם' וכבוד ויקר מנת חלקם בזכות חתניהם, ואמרתי לעצמי מיד כשיתן לי הקב"ה מעות לרוב 'אקנה' אף אני לעצמי 'חתן' כזה, וב"ה שזכיתי לכך... וכי יש עט סופר שיכול להביע מעט דמעט מגודל טיפשותו ואיוולתו של אותו 'חותן' ל"ע.

אף אנו נאמר, בא לו 'חתן דנן' וערך ברוב פאר והדר את 'יום חתונתו זה מתן תורה' - לבש בגדי שבת ויו"ט הנאים, בליל שבועות לא נתן שינה לעיניו ותנומה לעפעפיו, אכל מאכלי חלב למיניהם כדת וכדין, וכל זה מבלי להבין כי 'חתונה' נערכת בין שני צדדים - וצד השני (הכלה) היא היא התורה הקדושה, לקבל על עצמו מעתה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים... ובלא זה איזה פנים יש ל'חתונה' כזאת.

כתיב (תהילים מט כא) 'אדם ביקר ולא יבין נמשל כבהמות נדמו', ביאר בה הגה"ח רבי גד'ל אייזנער זצ"ל (מורשת גד חג הפסח), כי בכל יו"ט יש 'משל ונמשל', וכגון בחג השבועות המשל הוא מאכלי חלב, עשבים ופרחים המקשטים את הבית, גילוח השערות בעיו"ט וכו', שאף שמנהג ישראל קודש הוא אך אינו אלא כמשל בעלמא, ואותו אדם שבל יבין נשאר שקוע ב'משל' ולא ב'נמשל'... וזה האיש אינו אלא נמשל לבהמה, כי 'אדם' מתבונן בנמשל - בעצם קבלת התורה ובתואר כלה מאוד נתעלה.

מאמר נורא אמר הרה"ק מקאברין זי"ע לבאר בהא דכתיב (שמות כ טו) 'וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק', שהיו שבאו להר סיני לשמוע את האנכי ולא יהיה לך והם זכו לעמוד מקרוב, ולהתקרב אל ה', אמנם היו 'שבאו רק לראות את הטשאטשקאלאך' (את ה'מצב', את הדברים שאין בהם חשיבות) ועליהם נאמר וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק - שנשואו לעמוד מרחוק... (תורת אבות שבועות אות י). והרי שניתן 'לעמוד בהר סיני' ולהישאר מרחוק מאחר שעסוק בזוטות ובדברים חסרי ערך...

זכן האריך בזה הרה"ק מראפשיץ זי"ע (ורע קודש במדבר ד"ה א"י במדבר סיני) כי הפסוק 'ידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד' מורה לנו על קדושת התורה, שהולך ממקום גבוה למקום נמוך, כי אפילו השפל שבשפלים יכול לבוא לעבודת ה' על ידי התורה הק', ולזה בא לנו הכתוב לומר שדיבורו יתברך היה ב'מדבר' - שהוא מקום פחות מאוד ומקום תוקף הקליפות, ועם כל זה במקום הפחות הנרוע הזה שם היה דבורו יתברך, ושם היה משכן השכינה הקדושה ואוהל מועד, כי זאת הוא שלימות התורה הק' שתוכל להתפשט לכל מיני שפלים ועמקים, ולהעלות כל הבחינות אפילו הפחותים מתעלים על ידי התורה הקדושה, עכ"ל"ע"ה. וכלומר,

הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות הת"ס, שם"ד): 'לא יותר' - היינו שהיא מדריגה יותר עליונה שבאפשרות, ואפילו מלאכי השרת לא זכו ולא יכול לזכות יותר מזה אפילו גדול הנביאים. 'ולא פחות' פירוש אין אשה או פחות שבפחותים שלא יכול לזכות לזה, כי כל אדם מישראל יש בח בידו לעלות למדריגה זו.

זכך איתא מהרה"ק ה'מאור עינים' זי"ע (ריש פרשת במדבר) כללל דמלתא אי אפשר שיחסר שום א' מישראל, ואפילו נשמות שנפלו דהיינו נשמות הרשעים אי אפשר שיאבדו ח"ו, והוא יתברך חושב מחשבות לבל ירח ממנו נדה.

כעין זה יש ללמוד מדברי הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ט) המפרש במה שנאמר (שם) 'וכל העם רואים את הקולות', וז"ל, כל העם היינו כל האדם, שהרגישו בני ישראל בכל אבריהם את הארת התורה, והרי שיתכן מצב בו ישמע אדם קול ה' מדבר מתוך האש ולא ירגיש זאת בכל אבריו אם לא ישים אל ליבו וישרישנו בקרבו. מעשה ביהודי שהוצרך לצאת למסע ארוך ומייגע, הכין האיש ברכבו מאכל ומשקה לרוב, גם בגדי חול ושבת הטמין לעת הצורך ואף לקח עמו את הפאספארט (דרכון) עם כל האישורים שהכין לעצמו ממדינות המלך שעליו לעבור דרכם - אשרת כניסה ואשרת יציאה לכל מדינה לפי חוקיה ודתינה, ואף מקומם של פנסים המאירים לא נפקד, משהרגיש כי הכל מוכן כראוי וכיאות נכנס לרכבו בכוונתו להתחיל במסעו, אך לצערו עם כל הכנותיו הגדולות לא זז הרכב ממקומו אפילו בסענטימעטער (ס"מ) אחד, מה נתברר, ש'חכם' זה הכין 'הכל בכל מכל', אבל לא שם לבו לדבר אחד והוא העיקר - למלאות את הרכב בגעז - דלק, המתאים לרכבו, ומכיוון שכן היאך יסע הרכב ובמה יגיע למחוז חפצו...

והנמשל לדידן, פעמים שהאדם מכין עצמו בכל מיני הכנות לקראת ה'יום טוב' המשמש ובא, רחץ את ביתו וקנה בגדים חדשים, גזז שערות ראשו כראוי ואף מאכלי חלב לרוב מינים ממינים שונים מילא בביתו, אך את ה'דלק' - למלאות עצמו ב'תורה' ו'תפילות' לקראת החג שכח למלאות בקרבו, היאך יסע ויזוז ממקומו להתקרב ליעודו ותכליתו (אך לעולם לא מאוחר, כי תמיד ביד היהודי להתחיל מחדש - כאילו היום ניתנה, וה' יהא בעזרו).

**עה.** כה אמר הרה"ק רבי לייבל איגר זי"ע (תורת אמת ריש יתרו), דלכן כתבה תורה ענין ביאתו של יתרו להסתפח לקהל ה' לפני הפרשה של קבלת התורה, ללמדנו בינה, שאף הגוי והכומר לע"ז בידם לעזוב הכל ולהתקרב אל הקדושה, וזו ההקדמה הטובה ביותר לקבלת התורה שישא היהודי ק"ו בנפשו שאם ביד גוי להתקרב עאכו"כ ביד זרעו של אברהם יצחק ויעקב להתקרב.

וכך פירש ה'אמרי אמת' זי"ע (יתרו תרצ"א בשם השפת אמת) בלשון הכתוב (יט ד) 'ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי', שהנה הנשר הוא עוף טמא כידוע, ובא הכתוב להורות לאדם שאפילו מתוך בחי' נשר בשפלות מצב רוחני, אם יעסוק בתורה יקרבו הקב"ה ויביאהו אליו, וכמו שהיה בצאת ישראל ממצרים, שהיו משוקעים במ"ט שערי טומאה וקרבת המקום לעבודתו.

ראיה נפלאה הביא הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (תרס"ז) שכל יהודי באשר הוא ביכולתו לקבל את התורה, שהרי נודע שקודם מתן תורה חזר הקב"ה על כל האומות לשאלם אם ירצו לקבל את התורה, והרי שאפילו בני עשו ובני ישמעאל היו יכולים לזכות בתורה, והיינו טעמא 'כי התורה מקרבת את כולם אף אלו אשר הם במדרגה תחתונה', ואם כן קל וחומר בן בנו של קל וחומר שבני ישראל יכולים להתעלות בקבלת התורה ואפילו אם הגיעו לשפל המצב. עוד בענין זה, כתב הרה"ק ה'ישמח ישראל' (יתרו אות ו), כי מטבע הנשר להחליף נוצותיו תדיר, וכדכתיב (תהלים קג ה) 'תתחדש כנשר נעוריקי' ופירש רש"י 'כנשר הזה שמחדש כנפיו ונוצה משנה לשנה', וכנגד זה דיבר הכתוב להתחדש 'כנשר' מבלי להביט על מצבו עד עתה.

שלעולם לא יאמר האדם הרי חוטא ופושע אני וממש הנני מקום משכן הקליפות - כיצד אקבל את התורה, כי ממקום מושבך - משם תקבל את התורה<sup>ע</sup>.

עוד איתא מהרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות שבועות תקס"ב) כי לא נתנה התורה ליחידים כי אם לכללות ישראל... באופן שיהיה לכל אדם מישראל חלקן בתורה... ועל כן שמחת כל ישראל שווים בחג השבועות.

ומבאר שם, שלכן אוכלים מאכלי חלב בשבועות, וסמכוה אקרא 'מנחה חדשה לה' בשבועותיכם' (ויקרא כג טז) ר"ת מחלב. כי רמז חיוזק גדול יש לנו בו, שהרי בסדר ברירת החלב יש שני אופני ברירה בזה אחר זה - תחילה בוררים את כל החלב מהפרה, כברירת אוכל מפסולת, לאחמ"כ מבררים ומפרידים את החלב עצמו לג' מינים. א. השומן והוא החמאה החשוב שבה. ב. מהנותר יעשה חריצים וגבינות והוא הבינונית. ג. נותר מהם מי החלב שאינו שווה כלום. אמנם בלי ברירה (היינו אם לא יברור את החלב עצמו) אלא ינחנה כמות שהיא מעורב, הרי שלושתן בצירופם טוב מאד, והוא משקה חשוב מאד, המחיה אדם ובהמה. והכי נמי, הקב"ה בירר לו ביום זה את עם ה' מתוך פרות הבשן - אומות העולם, כמוציא החלב מרדי הפרה, ואם גם עתה נברור בחלב עצמו (היינו ישראל המשולים לחלב אם

נברור בהם ונחלקם כיתות כיתות לפי מדרגתם) ויהיו בני עליה בבחינת חמאה, והבינונים בבחינת גבינה, הרי ישארו שארי עמא דארעא חס ושלום כמי חלב שאין בהם צורך. ולא ניהא ליה למרייהו למימר הכי (אין הקב"ה חפץ בחלוקה זו) לכן ישארו בתערובתם ויהיו כמשקה המחיה כל העולם שווה לכל. ומשום כן נתנה התורה במעמד הנבחר והנפלא הזה בתחילת צאתנו מעבודת מצרים כשעדיין לא היינו כדאים לזה, להורות כי אין מעצור ולא יתייאש אדם מחלקן בתורה, אפילו אם יהיה בשפל המדרגה מכל מקום כמוהו כמו הגדול שבגדולים<sup>ע</sup>.

עפי"ז מבאר ה'חתם סופר' מקרא שכתוב (דברים טו י"ב) 'ועשית חג שבועות.. ושמחת לפני ה' אלוךך אתה ובנך וביתך עבדך... במקום אשר יבחר ה' אלוךך לשכן שמו שם, וזכרת כי עבד היית במצרים ושמרת ועשית את החוקים האלה', ומבאר, כי הנה התורה הקדושה מצווה לכל אחד ואחד אפילו לעבדך ואמתך לשמוח בחג השבועות, כי בחג קדוש זה שוכן הקב"ה אצל כל אחד ואחד מישראל. וזהו אומרו במקום מלשון במקום - תחת - אל תקרי 'במקום', אלא 'במקום', דתחת שיבוא הקב"ה להשרות את שכינתו לשכן שמו שם על הצדיק הקדוש, הריהו משרה את

עו. והעיקר, שלא יתייאש כלל. כך איתא מהרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע שהפרש וההבדל בין 'עצבות' האסורה למרירות' המותרת ונצרכת אינו אלא כ'חוט השערה', ומסמיך לכך את דברי הגמ' (חולין כז.) נשחט ברובו 'כשרה' מחצה 'טריפה' - וכמה יש בין מחצה לרובו לא יותר מכחוט השערה, והיינו שכל הפרש שבין כשר לטריפה אינו אלא חוט השערה... וסימן היכר ביניהם, כי אחר העצבות נעשה גופו כבד עליו, והולך לישן מרוב ייאוש, ואינו סובל לא את עצמו ולא אחרים, אבל המרירות אינו מניחתו לישן, כי מכיר שעדיין לא התחיל עשות מאומה - הולך וחוטף תפילה ומצוות, נוטל גמרא לידו ומיישב עצמו ללמוד (המכתב הובא בכנסת ישראל בשם הרה"ק מקארלין, ויש שייחסו אותו להרה"ק רבי העניך מאלכסנדר זי"ע).

בפי העולם שגור לחלק ביניהם, כי העצבות אומרת כבר אין לי כלום ואבד שברי, והמרירות אומרת עדיין אין לי כלום - א"כ מהיום והלאה אשתדל לקנות עוד ועוד.

עז. ובזה פירש שם ה'חתם סופר' זי"ע את נוסח הברכה 'אשר בחר בנו מכל העמים' - כי רק ברירה אחת יש כאן - ברירת והפרדת בני"י מתוך אומות העולם, אבל בתוך בני ישראל עצמם אין כל ברירה והפרדה - כי כולם שווים.

ולכן אומרים מיד לאחמ"כ ונתן לנו את תורתנו מלשון 'נתינה' בלא כל ברירה, אלא כמתנה אפילו למי שאינו ראוי. וזהו מה שאמרו חז"ל (מדרים פא.) דבר זה שאלו לחכמים ולנביאים, על מה אבדה הארץ, ויאמר ה' על עזבם את תורתך אשר נתתי לפניהם, כי לא הסכימו שנתתי להם את התורה בלא ברירה לבחור איש מיוחד מהם, כדמצינו שבשעת החורבן היו אומרים 'צור תעודה חתום תורה בלימודי' (ישעי' ח טז) - שאין התורה אלא לישעיה וחבריו, ובאמת היה להם לידע שאין שום אחיזה יתירה לת"ח בתורה יותר מלעמי הארצות, כי כולם שווים לטובה בחלק זה.

נתן לנו התורה, וקיימא לן (ב"ב סה.) שהנותן מתנה בעין יפה נותן, ונותן גם את הדרך (הנותן לחברו 'בור' הנמצא ברשותו בוודאי התכוון לתת לו גם את הדרך בתוך הצרו בכדי הילוך עד בורו). בן השי"ת נותן (יחד עם הדרך) לכל אחד ואחד הבת והשכל איך לבוא לתורה, עכ"ל. אין לנו אלא לפתוח את השער ולהתחיל ללכת בדרך המוליכה בית קל.

שכינתו ביום זה על כל יחיד ויחיד. ומסיים החתם סופר בדברים נלהבים ואם לא תאמין שיהיה כן בכוחך לפי מיעוט ערכך בעיני עצמך, לזה - 'זוכרת כי עבר היית במצרים', והרי מעמדו ומצבו של העבד במדרגה פחותה מאשר אתה עכשיו בה. ואפילו הכי קבלת את התורה מתוך שפלות מצבך, א"כ אף היום - 'זשמרת ועשית את החוקים האלה', וגם עתה לא תמנע עצמך מלשמוח בה' ע"ח.

ואשא אתכם - ביום הזה מתעלים בני ישראל עד מאד ביום הזה נתעלו ישראל עד למאד - אין הפה יכול לדבר ואין הלב יכול להשיג את גודלם ורוממותם של בני ישראל בהאי יומא. וכך אנו אומרים בסדר התפילה 'אתה בחרתנו מכל העמים, אהבת אותנו ורצית בנו, ורוממתנו מכל הלשונות'. וצריך ביאור, כי אם הכוונה שרוממנו מעל אומות העולם המדברים בשבעים לשונות, הרי זה כפל דברים, שכבר אמרנו 'אתה בחרתנו מכל העמים'. ומבאר הרה"ק הר"ב מפרשיסחא זי"ע (רמתיים צופים על תנ"כ, אות כז) דאין הכוונה ביחס לשאר האומות, אלא שהקב"ה רומם והגביה אותנו במדרגה גבוהה כל כך, מה שאין כוח אפילו באחד משבעים הלשונות לבטא בשפתיים גודל הרוממות שנתעלו בני ישראל ביום זה, וזהו ורוממתנו - למעלה מכל הלשונות שיש ביד בשר ודם לפרט בשפתו ובלשונו, כי א"א לבטא אותה בשפתיים ע"ט.

הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (לר"ח סיון קט. ד"ה ואמר) פירש מה שנאמר (שמות י"ז) 'ויתיצבו בתחתית ההר', שהכוונה שהיו בתחתית המדרגה ולא ג"כ ניתנה תורה, אם כן 'הכל יכולין לקבל התורה יהיה מי שיהיה אפילו בבחינה תחתונה יכול לקבל'. עוד איתא שם (ד"ה ואמר), וז"ל. ואמר שכל בר ישראל יכול להשיג חיות ה' יתברך, אפילו הקטן שבקטנים והפחות שבפחותים והשפל שבשפלים ויכול להשיג חיות השי"ת, ועבירה היא בידינו שאנו ישינים בתרדמת הזמן, כי בשעה אחת יכולים להשיג עוה"ב שלימה, ומכמה שעות שהשי"ת נותן לאדם שיחיה כמה עוה"ב יכולים להשיג, עכ"ל.

ולא יתלונן לומר רחוק אנכי מהתורה - עדיין עלי להלך 'דרך רחוקה' עד קבלת התורה, כי איתא מהרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (שבועות), וז"ל. השי"ת

עח. נוראות מצינו בדברי הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (הובא בליקוטי יהודה) בפירוש מה שאמרו חז"ל (אבות ג טו) 'המבזה את המועדות אין לו חלק לעולם הבא', שהכוונה הוא על פי מה שנאמר לגבי שאול המלך 'ובני בליעל אמרו מה יושיענו זה ויבזהו' (שמואל א' י כז), וכלומר, שהמחשבה והאמירה שאין בידי דבר פלוני להושיע היא גופא ה'בזיון', כיו"ב, יתפרש גם כאן, בהגיע ימי חג ומועד והאדם אומר לעצמו 'מה יושיעני זה' - מה יוסיף לי חג השבועות הזה, הרי כבר עברו עלי עד היום כך וכך חגי שבועות, כך וכך ימי יו"ט בימי חלדי, ונשארתי במצוקותי ובמערומי ברו"ג ו'מה יושיעני החג הקדוש הזה', מדוע תאמר לי שדייקא בחג זה אגאל ממלחמת היצר הנלחם עמי בכל כחו, מדוע דייקא עתה אזכה להיוושע בכל מיני ישועות גדולות בכל מילי דמיטב מברכות התורה, באורך ימים ובעושר וכבוד.

ודע שאדרבה, 'והיה אמונת עתך' - כפי האמונה שיאמין שהמועד הוא זמן גרמא להיוושע בכל מיני ישועות, והוא עת רצון שהקב"ה משפיע עלינו בטובו הגדול 'ברכת מועדיך לחיים ולשלום לשמחה ולששון', כך יהיה בפועל ממש 'חוסן ישועות חכמה ודעת' ורוב שפע וברכה עד בלי די.

יש שהביאו סמך לדבר, שהביזוי הגדול ביותר הוא 'מה יושיענו זה' - עפ"י מאמרנו ב'עלינו לשבח' בנוסח שתקנו יהושע בן נון, שהעכו"ם 'מתפללים אל אל לא יושיע'. והרי לך, שבזה הננו מבזים את מהות העבודה זרה בב' תיבות - 'אל לא יושיע', זוהי אפסיותה של ע"ז...

עט. ובזה יתבאר היטב מה שכתב השל"ה הק' (אות יח) חייב אדם לשמוח בזה החג ביותר כי הוא יום שזכינו בו לכתר תורה. וכבר אמרו חז"ל (פסחים סח:) הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מאי טעמא יום שניתנה בו תורה

לכן היה מתענה אף בשבתות ויו"ט כי התענית תועיל להמתיק את החלום הרע דווקא אם מתענה בו ביום. מעתה צריך ביאור, מאי שנא יו"ט של שבועות משאר שבתות ויו"ט, מדוע אין צורך להתענות בו על החלום.

ומבאר החת"ס עפ"י מה שביאר ה'תורת חיים' שמסגולת 'ברכת כהנים' לבטל חלומות רעים, והטעם, כי חלום אחד משישים נבואה הוא (ברכות נו:), וברכת כהנים הרי היא נבואה ממש (כי אז משרה הקב"ה את שכינתו על ידם של הכהנים הנושאים את כפיהם), נמצא שחזיון החלום שהוא רק א' משישים נבואה מתבטל בשישים נבואות ברכת כהנים. ואכן, מטעם זה קבעו לומר בשעת ברכת כהנים את התפילה (שרוב תפוצות ישראל נוהגים לאומרו בשלוש רגלים) 'ריבוננו של עולם אני שלך וחלומותי שלך וכו'.

עפ"יז אתי שפיר מדוע לא התענה מר בריה דרבינא בשבועות, כי עצם היום של שבועות מבטל בשישים את נבואת החלום (שאינה אלא אחד משישים נבואה). כי יו"ט של עצרת הוא יותר הרבה ממעלת הנבואה... וכל יחיד ויחיד מבני ישראל נעשה משה איש האלוקים כביכול, והיינו שביום הזה מתעלה כל בר ישראל להיות יותר ממעלת הנביאים [וכבר כתב הר"ן (בדרשותיו סוף דרוש י"א) שבעת מתן תורה השינוי כל בני ישראל מדרגת נבואה].

עוד מצינו להחשיבם כמלאכים ביום זה. כדכתב הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע (פר' משפטים ד"ה לא תבשל נדי), וז"ל. 'זוהי הטעם שהתירו לנו בחג השבועות לאכול (בשר) אחר גבינה בלא המתנת שיעור, מחמת שאז הוא שעת מתן תורה הקדושה, ואנו מראים עצמנו שאנו דוגמת המלאכים בשעת מתן תורה, ע"י התורה<sup>2</sup>. ומבאר טעמא שלכן נתן אברהם אבינו ע"ה למלאכי השרת בשר וחלב דווקא, כי אצל מלאכים ברוב השרת עכ"ל. והיינו כי ביום הזה בחר ה' בעמו ישראל מכל העמים להיות לו לעם סגולה, והעלה אותם גבוה מעל גבוה יותר מכל בריה שבעולם, ואיך לא יגל לב בשר ודם בזה גופא שהקב"ה אדון העולם בחר בבשר ודם כמוהו להיות קרוב אליו כל כך.

ומן העניין להביא מה שביאר ה'לבוש' (סי' תצד ס"א) הטעם שאומרים 'הלל' בשבועות – שאומרים שירה על נתינת התורה, והיינו שעלינו להודות ולשבח ולהלל את הבורא ית"ש על שנתן לנו אותה חמדה גנוזה. פ. על פי זה מבאר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (אמרי אמת ליקוטים פסחים סח:): את דברי הגמרא (פסחים שם) כתוב אחד אומר (דברים טז ח) 'עצרת לה' אלוקיך' וכתוב אחד אומר (במדבר כט לה) 'עצרת תהיה לכם' הא כיצד חלקהו -

נוראות מצינו בדברי ה'כלי יקר' בפסוק (שמות יט ד) 'ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי', וז"ל. הזכיר כאן שלש מדריגות זו למעלה מזו, מתחילה אמר 'ואשא אתכם על כנפי נשרים', וזהו (במדבר יא יב) 'כאשר ישא האומן את היונק', ואז הקב"ה במדרגת ה'אב' וישראל במדרגת ה'בן'. ואח"כ אמר 'ואביא אתכם אלי' משמע שתהיו שוים לי, ונהיה בשני אחים שוים במדרגתם, ואח"כ אמר 'ואתם תהיו לי ממלכת' כביכול, מלכים עלי, כמו שנאמר (שמואל ב' כג ג) 'צדיק מושל יראת אלוקים'.

זוהי מבואר על דרך 'מדרש חזית' הביאו הרמב"ן פרשת חיי שרה (בראשית נד א) שאל רבי שמעון בן יוחאי את רבי אלעזר בר יוסי, אפשר ששמעת מאביך מהו (שה"ש נ"א) 'בעמרה שעמרה לו אמו', אמר לו, משל למה הדבר דומה, למלך שהיה לו בת יחידה, והיה מחבבה ביותר, מתחילה קראה 'בתי', לא זו מחבבה עד שקראה 'אחותי', לא זו מחבבה עד שקראה 'אמי', כך הקב"ה מחבב את ישראל וקרא אותם 'בתי', לא זו מחבב עד שקראם 'אחותי', לא זו מחבב עד שקראן 'אמי'.

על פי זה מבאר ה'כלי יקר' מה שנאמר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים, עלי כביכול (שהיו כביכול מלכים על הקב"ה), אני גזור גזירה והצדיק מבטלה, וזכו למעלה זו מצד היותם בני ישראל'.

ובבל שנה ושנה הקב"ה חוזר ומרומם ומנשא את בני ישראל למעלה ראש, וכך איתא ב'דרשות חתם סופר' (שבועות תקס"ב, דף רפ"ט): דהנה איתא בגמרא (פסחים סח:): 'מר בריה דרבינא היה יושב בתענית בכל ימות השנה חוץ מבחג השבועות'. ושמוא תאמר, והיאך היה מתענה אף בשבתות ושאר יו"ט (האסורים בתענית) תשובתך בדברי ה'בית יוסף' (או"ח רפ"ח בשם הרשב"א, וכן במהרי"ל המובא במג"א סי' תרד) שתענית זו תענית חלום הייתה, הוא עכ"ל. והיינו כי ביום הזה בחר ה' בעמו ישראל מכל העמים להיות לו לעם סגולה, והעלה אותם גבוה מעל גבוה יותר מכל בריה שבעולם, ואיך לא יגל לב בשר ודם בזה גופא שהקב"ה אדון העולם בחר בבשר ודם כמוהו להיות קרוב אליו כל כך.

ומן העניין להביא מה שביאר ה'לבוש' (סי' תצד ס"א) הטעם שאומרים 'הלל' בשבועות – שאומרים שירה על נתינת התורה, והיינו שעלינו להודות ולשבח ולהלל את הבורא ית"ש על שנתן לנו אותה חמדה גנוזה. פ. על פי זה מבאר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (אמרי אמת ליקוטים פסחים סח:): את דברי הגמרא (פסחים שם) כתוב אחד אומר (דברים טז ח) 'עצרת לה' אלוקיך' וכתוב אחד אומר (במדבר כט לה) 'עצרת תהיה לכם' הא כיצד חלקהו -

קדושתם לא שייך בהם איסור זה. וכיוצא בזה אף אנו בדרגת מלאכים בחג השבועות, ויש לנו הרשות להקל באיסור זה כמלאכי השרת (ע"י בהערה) פ"א.

### תיקון ליל שבועות – גדולת וקדושת הלילה

בתבו הפוסקים (ע"י מ"ב תצד סק"א) בשם האר"י הק' (שער הכוונות) 'כל מי שלא ישן בלילה כלל ועיקר ויעסוק בתורה מובטח לו שישלים שנתו ולא יארע לו שום נזק'. וראה כמה חשוב הוא הלימוד בלילה זה שהרי כמעט שלא מצינו לשון כעין דא 'מובטח לו שישלים שנתו... פ"ב. והוסיף עוד האר"י הק' ולא עוד אלא שהוראת חיי האדם בשנה ההיא תלויה בענין זה.

ומקור הרברים הוא ממה דאיתא בזה"ק (בהקדמה, ח"א ה.) פ"ג, וז"ל. והוה רבי שמעון וכלהו חברייא

מרננין ברניה דאורייתא, ומחדשן מלין דאורייתא כל חד וחד מנייהו, והוה חדי רבי שמעון וכל שאר חברייא, אמר לון רבי שמעון, בני, זכאה חולקבון, בנין דלמחר לא תעול כלה לחופה אלא בהדייכו<sup>פ"ד</sup>, בנין דכולהו דמתקנין תקונהא בהאי ליליא וחדאן בה כלהון יהון רשימין וכתובין בספרא דדכרניא, וקב"ה מברך לון בשבעין ברכאן ועטרין דעלמא עלאה וכו'. בתרגום ללה"ק. והיו ר"ש וכל החבריא עוסקים בתורה כל אותו הלילה, וכל אחד ואחד מהם היה מתדש בדברי תורה, והיה ר"ש וכל החבריא שמחים, אמר להם ר"ש, בני, אשרי חלקכם כי לא תכנסם הבלה - השכינה, לחופה למחר אלא עמכם, משום שכל אלו המתקנים את תיקוני הבלה בלילה הזה, ושמחים בה, כולם יהיו רשומים וכתובים בספר הזכרון, והקב"ה מברך אותם בשבעים ברכות ועטרות מעולם העליון. ובהמשך הענין (ט). דכל

'חציו לה' וחציו לכם', ולכאורה איככה אפשר לקרוצי חומר להבדיל ולחלק את היום למחצית חלק שווה בשווה. אלא, כי כמו שאמר הכתוב (שמות כד ו) 'ויקח משה חצי הדם' וברש"י 'מי חילקו, מלאך בא וחילקו', כי אין ביד בשר ודם לשער במדויק כדי מחציתו, לכן הביא הקב"ה מלאך שיחלקו. וכיוצא בזה, בחג הזה כל אחד מישראל במדרגת מלאך, ושפיר אמרו 'חלקהו חציו לה' וחציו לכם' כי ביד ה'מלאך' לחלק ולהבדיל מחצה למחצה - ב' חלקים שווים (ע"י"ש, דבכל יו"ט הוא כך, אבל מקור הענין של חציו לה' נאמר בחג השבועות).

תלמידי הגאון הגדול רא"מ שך זצ"ל שמעו מפיו באופן כזה, שהגרא"מ פגש פעם לאחר חג השבועות את הגאון החסיד רבי מנחם זעמבע זצ"ל (לפני המלחמה) ושאלו מה 'תורה' אמר הרבי, ענהו ר"מ, שהרבי דיבר אודות דברי רש"י הנ"ל, ושאל, כיצד נצטוונו לערוך בחג הזה 'חציו לה' וחציו לכם', והרי אי אפשר לאדם לדעת 'חציו' בדיוק... ותירץ, שאכן, בכדי לקיים כראוי חציו לכם על האדם להיות כ'מלאך', ענה לעומתו הגרא"מ, בדרך אחרת יש לומר, כי אכן לאחר קיום חציו לה' נעשים מלאך ושפיר יש בידם לקיים את החציו לכם ג"כ.

פ"א. רבים נתחבטו בהבנת דבריו, שוודאי לדידן אין שום הוראת היתר על פיהם להקל כמלא הנימא באיסור זה. יש מרבתינו שביארו בדבריו, על פי הנהגה עילאית בה נהגו קדמונים להמתין שתיים עשרה שעות או 'מעת לעת' (ראה חולין קה. שכן העיד מר עוקבא על אביו), ובחג השבועות יוכלו להקל מקבלה זו ולאכול חלב אחר שש שעות מאכילת הבשר.

פ"ב. כה אמר הרה"ק רבי שלום בער מליובאוויטש זי"ע בליל שבועות (תורת שלום ספר השיחות, עמוד 3), שיש תחת ידו כתי"ק מזקינו הרה"ק ה'צמח צדק' זי"ע שכתב בהאי לישינא 'אני מבטיח למי שיהיה ניעור בליל שבועות כל הלילה [ויעסוק בתורה ביגיעה] יזכה לכתר תורה', והיה מסיים הרש"ב, שה'צמח צדק' היה פוסק ומורה הוראה, וכשם שפסקו בבית דין של מטה כך פוסקים גם בבית דין של מעלה, לכן צריך להיות ער בליל שבועות ולהתייגע בתורה, והוסיף עוד, שזקיני דייק בלשונו ואמר 'שיהיה ניעור בליל שבועות', כי העיקר הוא 'מ'זאל ניט שלאפען', פירוש, שלא יתן לזמן הגדול לחלוף מבלי לנצל הזמן בעסק התורה.

פ"ג. הנה נסדר לומר דברי הזוה"ק האלו בתיקון ליל שבועות קודם אמירת תרי"ג מצוות, ומדרכו של עולם לאמרו בסוף הלילה לקראת בוקר, ומה יפה ונעים אם ישכילו ללמדו בתחילת הלילה, כי אז יגשו אל הלילה הקדוש באופן אחר לגמרי.

פ"ד. באמת אמרו ש'חופה' זו אינה משל, אלא היא ה'נמשל' בעצמו, שאכן כביכול הקב"ה מכניס את עמו ישראל לחופה, ויום חתונתו זה מתן תורה (משנה סוף תענית), וידוע כי כל מנהגי חופה בשמחת חתן וכלה בהאי עלמא, הנרות והחופה וכו', הכל נלמד ממעמד הר סיני, והרי שהיא היא ה'חופה' האמיתית.

מאן דאשתתף בהרה בהאי ליליא יהא נמיר עילא ותתא כל ההיא שתא, ויפיק שתא בשלם - כל מי שהשתתף עימה בזה הלילה, יהא שמור למעלה ולמטה כל אותה השנה וישלים שנתו בשלום<sup>פ</sup>.

**ובספה** ק הביאו מהירושלמי (ירושלמי זה אינו לפנינו) שאמר רבי חייא למחר אכתוב בפיתקא, אל תקרי עצרת תהיה לכם אלא תחיה לכם. ומבואר שם, שאכן מזה הלילה תוצאות חיים לכל השנה<sup>פ</sup>.

**וכדאיתא** בזוה"ק (ח"ג צה.) 'ועל דא חסידי קדמאי לא הוו ניימי בהאי ליליא והוו לעאן באורייתא, ואמרי נתי לאחסנא ירותא קדישא לן ולבנן בתרין עלמין - ולכן לא היו חסידים הראשונים נמים בשינתם בלילה זה, והיו עוסקים בתורה, באומרים הבה נבוא לירש את התורה שהיא ירושה קדושה לנו ולבנינו בזה ובכא<sup>פ</sup>. ויזהר האדם למלאות ולנצל כראוי את הלילה הקדוש.

**שמא** יאמר אדם, מה אני ומה חיי - וכי תעלה על דעתך שאני הקטן והשפל יש בידי להכין 'קישושי בלה' לשכינה הקדושה... ישמע נא לדברי ספר 'סדר היום' (סדר חג השבועות) שהביא את דברי הזוהר הללו, והוסיף נוראות אשריו ואשרי חלקו הזוכה לכל הכבוד הזה, אשר יוצרו כביכול מתפאר ומתקשט בו, ואל יקל בעיני האדם הדבר הזה, כי (אף ש)האדם הוא שפל ואפל בבחינה אחת, אבל בבחינה אחרת גדול כמו עד מאד, ובידו להעמיד כל העולמות בולם, מה שאין מלאך משרת יכול לעשות בן, והוא הנותן כח וחיל כביכול לבורא עולם כדכתיב (דברים לג כו) 'רוכב שמים בעזרך'... וצריך כל אדם עם היותו קטן מהקטנים והדיוט שבהדיוטות להחשיב עצמו ולהתגדל ולהתנשא על הענין הזה - לומר אולי על ידי יבא איזה ענין ודבר להפיק רצון הש"י, ואל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניו... ובהיות האדם מקל עצמו בעיניו, באומרו 'מה אני ומה חיי' שיבא תקון העולמות על ידי או קלקולן... עכ"ל.

**פה.** הנה לא מצינו בזמנים אחרים הבטחה נפלאה כזו, על כן, בעת עסקך בתורה בלילה הגדול הזה, התבונן נא באלו ההבטחות, ובבואך לידי 'נסיון' להפסיק ממשנתך ע"י עצמך או ע"י אחרים (וד"ל) זכור שאין זה 'עסק' כדאי להפסיק מהלימוד בהאי ליליא.

**פו.** וכך דרש הרה"ק האמרי אמת' זי"ע (תרע"ב) מה שנאמר (שה"ש ה ב) 'אני ישנה ולבי ער', 'ישנה' בגימטריא שס"ה, כנגד שס"ה ימות החמה שהאדם ישן בהם, אך 'וליבי ער' הוא כנגד חג השבועות, שהוא לב השנה (ובאותו לילה ניעורים כל הלילה).

**פז.** הגה"צ רבי חיים ברים זצ"ל ראה פעם יהודי מתנמנם בתפילת שחרית בחג השבועות (לרוב עייפות מלימודו בכל הלילה), משהקיץ, שאלו ר' חיים, וכי ראית מימך חתן המנמנם בעמדו תחת חופתו, כי אכן יום חתונתו זה מתן תורה. בספר הליכות שלמה (פי"ב הערה 13) מובא שאחד שאל את הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, שהוא מכיר את טבעו וכח גופו, ויודע בעצמו שאם ינדד שינה מעיניו כל הלילה ויהגה בתורה תהא תפילתו בשחרית נים ולא נים תיר ולא תיר, ונפשו בשאלתו מאי עדיף טפי, השיב לו הגרשז"א בדעת תורתו, אף שלהלכה וודאי עדיפא שחרית שהיא הלכה על פני המנהג שלא לישן בלילה, אך על 'נפשות' בניך יש לך להיזהר ולהישמר... (וכלומר, שח"ו ילמדו ממך להקל במנהגי קודש שבנ"י זהירים בו).

ידוע דבר המעשה, שהגאון רבי חיים לייב אויערבאך (אביו של הגרש"ז) היה נוהג לעלות ביום החג למעונו של הגה"צ רבי משה יוסף הופמן זצ"ל דיין דפאפא שהיה דר בסוף בעיה"ק ירושלים ת"ו, לברכו בברכת החג. בשנה אחת ראה הגר"ל שפני הדיין מאירים ושמחים עד מאוד, שאלו הגר"ל לשמחה מה זו עושה. נענה לו הרב מפאפא שלא היה בדעתו לספר לו, אך מאחר ששאלו מעצמו יגלה לו רז חזות לילה. בשנות בחרותי למדתי בישיבתו הרמה של הכתב סופר זי"ע, והיה שגור בפי הבחורים משמיה דהחתם סופר זי"ע שמי שילמד כל הלילה בלא היסח הדעת כלל - מתוך רציפות המחשבה, יזכה לגילוי אליהו. והנה רבים ניסו שם לעשות כן ולא עלתה בידם, ואף אני עצמי ניסיתי שנים רבות ללמוד כל הלילה בלא היסח הדעת, אך עדיין לא זכיתי לכך.

בהאי שתא למדתי כל הלילה ברציפות המחשבה, והנה זה עידן ועידנים אשר מתקשה אנכי בהבנת איזה קטע בזוה"ק, בלילה זה בא לפני זקן אחד וביאר לי את הדברים באר היטב, אחר גמרו סגרת עיני להתבונן במחשבותי בפירושו, אך משפקחתי את עיני פרח לו איש האמת, הבטתי בשעון וראיתי שכבר עלה השחר, והבנתי שזקן זה אליהו הנביא היה, וכי לא אעלוז ואשמח בכל לבי ונפשי.

ידוע מה שהעתיק השל"ה הק' (מסכת שבועות פרק נר מצוה אות ה) מכת"ק הגה"ק רבי שלמה אלקבץ זי"ע אשר מתאר סדר לימוד החבריא בליל שבועות, וז"ל: ובעת שהתחלנו ללמוד המשנה ולמדנו שתי מסכתות זיכנו בוראנו ונשמע את קול המדבר וכו', שמעו ידידי המהדרים מן המהדרים ידידי אהובי, שלום לכם, אשריכם ואשרי יולדתכם, אשריכם בעולם הזה אשריכם בעולם הבא, אשר שמתם על נפשכם לעטרני בלילה הזה, אשר זה כמה שנים נפלה עטרת ראשי ואין מנחם לי, ואני מושלכת בעפר חובקת אשפתות ועתה החזרתם עטרה ליושנה. התחוקו ידידי, התאמצו אהובי, שמחו ועלצו, ודעו כי אתם מבני עליה וזכותם להיות מהיכלא דמלכא, וקול תורתכם והבל פיכם עלה לפני הקב"ה ובקע כמה אורים וכמה רקיעים עד שעלה, ומלאכים שתקו, ושרפים דממו, והחיות עמדו, וכל צבא מעלה והקדוש ברוך הוא שומעים את קולכם... עם כל זה נתעליתם ואשריכם ואשרי יולדתכם ידידי אשר נדדתם שינה מעיניכם, ועל ידיכם נתעליתי הלילה הזה, לכן חוקו ואמצו ועלצו בני ידידי המהדרים, ואל תפסיקו הלימוד, כי חוט של חסד משוך עליכם, ותורתכם עריבה לפני הקב"ה. לכן עמדו בני ידידי על רגליכם והעלוני ואמרו בקול רם כיום הכיפורים ברוך שם כבוד וכו'.

הרי לך, שקדושת ליל שבועות כקדושת יום הכיפורים פת. ובפרט אם עוסק בתורה אשר הוא מעלה את השכינה בזה, והוא מבני היכלא דמלכא, וייכנס עם הכלה - שכינתא קדישא לחופה [ואף שהדברים נאמרו בשרפי עליון כדוגמת הבית יוסף וחבריו, אך אפס קצהו שייך בכל אחד ואחד, וכדברי החת"ם הנזכרים שאפילו אילני סרק הם כגדול שבגדולים].

כתב ה'מגלה עמוקות' (בהגותו למחברת הקודש סוף דף ק) דהנה, ב'שער הכוונות' (שער רוח"ק ט). מביא בשם האריז"ל שהניעור לילה אחת ועוסק בתורה כל אותה הלילה יהיה נפטר מברית אחר. ואם בשאר ימות השנה מועיל להיות נייעור לכפר על ברת אחר, הרי הלימוד בליל שבועות מועיל לכפר על כמה וכמה בריתות (עיי"ש ביאור הדבר).

בקבלת יום זה - מתן תורה כהיום הזה בעת קריאת עשרת הדברות

איתא במדרש (פסיקתא פי"ב הובא בילקו"ש יתרו רמו רעא) 'אמר הקב"ה לישראל, בני היו קורין את הפרשה הזו בכל שנה, ואני מעלה עליכם כאילו אתם עומדים לפני הר סיני ומקבלין את התורה שנאמר (שמות י"א) 'ביום הזה באו מדבר סיני' (ואף את ההכנה עלינו לשמור ולעשות כמו שעשו אבותינו בעמדם לפני הר סיני) ט"ז.

ומצינו ל'שבט מוסר' (פל"ד אות י"ט) שכתב וז"ל. גם כשקורא הפרשה בתורה, ידמה בעיניו כאילו התיבה (הבימה) שעומד בה הוא הר סיני וכאילו אותו שעה מתקבלת מהר סיני (עין זוהר ויקהל הו). וכאילו הקב"ה ופמליא שלו עומדים שם כשם שהיה בשעת מתן תורה, וכאילו משה רבינו ע"ה האומרה וכל הקהל העומדים סביב לסיני לשמוע מפיו תורה (ועין בשל"ה מסכת שבועות פרק דרך חיים תוכחת מוסר רנ"ט).

וילמד ק"ו, כי אם נפסק בשו"ע (סימן קמא סעיף א) שצריך הקורא בתורה בכל ימות השנה לקרוא מעומד, והטעם מבואר בלבוש (שם) כי משה רבינו ובני ישראל היו עומדים בשעת קבלת התורה, ומכאן שיש צד השוה בין הקריאה בספר תורה לדורות למעמד

פח. בספר 'יפה ללב' (תצד ב) הביא מספר אמרי נועם (סוף פרשת פנחס) ש'יום כיפור' הוא כנגד 'שבועות'. על כן אנו עושים בשבועות כמו ביום כיפור - להיות נעורים כל הלילה כמו הכהן הגדול ופרחי כהונה שהיו נייעורים כל הלילה בליל יום הכיפורים.

הרה"ק רבי העניך מאלכסנדר זי"ע (חשבה לטובה שבועות) כתב ששבועות הוא כמו יום הכיפורים שהרי אמרו (ירושלמי ביכורים פי"ג ה"ג) שהנושא אשה מוחלים לו על כל עוונותיו, ואם כן שבועות שהוא 'יום חתונתו' יש בו מחילת עוונות כמו יום הכיפורים.

פט. מענין לענין, מה רב טוב הצפון לבני ישראל בקבלתם את התורה, כדאיתא בירושלמי (ר"ה פי"ד ה"ח) 'אמר רב משרשיא בשם רב אידי בכל הקרבנות כתיב חטא (שעיר עיזים לחטאת) ובעצרת אין כתיב חטא' - דכתיב (במדבר כ"ח) 'שעיר עיזים אחד לכפר עליכם', כך אמר להן הקב"ה, מכיון שקיבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימיכם.



וזמוסיף להביא מדברי הגמרא (ע"ז יט.) 'אמר רבא בתחילה נקראת (התורה) על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שמו, ופירש"י, 'מתחלה' היינו תחילת למודו, ולבסוף' היינו אחר שטרח בה ושנה הרבה ולמדה ונרסה (ע"י עוד רש"י קידושין לב: ד"ה ובתורתו), אמנם אני אומר שיש לומר כוונה אחרת בדברי רבא, עפ"י אומרם (ברכות לה: ר' לוי הקשה, כתיב (תהלים כד א) 'לה' הארץ ומלואה' ולאידך כתיב (שם קטו טז) 'השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם', ומשני לא קשיא כאן קודם ברכה, כאן לאחר ברכה, ומחדש הצ"ח שאף בתורה כך הוא 'כאן קודם ברכת התורה' נקראת על שמו של הקב"ה, 'ולבסוף' אחר שבירך ברכת התורה זוכה ש'נקראת על שמו' להיות שלו ואינו משכחה (כדרך שמשה רבינו פסק מלשכת אחר שניתנה לו במתנה).

יושב תהילות ישראל – מעלת אמירת תהלים שחיברם דוד המלך ובפרט ביום זה

יש האומרים, שלכן חל יומא דהילולא של דוד המלך בחג השבועות, כי הוא חיבר את ספר התהלים, ואמרו (מגילה יח.) 'בין שבא דוד באתה תפילה', להורות שבדי לזכות לקבלת התורה צריך לשפוך הרבה תפילות ובקשות צ"ד.

ראה ב'כף החיים' (תצד לד) שהפליג מאד בסגולת אמירת ולימוד ספר תהלים בחג השבועות, וז"ל.

והיום הקדוש יומא דהילולא דיליה, עוד יעלה לרצון

צד. מובא בקובץ מכתבים בשם הרה"ק מליובאוויטש בעל צמח צדק זי"ע (נדפס בתהלים אהל יוסף יצחק), אילו ידעתם,

כוחם של פסוקי תהלים ופעולתם בשמי רום, הייתם אומרים אותם בכל עת. תדעו שמזמורי תהלים שוברים כל

מחיצות ועולים בעילוי אחר עילוי, בלי שום הפרעה, ומשתטחים לפני אדון עולמים, ופעולתם בחסד וברחמים.

כן כתב הגה"ק ה'נודע ביהודה' זי"ע בתשובותיו (מהדור"ק או"ח לה) לאיזה חוטא – ידבק מאד בשירות ותשבחות של

דוד המלך ע"ה שזה דבר גדול להלהיב בלב האדם אהבת הבורא ב"ה. כיו"ב מספרים על הגה"ק רבי שלמה קלוגער

זי"ע שהיה מסיים את ספר התהלים בכל יום ויום.

וכבר כתב ב'עמק המלך' (סוף הקדמה שלישית פי"ג), וז"ל. מצאתי כתוב בספר שחיבר מורינו הר"ר אביגדור קרא...

שבכפר אחד הסמוך לערפורט היה איש פשוט שלא היה יודע כי אם פשוטי המקרא, והיה זקן ונפטר בשיבה טובה,

ותוך שלושים יום לפטירתו בא בחלום לחכם אחד מופלג וחסיד שהיה שם בעיר, ובין זרועותיו נשא עמו ספר קטן,

שאלו הרב וכי לא אתה זה שקברנוהו ביום פלוני, אמר לו, כן אני הוא, שאלו הרב מהו הספר הזה אשר לך, אמר

לו 'ספר תהלים', ובאתי להזהירך שתזהיר את כל בני הישוב שהייתי דר בו, שימלטו נפשם משם, כי כלתה עליהם

הרעה, כי כל זמן שהייתי חי וגמרת את כל ספר תהלים בכל יום (בס' קיצור של"ה הגי' כל שבוע), כמה שנים, בזכות זה

האריכו שלוה, ומעתה אין מי שיגן עליהם. למחרת קרא הרב לכל בני הקהילה ומסר להם את הדברים הנוראים

שראה בחזיון הלילה, ואכן כל אלו אשר נסו מהעיר הצילו את נפשם, ואלו שנשארו בבתיהם פגעה בהם יד ה'

רח"ל. חזינו מכאן כוחם של מזמורי התהלים שהצילו את כל העיר מכליון וחרץ.

ומהיום ההוא ששמע אבי מורי הקדוש ז"ל, היה מסיים בכל שבוע את כל ספר תהלים... כי מי שהוא רגיל ודש

בו בספר תהלים הוא דוחה כל מיני פורענות וכמה פגעים רעים, מעליו ומעל משפחתו, ומעל כל בני דורו, ומגלגל

עליו ועליהם כל מיני שפע ברכות והצלחות, אשרי הזוכה ומזכה הרבים, ע"כ מצאתי בספר הנ"ל דר' אביגדור קרא,

עכ"ל 'עמק המלך'. ואם בכל השנה הדברים אמורים, ק"ו בימים קדושים אלו.

ה'פלא יועץ' (ערך תהלים) מאריך בגודל התיקון שנעשה על ידי אמירת תהלים, וכתב שלסיים תהלים אחת בשבוע

אין בכך משום ביטול תורה, ומוסיף ה'פלא יועץ' – 'ויש קבלה מאנשי שם הקדושים, שמי שיש לו איזה דוחק

השעה או צער או שהוא מהלך בדרך או עובר בים או בנהרות, יקרא כל התהלים בכל יום בלי הפסק, בכוונה

והכנעה ויראה נפלאות, וזה בדוק ומנוסה'. וכך כתב הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (לזאת חנוכה) באמירת תהלים אפשר

לצאת מכל השטותים, ומכל השינויים, ומכל המצרים שיש לו לאדם.

וזמוסיף להביא מדברי הגמרא (ע"ז יט.) 'אמר רבא בתחילה נקראת (התורה) על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שמו, ופירש"י, 'מתחלה' היינו תחילת למודו, ולבסוף' היינו אחר שטרח בה ושנה הרבה ולמדה ונרסה (ע"י עוד רש"י קידושין לב: ד"ה ובתורתו), אמנם אני אומר שיש לומר כוונה אחרת בדברי רבא, עפ"י אומרם (ברכות לה: ר' לוי הקשה, כתיב (תהלים כד א) 'לה' הארץ ומלואה' ולאידך כתיב (שם קטו טז) 'השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם', ומשני לא קשיא כאן קודם ברכה, כאן לאחר ברכה, ומחדש הצ"ח שאף בתורה כך הוא 'כאן קודם ברכת התורה' נקראת על שמו של הקב"ה, 'ולבסוף' אחר שבירך ברכת התורה זוכה ש'נקראת על שמו' להיות שלו ואינו משכחה (כדרך שמשה רבינו פסק מלשכת אחר שניתנה לו במתנה).

וזו הייתה כוונת בעל 'הלכות גדולות' שהחל את ספרו ב'ברכת התורה', כדי שהלומד בו אחר שבירך

יתקיים בידו להיות לזכרון תמיד, עכ"ל (בשינוי).

צד. מובא בקובץ מכתבים בשם הרה"ק מליובאוויטש בעל צמח צדק זי"ע (נדפס בתהלים אהל יוסף יצחק), אילו ידעתם,

כוחם של פסוקי תהלים ופעולתם בשמי רום, הייתם אומרים אותם בכל עת. תדעו שמזמורי תהלים שוברים כל

מחיצות ועולים בעילוי אחר עילוי, בלי שום הפרעה, ומשתטחים לפני אדון עולמים, ופעולתם בחסד וברחמים.

כן כתב הגה"ק ה'נודע ביהודה' זי"ע בתשובותיו (מהדור"ק או"ח לה) לאיזה חוטא – ידבק מאד בשירות ותשבחות של

דוד המלך ע"ה שזה דבר גדול להלהיב בלב האדם אהבת הבורא ב"ה. כיו"ב מספרים על הגה"ק רבי שלמה קלוגער

זי"ע שהיה מסיים את ספר התהלים בכל יום ויום.

וכבר כתב ב'עמק המלך' (סוף הקדמה שלישית פי"ג), וז"ל. מצאתי כתוב בספר שחיבר מורינו הר"ר אביגדור קרא...

שבכפר אחד הסמוך לערפורט היה איש פשוט שלא היה יודע כי אם פשוטי המקרא, והיה זקן ונפטר בשיבה טובה,

ותוך שלושים יום לפטירתו בא בחלום לחכם אחד מופלג וחסיד שהיה שם בעיר, ובין זרועותיו נשא עמו ספר קטן,

שאלו הרב וכי לא אתה זה שקברנוהו ביום פלוני, אמר לו, כן אני הוא, שאלו הרב מהו הספר הזה אשר לך, אמר

לו 'ספר תהלים', ובאתי להזהירך שתזהיר את כל בני הישוב שהייתי דר בו, שימלטו נפשם משם, כי כלתה עליהם

הרעה, כי כל זמן שהייתי חי וגמרת את כל ספר תהלים בכל יום (בס' קיצור של"ה הגי' כל שבוע), כמה שנים, בזכות זה

האריכו שלוה, ומעתה אין מי שיגן עליהם. למחרת קרא הרב לכל בני הקהילה ומסר להם את הדברים הנוראים

שראה בחזיון הלילה, ואכן כל אלו אשר נסו מהעיר הצילו את נפשם, ואלו שנשארו בבתיהם פגעה בהם יד ה'

רח"ל. חזינו מכאן כוחם של מזמורי התהלים שהצילו את כל העיר מכליון וחרץ.

ומהיום ההוא ששמע אבי מורי הקדוש ז"ל, היה מסיים בכל שבוע את כל ספר תהלים... כי מי שהוא רגיל ודש

בו בספר תהלים הוא דוחה כל מיני פורענות וכמה פגעים רעים, מעליו ומעל משפחתו, ומעל כל בני דורו, ומגלגל

עליו ועליהם כל מיני שפע ברכות והצלחות, אשרי הזוכה ומזכה הרבים, ע"כ מצאתי בספר הנ"ל דר' אביגדור קרא,

עכ"ל 'עמק המלך'. ואם בכל השנה הדברים אמורים, ק"ו בימים קדושים אלו.

ה'פלא יועץ' (ערך תהלים) מאריך בגודל התיקון שנעשה על ידי אמירת תהלים, וכתב שלסיים תהלים אחת בשבוע

אין בכך משום ביטול תורה, ומוסיף ה'פלא יועץ' – 'ויש קבלה מאנשי שם הקדושים, שמי שיש לו איזה דוחק

השעה או צער או שהוא מהלך בדרך או עובר בים או בנהרות, יקרא כל התהלים בכל יום בלי הפסק, בכוונה

והכנעה ויראה נפלאות, וזה בדוק ומנוסה'. וכך כתב הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (לזאת חנוכה) באמירת תהלים אפשר

לצאת מכל השטותים, ומכל השינויים, ומכל המצרים שיש לו לאדם.

ביותר אמירת תהילותיו. וכן כתב ב'בן איש חי' (שנה א במדבר ד) שנוהגים לומר כל ספר תהלים בהג השבועות.

בה אמר הרה"ק רבי מנחם מנדל ה'שרף' מקאצק זי"ע (אמת ואמונה אות רמו) שאילו היה דוד המלך מחבר את ספר התהילים לפי הסדר, היו יכולים להחיות מתים באמירתם.

יש שהביאו סמך ומקור לדבריו מ'מדרש תהלים' (שוה"ט מזמור ג) אמר רבי אלעזר, לא ניתנו פרשיותה של תורה על הסדר, שאלמלא ניתנו על הסדר כל מי שהיה קורא בהן היה יכול להחיות מתים ולעשות מופתים.

**כאיש אחד בלב אחד – האחדות כתנאי לקבלת התורה**

בתיב (שמות יש ב), 'ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני ויחן שם ישראל נגד ההר', והביא רש"י מהמכילתא 'כאיש אחד בלב אחד'. וכמבואר בספה"ק שהאחדות היא ההכנה ותנאי לקבלת התורה. כי גדול כח האחדות לעמוד בפני היצר הרע, וכפי שביאר הגאון רבי עקיבא איגר זי"ע (דרו"ח עה"ת הנדפס מחדש, פר' יתרו)

צא ולמד מדברי קדשו של הרה"ק הרבי רבי אלימלך האדם שאפילו הצדיק אינו יכול לבטל את תוקף הקטרוג בתפלתו, 'ואז צריך לקשר את האי גברא בעולם הגדול הנקרא 'תהלה'... ששם יש אור גדול ואין כח בדין לקטרג שם והוא רחמים גמורים ושם נמתק הכל, ולכך נקראים שירי דוד מלכנו 'תהלים' שיכולין לפעול על ידם הכל (בעולם שנקרא תהלה) ואין שטן ואין פגע רע', עכ"ל. ודבר שפתיים אך למותר.

ש'ההר' הוא היצר הרע הנקרא 'הר' (סוכה נב.) וזהו ויחן שם ישראל באגודה אחת, כנגד ההר - זהו הכח נגד היצר הנדמה להר צ"ה (דברים אלו ממש איתא גם בתורת אבות בשם הרה"ק רבי משה מקוברין זי"ע).

ובך איתא במדרש (ילקו"ש נצבים רמו תתק"ט) בנוהג שבעולם, אם נוטל אדם אגודה של קנים שמא יכול לשברם בבת אחת, ואילו נוטל אחת אחת אפילו תינוק משברן. ובפשטות הכוונה שאי אפשר לשבור את כל אגודת הקנים כאחד, אך ביתר עומק יתבאר, כי ע"י ה'אגודה' מתחזק כל קנה וקנה, ואף כל יחיד מהם נעשה כברזל ושוב אי אפשר לשוברו. ועל דרך זה כאשר ישראל מתאגדים כאחד נוסף בזה לכל אחד ואחד בפני עצמו כח - עד שאין היצר הרע יכול לשברו ולהכניעו תחת ידו.

וביותר הדברים אמורים בימים אלו, שצריך האדם להבעיר בקרבו את האש, וכמו שנאמר 'והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש', והרי כך הוא דרכו של עולם, כאשר אוספים עצים רבים תתחזק האש, ורק על ידי 'ובאו כולם בברית יחד' יוכל להיות 'נעשה ונשמע אמרו כאחד'.

זי"ע (ליקוטי שושנה ד"ה שירו) שלעיתים יש קטרוג גדול על האדם שאפילו הצדיק אינו יכול לבטל את תוקף הקטרוג בתפלתו, 'ואז צריך לקשר את האי גברא בעולם הגדול הנקרא 'תהלה'... ששם יש אור גדול ואין כח בדין לקטרג שם והוא רחמים גמורים ושם נמתק הכל, ולכך נקראים שירי דוד מלכנו 'תהלים' שיכולין לפעול על ידם הכל (בעולם שנקרא תהלה) ואין שטן ואין פגע רע', עכ"ל. ודבר שפתיים אך למותר.

צה. ובזה פירשו מה דאיתא בגמ' (שבת פח.) 'כפה עליהם הר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם', ולכאורה תיבת שם אין לה ביאור, והיה לו לומר 'ואם לאו כאן תהא קבורתכם' שהרי תחת ההר הם עומדים. אלא ביאורו, שכפיית הר כגיגית מורה על התאחדות והתכנסות ישראל כאחד, שכביכול כולם נמצאים בתוך גיגית אחת, וכך אמר להם הקב"ה, אם לאו - שלא תהיו בגיגית אחת יחד עם כל בני ישראל, 'שם' - בעצם שהייתכם חוץ לגיגית תהא קבורתכם, כי אז לא יהיה בכם כח לעמוד כנגד היצר.

כדי לשבר את האוזן במעלת מדת האחדות, נתנו המושלים ללמוד מקדירה של 'טשולנט' (-חמין שנוהגים לאכול בשב"ק), שטעמו המיוחד מצטרף מכל מיני מאכלים שונים שמקבצים לתוך גיגית אחת, והנה אם יבשל הבשר בפני עצמו והעדשים ושאר הקטניות בפני עצמם ירגיש בכל אחד את טעמו בלבד, אבל אחרי שצירפום יחד בתוך קדירה אחת מקבל כל גרגיר וגרגיר מטעמם של כל המאכלים יחדיו, וניתוסף בהם טעם לשבח, וזו גם מעלת האחדות, שכל אחד משתבח מחמת היותו עם חבריו בחטיבה אחת, אבל אם יהא כל אחד בפני עצמו, הגם שיהא מופלג בתורה ויראה, לא תקלוט נפשו את המעלות שיש בחבריו.

הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע ישב בשוה"ט, ושלח את אחד החסידים שיצא לרחובה של עיר, ויחזור לומר מה ראו עיניו, וכך סיפר החסיד בחזרו, ראיתי שני שיכורים מהלכים איש לצד רעהו, והנה נענה אחד מהם ואמר לחברו - הבה נאחז זה בזה, וכך לא ניפול ארצה, נענה הרה"ק ואמר לסובביו שמעתם מה הוא סח - אם נתחזק איש ברעהו לא נבוא לידי נפילות.

המה, ואילו המצוות שבין אדם לחברו נאמרו בקוצר אמרים 'לא תגנוב' ותנו לא, ומאחר ששני הלוחות שווים בגודלם היו, נצטרך לומר כי האותיות של הדברות האחרונות גדולות היו בהרבה מדברות הראשונות, - וטעם הדבר כדי שיהא נראה וניכר לכל היוב הזהירות בדברות אלו - בין אדם לחברו, יותר ממה שנוהר בבין אדם למקום<sup>2</sup>, כי עיקר העיקרים הוא 'בין אדם לחברו'. וכלשונו של הרא"ש בפירושו למס' פאה (א א) כי הקב"ה

דרך ארץ קדמה - זהירות יתירה בבין אדם לחברו כתב המבי"ט (בית אלוקים שער היסודות פי"ב), הנה חמשת הדברות הראשונות שנכתבו ב'לוח' הימין משני הלוחות מדברים ממצוות שבין אדם למקום - אנכי, לא יהיה לך, שבת ושאר הדברות שעל האדם לקיימם בינו לקונו, ואילו חמשת הדברות האחרונות מדברים מ'בין אדם לחברו' כ'לא תרצח' ו'לא תגנוב'. והנה המתבונן יראה כי דברות של בין אדם למקום ארוכות

צו. רגיל היה הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע לספר מדי שנה בשנה לפני קהל עדת צאן מרעיתו בשעה הגבוהה - קודם קריאת עשרת הדברות, עובדא שיש בה כדי ללמדנו פרק נכבד בענין בין אדם לחברו. וכך הוה מעשה, פעם שאל מלך וויען (ווינא) את הגאון הצדיק שר וטפסר רבי שמשון ווערטעהיימער זצ"ל (שהיה חי לפני כשלש מאות שנה, ההגדרה אודותיו היא מדברי החיות יאיר' בתשובותיו) מדוע שרויים עם בני ישראל כבר רבות בשנים בגלות מרה וקשה, כשהם נרדים ונרדפים, מוכים ונבזים, ועדיין לא נושעו - מה פשעם ומה חטאתם לסבול כל כך הרבה.

ענהו רבי שמשון, כל זאת בא להם מחמת 'קנאה ושנאה' השורה ביניהם. תשובה זו לא מצאה חן בעיני המלך, שלא היה נראה לו סיבה מספקת להמיט על בני ישראל כל כך הרבה צרות וייסורים. ובחמתו ציווה המלך על רבי שמשון, שעליו לענות לו תשובה מספקת תוך ג' ימים, ואם לאו, ענוש ייענשו כל בני ישראל תושבי וויען, באותו לילה ערך רבי שמשון 'שאלת חלום' ויענהו ממרומים שאכן ענה נכונה למלך, ובעוון זה של 'קנאה ושנאה' שרויים בני ישראל בגלותם, ושלא יתרץ למלך תירוץ אחר, כי עוד יראה המלך כי אמת בפיו.

בתחילת החורף יצא המלך עם אחוזת מרעהו לצוד ציד בלב יער, ובהגיעם ליער נפרדו איש מעל אחיו לצוד כל אחד במקום אחר. אחר כמה שעות לא מצאו המשרתים את המלך, וחשבו בנפשם כי כנראה שב בעצמו לביתו, על כן אף הם שבו לביתם.

המלך שהיה שרוי עמוק עמוק בתאוות הציד לא שם על לב כי נשאר לגמרי בגפו, עד שהחלו צללי ערב לנטות... ולא מצא שם שום אחד משריו ועבדיו. ויחרד המלך חרדה גדולה, כי לא אבה לבלות את הלילה בחברת כל מיני משחיתים ומזיקים, חיות טרף למיניהם. בצר לו התחיל לשוטט ביער אנה ואנה, עד שהגיע לנהר שמעברו נראו בתים מוארים, בלית ברירה נפרד המלך מסוסו החביב עליו, ואף מבגדי מלכותו, וכך כשהוא עוטה על גופו בגד דק החל לשחות במימי הנהר, עד שעלה מעברו השני של הנהר, וילך בכפר ההוא ערום ויחף - רועד מקור וצינה עזה, דפק על כמה וכמה מבתי הכפר אשר מרבית תושביו ערלים היו, ואיש מהם לא אבה לפתוח עבורו את הדלת ולהכניסו לביתו - באמרם העומד לפנינו מן השדים ומזיקים הוא, ומתייראים אנו ממנו, החליט המלך לתור אחר דלת שבה קבועה מזוזה, בידעו שעם בני ישראל רחמנים הם, והם יפתחו לו פתח להכניסו בצל קורתם. פשפש ומצא, נקש על הדלת והנה עומד לפניו יהודי, אשר מחזה כזה נגלה לנגד עיניו - איש ערום ויחף כולו אומר צינה וארכובותיו דא לדא נקשן, מיד פתח היהודי את הדלת, מיהר להכניסו לביתו, והכין לו כוס חמין ואף מיני תרגימא הגיש לפניו, עטפו ב'פעלץ' (פרוזה מחממת) והשכיבו לפני התנור הבוהר, ותחל רוח המלך לשוב אליו. בתוך כך שמע המלך היאך שבעלת הבית מזהרת את בעלה, כי האיש הלז גנב ונוכל הוא, בעוד זמן מה כשתפרוש אף אתה לשינת הליל יגנוב הלה את כל חפצינו ויברח מהבית יחד עם הפעלץ היקר, אך היהודי הרגיע את רוחם, והבטיח שלא יתן שינה לעיניו בכל שעות הלילה, וישמור שלא יגנוב הלה שום דבר.

למחרת היום שאל המלך את מארחו היהודי מה מרחק יש מכפר זה עד לעיר הבירה וויען, אמר לו היהודי מרחק ארבע פרסאות, ויבקשהו לו המלך שישכור עבורו עגלה שיוכל ליסע לויען, אמר לו היהודי, ברשותי עגלה קטנה ואקחך, ויאמר המלך, נקבה שכרך, ויען היהודי 'ארבעה פערציגערס'. ויאמר לו המלך, הנני מסכים ליסע אתך, אך בתנאי שתתן לי את הפעלץ ללבשו בדרך, כי כל עצמותי רועדות מקור. עתה שבה בעלת הבית לגעור בו שעל זה יהרוג אותך על אם הדרך, את הפעלץ יקח לעצמו... אך הוא לא שת לבו לכל אלה, והרגיע אותה לאמר כי עוד מעט שוב שוב ישוב וכספו בידו.

מהרה, ולא איסור ולא היתר, ולמה נכתבה, ללמדך  
כמה שבר טוב לגומלי חסדים' צח.

**ובפירושו אמרה תורה (דברים טו י-יא) 'ועשית חג שבועות  
לה' אלוֹקֶיךָ מסת נרבת ירך אשר תתן כאשר**

חפץ יותר במצוות שיעשה בהם גם רצון הבריות  
מבמצוות שבין אדם לקונו. וכבר אמרו חז"ל (סוטה יד).  
'תורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים' צו.  
ומטעם זה קוראים מגילת רות בחג הזה, כמו שאמרו  
(רות"ר ב יד) 'מגילה זו [רות], אין בה לא טומאה ולא

משהגיעו לעיר הבירה שאל היהודי את המלך להיכן פניו מועדות, ויען המלך שיקחהו אל ארמון המלוכה, אך  
היהודי התיירא ואמר בוודאי ענוש נענש על ההתקרבות לארמון המלך, ויאמר לו המלך אל תירא ואל תחת – אני  
אתרץ את הכל. והנה אך הגיעו עד לפני שער המלך קפץ המלך מהעגלה וינס הביתה, כשהוא לבוש בפעלץ היקר  
של היהודי, וכל בני ביתו של המלך שמחו מאד בחזרתו.

אז החל היהודי לחשוב, אוי לי ואבוי לנפשי, הנה מה צדקו אמרי בני ביתי שגוי זה אינו אלא גנב, ועתה לא  
די שאינו משלם לי דמי הנסיעה, אף את מעילי לקח עמו, ועל כולנה, הכניס אותי אל גוב האריות – אל ארמון  
המלוכה, ועד מהרה יבואו שומרי הסף ויכלאוני. ואכן, לא עברו אלא כמה רגעים וסריסי המלך הגיעו, ויאמרו ליהודי  
שהמלך פקד להביאו אליו לפני ולפנים, בהיכנסו אמר לו המלך שלא יפחד כי ברצונו רק לדבר דברים אחדים עמו,  
וישאלהו המלך, התכירני, ענהו היהודי לא ראיתי את המלך מעודי עד היום הזה. אמר לו המלך, אבל אנכי מכיר  
אותך היטב, ואף את ביתך מכיר אנכי, ואת כליך ומטלטליך, וכל מצבך ומעמדך, ויען האיש ויאמר אין חכמה  
כחכמת המלך, כי יודע הוא כל מה שיש בחדרי חדרים בביתו של בן הכפר.

אמר לו המלך לא חכמה יש כאן אלא זה עתה הייתי בביתך, כי אנכי האיש שישן אצלך בזה הלילה, עתה אמור  
נא לי מה אשלם לך בעד המאכלים והמשקה שהחייית נפשי, אך היהודי לא השיב מאומה. שב המלך לומר, אפשר  
לך לבקש ממני ממון רב כמה שתרצה, ושוב לא ענהו היהודי. המלך בשלו, אם תרצה אתן לך שדות וכרמים, ושוב  
נאלם היהודי מהשיב. הגדיל המלך ואמר לו, אפילו אם תבקש עיר שלימה מערי הכיכר אתננה לך במתנה גמורה  
על שהצלת את חיי, ועדיין החריש היהודי. אמר לו המלך, אם לא תענני, לא תקבל אלא ארבעה פערציגערס  
המגיעים לך כבעל עגלה.

פתח היהודי את פיו ואמר ישמעני אדוני המלך, לפרנסתי מסובב אני בין העיירות כרוכל. אך בתקופה האחרונה  
החל יהודי פלוני לבוא אל הכפר שלנו, והוא קונה סחורות ועורות וכיו"ב מדרי הכפר, ובזה הינו משיג את גבולי,  
ימלא המלך את שאלתי ובקשתי, ויפקד פקודתו לאסור על היהודי מלהיכנס אל גבולות הכפר.  
כשמוע המלך כל זאת, נענה ואמר כמה צדקו דברי רבי שמשון, כי גדלה הקנאה והשנאה בין בני ישראל, כי  
יהודי שוטה זה היה בידו להתעשר בין רגע כעשירים הגדולים שבכל סביבותינו, ואעפ"כ העבירתו הקנאה והשנאה  
על דעתו וביקש שטויות כאלו.

עלינו ללמוד מהאי עובדא, ובפרט בבואנו לעסוק בעשרת הדברות, כי נוגע הן לענין 'אנכי ה' אלוֹקֶיךָ' - שהוא  
אמונה טהורה בהנהגת ה' בעולמו, שאי אפשר לאדם לקחת פרנסת רעהו ולהשיג את גבולו. ומאידך, לענין בין  
אדם לחברו, שעבור 'קנאה' אחת מוכן האדם לאבד כל הון ועושר, העיקר שלפלוני לא יהיה מאומה...  
צז. וביאר הגר"א מווילנא זי"ע, כי הנה מדרך הרוצה לבדוק מה טיבו של ספר מסוים הוא לעיין בתחילת הספר  
ובסופו ומזה יבין באיזה ענין עוסק המחבר, וכמו כן בספר התורה הזה אפשר ללמוד כמה חשובה מדת גמילות  
חסדים ממה שפתחה תורה וסיימה בגמילות חסדים.

כשבנה גאב"ד פוניבז' זצ"ל את ישיבתו הרמה בעי"ת בני ברק יצ"ו הקים באותו זמן גם מוסדות לילדים מפליטי  
המלחמה שלא היה להם אב ואם ולא מצאו מנוח לכף רגלם... שם ניתן להם כל מחסורם באכילה שתיה לינה,  
מלבושים וכו' וכל הצטרכויותיהם ברוחניות ובגשמיות. באותם זמנים כשהגיע פעם למצב כספי קשה שאלוהו מדוע  
הקים מר שני מוסדות כאחד, וכי לא עדיף להקים את הישיבה ורק לאחמ"כ כשתעמוד הישיבה על מכונה יהא  
מע"כ פנוי לפתוח עוד מוסד, ויענם הפונוביז'ער הנה אמרו חז"ל 'תורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות  
חסדים', וכלומר, שכדי להצליח בקיום הישיבה עלינו לעסוק בד בבד עם גמילות חסדים, כי הא בלא הא לא קיימא.  
צח. עובדא ידעתי מבעלי המעשה, לפני כמה שנים, בשבת פרשת בהר, נסע אברך מביתו שבמרכז ארץ הקודש  
לאחת מערי הגליל, כאכסניה שכר 'צימער' בו התכוון לשהות עם בני ביתו ובנו יחידו, לקראת שבת התקשר

יברכך ה' אלוקיך. ושמחת לפני ה' אלוקיך... והלוי אשר בשעריך והגר אשר בקרבך. והיינו שעיקר 'מצוות היום' של חג השבועות הוא 'נדרת ירך אשר תתן לכל הנצרכים כפי הצטרכויותיהם. וכתב הגה"ק רבי חיים ויטאל זי"ע (עץ הדעת טוב פרשת ראה) שממה שנאמר תחילה 'מסת נדרת ירך אשר תתן' דהיינו שיתן מרכושו כפי יכלתו לעניים ואביונים, ורק אח"כ 'ושמחת לפני ה' אלוקיך' - מכאן למדנו שיסוד ועיקר גדול בחג הזה לדאוג תחילה לצרכי הזולת ורק אח"כ ישמח את עצמו ובני ביתו, כי מצות נתינת צדקה לזולת וחג השבועות שבו מקבלים את התורה הן תרי רעין דלא מתפרשין, והא בהא תליא צ"ט.

שמונת ימים או 'איש לרעהו יעזור'. וכאן באה התורה לזרו, שאף בחג השבועות שאינו אלא יום אחד מכל מקום - וחג שבועות מסת נדרת ירך אשר תיתן כאשר יברכך ה' אלוקיך.

וידע שלא זו בלבד שאינו נחסר במה שנותן מדיליה ומסייע בעד אחיו, אלא אדרבה בזה הריהו משפיע חוזה לעצמו<sup>קא</sup>, ומשפיע על עצמו שפע רב מכל העולמות. וכך ביארו (בעין זה אמר הרה"ק רבי העניך מאלכסנדר זי"ע, הובא בשש"ק, שבועות כד) בקרא דכתיב בנעמי בעת שניסתה לשלח את רות מעל פניה, כתיב בה (א יח) 'ותרא כי מתאמצת היא ותחדל לדבר אליה, ולכאורה תיבת 'היא' אינה מן המניין, כי לא היה לו לומר אלא 'ותרא כי מתאמצת'. אלא 'מתאמצת' מלשון אמיץ כוח, שבאותה שעה ראתה נעמי כי מתאמצת היא - שהיא עצמה מתאמצת ומתחזקת בחסד שעשתה - שנתנה לה להלך עמה לבוא תחת כנפי השכינה, על כן ותחדל לדבר אליה<sup>קב</sup>.

ומבאר ה'רבינו בחיי' דלכן ציוותה תורה על כך יותר מבשאר מועדים, כי חג המצות שבעת ימים הוא, ואז הכל מבינים כי צרכי עמך מרובים, ויש לתת עבור 'קמחא דפסחא', וכיו"ב בחג הסוכות שמשך זמנו

אליו אחד מקרוביו - הבודד בעולמו (גרוש) וביקש מעמו לזכות בו ב'הכנסת אורחים' - מהודרת ביותר כי הוא רוצה לשהות עמו במשך השבת באותו צימער, הלה התגבר על רגשותיו - שהרי רובא דעלמא לא ניחא להם לארח בנסיעתם לחופש... והנה בערב שבת, בשעה שהאב והאם היו עסוקים בהכנות לצרכי שבת, שוטט בנם הקטן בחצר הסמוכה לבריכת מים עמוקים, ובראותו 'כדור' במים קפץ לתוכם... וכמעט שיצאה נשמתו בטרהה, אלא שבאותו רגע הופיע ה'אורח' שראה את הנעשה, מיד הזעיק את ההורים והצילו את הילד ברגע האחרון (כשהוא נלקח אחר כבוד לבית החולים דשם), ובלא האורח לא היו ההורים מבחינים בנעשה רק אחר יציאת נשמה.

צ"ט. פעם אמר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (בקידוש היום של חג השבועות) טעם לשבח במנהג ישראל תורה לאכול מאכלי חלב בחג השבועות לסימן שיהא היהודי רך כחמאה, וכמו שאמרו חז"ל (תענית כ.) לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז (בית דלי עמו' ז).

בדרך רמז פירשו בהא דכתיב ב'שירת הים' (שמות טו ח) 'וברוח אפיך נערמו מים נצבו כמו נד נזלים', שלכאורה 'נד' היינו חומה העומדת על תילה, ואילו 'נזלים' הוא כמשמעו שהם נזלים והולכים, ומה שייך לומר 'נד נזלים', אלא רמז יש כאן על חובת האדם להיות כלפי עצמו כ'נד' - לשמור על כל מצוות התורה והגדרים והסייגים מבלי לזוז מהם כמלוא נימה, אך כלפי אחרים יהיה בבחי' נזלים, כדבר רך ונמס...

ק. וידועה הסגולה שכתב הרה"ק רבי חיים פלאג'י לתת בערב שבועות צדקה כשיעור פעמיים ב"ן. ויתנם לת"ח עני ועניו, והוא תיקון... והוא סגולה לחשוכי בנים ומקרר הגאולה.

קא. הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע חזר פעם על דברי הכתוב בפרשת נשא (ה יא) בעניין מתנות כהונה 'ואיש כי יתן לכהן לו יהיה וברש"י לו יהיה - ממון הרבה'. אחר קראו את דברי רש"י אמר בתנועה מיוחדת 'בפועל ממש... בפועל ממש... בפועל ממש...'. כלומר שאכן, אין כאן דרושי דברים וכיו"ב אלא כפשוטו הנותן משלו לאחרים - במתנות כהונה וכיו"ב בכל עניני צדקה וחסד, בנתינת ה'לב' או ה'כיס', הרי הוא זוכה לשכר רב הצפון - בפועל ממש. היה הרה"ק רבי שלום משאץ זי"ע מבאר, כי מדרך העולם לומר 'אז מען האט געבט מען' - כשיש לאדם מעות כדי סיפוקו והרבה יותר מכך או אז יש בידו לתת ולהעניק משלו לאחרים, אבל כתוב זה מכחישם ואומר שאדרבה 'אז מ'געבט האט מען' - הנותן לאחרים לו יהיה ממון הרבה, זה האיש יזכה למתנות מן השמים.

קב. פעם נסע הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע לשהות בצל קדשו של הרה"ק רבי יחזקאל מקאז'מיר זי"ע בחג השבועות, משנכנס ובא לקבל שלום מהרה"ק מקאז'מיר אמר לו הרה"ק, הרי תלמידים וחסידים יש לכם

וכלום יצר הרע יש ביניכם – עיקר מעלת האדם מחמת היצר שבקרבו

וכו' קנאה יש ביניכם יצר הרע יש ביניכם... ומכאן למד המהר"ל (תפארת ישראל פכ"ה) שאין לאדם להצר על המלחמה כנגד הצר הצורר היצר הרע, דאדרבה רק משום כך זכו בני ישראל לקבלת התורה כי כל חפצו של הקב"ה היה לתת את התורה לקרוצי חומר 'בשר ודם' שיצרם בוער בקרבם למשכם כלפי מטה, והם מתגברים על יצרם למען שמו באהבה לעלות ולהתקרב אל ה'ק". ובוזה מבאר המהר"ל מדוע מביאים את שני הלחם בחג השבועות כשהם אפיוות 'חמין', שלא כשאר 'מנחות' הבאות 'מצה' דווקא (כדכתיב

הנה רבים מתאוונים לאמר, כיצר תבוא ותדרוש מעמי לקבל את התורה בשעה ש'לפתח חטאת רובין' ובקרבי שוכן אחר כבוד יצר רע בתכלית שאינו נח ושקט עד אשר מביאני אל תאוות העולם השפל, תשובתו בדברי הגמרא (שבת פח:): אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה חמדה גנוזה אתה מבקש ליתנה לבשר ודם, אמר הקב"ה למשה החזר להם תשובה, אמר להם 'תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה לא תרצח

בראדאמסק ומה לכם כי באתם אלי, נענה ה'תפארת שלמה' ואמר, באתי הנה לזכות לקבלת התורה בצל הקודש אצל הרבי, אמר לו מהר"י מצינו שאמרה תורה (שמות יט ד) 'וירד משה מן ההר אל העם' וברש"י הביא מן המכילתא 'מן ההר אל העם - מלמד שלא היה משה פונה לעסקיו אלא מן ההר אל העם', ולכאורה צריך ביאור, וכי 'עסקי ממון' היו לו למשה רבינו, ומהו שלא היה משה פונה לעסקיו, אלא, שעסקיו היינו עסקי רוחניות, והיינו כי הוא עצמו היה אמור לעלות בהר סיני לראש ההר, ולקבל את התורה מאת הבורא יתברך בכבודו ובעצמו לא על ידי מלאך ולא על ידי שרף, ובזמן שכזה וודאי שברצונו היה לערוך הכנה דרבה לקראת יום קדוש זה, ואעפ"כ - לא היה משה פונה לעסקיו, אלא לאחר שהיה בשמים ושמע מפי הגבורה שעליו להכין את העם לקראת מתן תורה בקולות וברקים, מיד פנה מן ההר אל העם - להכינם כראוי לקראת מתן תורה, ולא הביט כלל על הכנת עצמו לקראת המעמד הנשגב והאדיר של קבלת התורה. וכיוצא בזה צריך כל מנהיג בישראל וכל יהודי לנהוג - לדאוג לזולתו, לחזקם לעודדם ולהכינם לקראת נתינת התורה. כשמוע ה'תפארת שלמה' דברים אלו מפורשים, פנה וחזר לעירו, להדריך את קהל עדת צאן מרעיתו.

חבר מרעים מחסידי הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע רצו לשהות בצל רבם בחג השבועות, ויצאו למסעם מבעוד מועד - כמה ימים קודם חג השבועות, אך על אם הדרך נשברה העגלה, אחר החיפוש מצאו עגלה חדשה, אך דא עקא שזו החדשה קטנה הייתה מהישנה, ומקום היה בה רק למחצית מהנוסעים, והוכרחו מחציתם להישאר באותו מקום נידח עד כלות החג.

בין הבחורים שהוקצה עבורם מקום על העגלה החדשה היה הרה"ח ר' אלימלך רומפלער זצ"ל שהיה אז עלם צעיר, אך משראה כי כמה מחבריו נאלצים לחוג את חג השבועות במקום נידח, אמר לנפשו וכי אסע מכאן ואומר 'שלום עלי נפשי' בשעה שחבריי וידידי יישארו במקום זר לחוג את היו"ט - לא כך היא דרכה של תורה, ולא כך היא דרכה של חסידות.

והנה, ידוע כי הרה"ק מהר"א זי"ע היה נותן התייחסות מיוחדת לאורחים שבאו לשהות בצל קורתו להתחמם לאורו, אך כאן, משהגיעו הקבוצה הראשונה לא זכו מעמו לשום קרבה והתייחסות, רק לאחר החג משבאו הקבוצה השניה ששהו בחג באותו מקום נידח - ואחר החג מצאו עגלה שתביאם למחוז חפצם, קיבלם הרה"ק בסבר פנים יפות, ואף אמר להם 'מיילעך ווייסט ווי א חסיד דארף זיך צו פירן' (אלימלך ידוע היאך על חסיד לנהוג), שיש ליהודי לוותר אפילו על ההתעלות בצל רבו בחג השבועות, בכדי להיות לעזר לאחיו.

קג. רמז כן ה'ישמח ישראל' (ר"ח סיון) במאי דכתיב במעמד הר סיני (שמות יט ב) 'ויחן שם ישראל נגד ההר', והלא ידוע (סוכה נב.) שהיצה"ר נקרא הר, וזאת רמזה התורה בטרם קבלת בני ישראל את התורה, שעליהם לעמוד תמיד 'נגד ההר', כי זה כל האדם לעמוד תמיד בקשרי המלחמה נגד היצר.

וכבר אמר הרה"ק הרי"צ מליובאוויטש זי"ע שהיה ביד הקב"ה לברוא את האדם בלא יצר הרע - אך בראו ה' דווקא עם יצר הרע, והיה בידו לברוא אותו בלא נסיונות - אך בראו ה' דווקא עם נסיונות, וכמו כן היה בידו לברוא אותו בלא שונאים - ובראו דווקא עם שונאים, וכן היה יכול היווצר מבלי שיהיו גויים בעולם וממילא לא יצערו את ישראל - ובראו דווקא עם האומות המיצרים אותו, 'ועוד עשרת אלפי דווקא כמוהו', והכל בשביל דווקא אחד,

(ויקרא ב יא) כי כל שאור לא תקריבו אשה לה). כי ה'חמץ' מרמזו ליצר הרע והוא 'שאור שבעיסה' (ברכות יז.), וביום זה מרמזים כי כל חשיבות יום זה בקבלת התורה שהייתה בו, הוא רק בזכות היצר ק"י.

אמור מעתה, אין כל מקום לשאול מדוע לא זכיתי לישב הדעת ללמוד ולהתפלל במנוחה ובלא דאגות, כי מעות גדולה היא קושיא זו, ואע"פ שמוטל על האדם לבקש 'ואל תביאני לידי נסיון', מכל מקום אם הבורא מנסה אותו בנסיון ישמח בזה ויתגבר, כי זה כל האדם ורק בכך עושה נחת רוח להקב"ה, כי מלאכי מעלה שאין להם יצר הרע יש להקב"ה מספיק בשמים, אמנם לא בהם בחר ה' לתת תורתו, אלא לבשר ודם המתגבר על החומר המושך אותו מטה מטה. ובוזה גדולה מעלתו על מלאכים ושרפים שאין להם נסיונות כלל ק"י.

כתיב בפרשת 'קבלת התורה' (יש יז) 'ויתייצבו בתחתית החר', ובגמרא (שבת פה.) דרש רבי אבדימי בר

והוא 'וידעת היום' כי דווקא ה' הוא האלוקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד דווקא, והכל בכוונה תחילה מחמת סיבות ברורות הנעלמות מעיני כל חי, אשר אינם מבינים בזה ואינם מסוגלים להבין בנסתרות אלו. קד. מסופר על אחד שזכה בהון רב בהגלת הלוטו (לאטערי), והנה בימים ההם היה המסחר במטבעות זהב וכסף ולא בשטרות מנייר, והיה משאו כבד מרוב המטבעות, על כן שכר בעל עגלה שישאנו עם משאו לביתו. על אם הדרך נכנסו השניים לאכסניית הדרכים, כשיצאו, נזדעק העגלון שכל המטבעות נגנבו, ואכן, בגשת ה'זוכה' בהגלה אל העגלה חשכו עיניו בראותו שאכן כל ממונו נגנב. וישאל את בעל העגלה, מאין ידעת עוד בטרם קרבת אל העגלה שנגנב הממון, השיב לו בעל העגלה כי ראיתי איך שהסוסים מהלכים בקלות מיד הבנתי שהכסף איננו, כי ריבוי המטבעות הכבידו מאד על הסוסים מלרוץ בקלות, ואם עדיין היה הכסף שוכב על משכבו לא היו יכולים הסוס לרוץ בקלות. לדידן, בראות אדם כי קשתה עליו הדרך בעבודת ה', ואין ביכולתו לרוץ במהרה, הרי זה סימן מובהק כי תחת ידו יש רכוש והון רב (ברוחניות), ועבודתו שווה בשמים ממעל הון רב...

חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כנגיית... והק' התוס' (ד"ה כפה) שהרי כבר הקדימו נעשה לנשמע ומרצון קיבלוה, מדוע הוצרכו שוב לכפות עליהם (ועיי"ש מה שתירצו). וביאר מרן הבעש"ט הק' (כתר שם טוב מז) כי אין כל כך רבותא להכריז 'נעשה ונשמע' בשעה שהם שרויים במצב הארה (אורות) זכים ומצוחצחים אחר מ"ט ימי הספירה שהכינו עצמם לקראת קבה"ת, ומכיוון שידע הקב"ה שלא לעולם יישארו במצב טוב ויבואו ימי החשיכה ק"י, על כן כפה הר כנגיית שיקבלו על עצמם עול תורה בכל אופן ומצב - אף כשהם צריכים לכופ עצמם לכך, והיא היא עיקר קבלת התורה ק"י.

באופן דומה ביאר הרה"ק הרמ"מ מלעלוב זי"ע שכשעמדו בהר סיני פסקה זוהמתן ובטל מהם יצר הרע, ובמצב כזה שוב אין חפץ להקב"ה בעבודתם, שהרי כבר יש לו בשמים ממעל רבי רבבות מלאכים שרפים ואופנים שאין בהם יצר הרע, ואינו נצרך גם לברואי מטה אם אין בהם יצר הרע, ע"כ כפה עליהם הר הוא היצר הנדמה ל'הר' (סוכה נב.), כלומר שהחזיר הוא 'וידעת היום' כי דווקא ה' הוא האלוקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד דווקא, והכל בכוונה תחילה מחמת סיבות ברורות הנעלמות מעיני כל חי, אשר אינם מבינים בזה ואינם מסוגלים להבין בנסתרות אלו.

קד. מסופר על אחד שזכה בהון רב בהגלת הלוטו (לאטערי), והנה בימים ההם היה המסחר במטבעות זהב וכסף ולא בשטרות מנייר, והיה משאו כבד מרוב המטבעות, על כן שכר בעל עגלה שישאנו עם משאו לביתו. על אם הדרך נכנסו השניים לאכסניית הדרכים, כשיצאו, נזדעק העגלון שכל המטבעות נגנבו, ואכן, בגשת ה'זוכה' בהגלה אל העגלה חשכו עיניו בראותו שאכן כל ממונו נגנב. וישאל את בעל העגלה, מאין ידעת עוד בטרם קרבת אל העגלה שנגנב הממון, השיב לו בעל העגלה כי ראיתי איך שהסוסים מהלכים בקלות מיד הבנתי שהכסף איננו, כי ריבוי המטבעות הכבידו מאד על הסוסים מלרוץ בקלות, ואם עדיין היה הכסף שוכב על משכבו לא היו יכולים הסוס לרוץ בקלות. לדידן, בראות אדם כי קשתה עליו הדרך בעבודת ה', ואין ביכולתו לרוץ במהרה, הרי זה סימן מובהק כי תחת ידו יש רכוש והון רב (ברוחניות), ועבודתו שווה בשמים ממעל הון רב...

קה. וזה ביאור מאמרים (פסיקתא רבתי פרק כא, ועיי" ב"ק לח.) שהקב"ה חיצר על כל אומות העולם והציע להם לקבל את התורה, וכל בני האומות שאלו תורה שאתה נותן מה כתיב בה והקב"ה ענה לכל אומה את המצווה הקשה עליה על כן לא אבו האומות לקבל את התורה... ובפשטות אינו מובן, שהרי דרכו של המוכר חפץ לחברו להראות לו את המעלות שיש בחפץ כדי שירצה לקנותו, ואם מראה לו את החסרונות הרי זה מוכיח שאינו רוצה למכרו לו, וה"נ נראה שהקב"ה עשה הערמה עם האומות כדי שלא יוכלו לעמוד בזה ולא ירצו לקבלה.

אלא מכאן, כי זה כל מהותה של קבלת התורה, לעמוד בקשרי המלחמה, להתנסות בכל מיני נסיונות ולעמוד בהם. והחפץ בתורה רק כשיש לו ישוב הדעת וקל לו לקיים המצוות לא אמר ולא כלום, כי לא זו נקראת 'תורה'. אבל בני ישראל אמרו 'נעשה ונשמע' בלא שום תנאים, ואף בעת נסיון וקושי ישתדלו ויתאמצו לעשות כל דברי התורה באהבה ובמסירות נפש, וזו היא קבלת התורה בשלימות.

קו. ביותר, היה אמר הרה"ק מקאברין זי"ע (תורת אבות ד"ה ומשה) כי אמרה תורה (שמות כ יח) 'ומשה ניגש אל הערפל אשר שם האלוקים', תיבת 'ערפל' נוטריקון 'אראפ-פאל' היינו נפילה ומעידה, והכוונה, שאף בעת הנפילה והירידה על האדם לדעת ולהבין אשר שם האלוקים, כי אדרבה 'שם' הוא האלוקים, כי מתוך נפילתו אפשר לו להתעלות יותר ויותר.

להם את היצר הרע כבראשונה<sup>קז</sup>, ובוזה חזרה מעלתם למקומה, כי מעתה יהא להם במי ובמה להילחם<sup>קט</sup>.

והגבלת – הקדושה והגבולות כתנאי לקבלת התורה

בתחילת דבר ה' אל עמו, כהכנה לקראת מעמד הנורא של נתינת התורה, אמר הבורא ית"ש

אל משה 'וקדשתם<sup>קי</sup> היום ומחר<sup>קיא</sup> (שמות יט י), והכוונה בזה להוסיף בגדרי קדושה וטהרה<sup>קיי</sup>, וכמאמר צדיקים בפסוק (שם ה) 'והייתם לי סגולה', שהקב"ה מבקש מישראל שיתנו לו צורת 'סגול' החקוקה בפניהם, אלו השתי עינים והפה, לשומרם בקדושה, שלא יסתכל אדם במקומות האסורים<sup>קיג</sup> וכן יהא נזהר מלדבר לשון הרע ורכילות ושאר דיבורים אסורים.

**קז.** ובוזה ביאר הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע את מנהג בני ישראל להפסיק את הבחורים בעת דרשתם בסעודת ה'בר המצוה' שלהם – ללמדם שיעסקו בתורה אפילו בשעה שהם מסובבים ב'מפריעים' המזמרים' בסמוך אליהם כל מיני זמירות שונים ומשונים.

**קח.** מתאמרא בשם הרה"ק מקאצק זי"ע לבאר בהא דכתיב (שמות יט ב) 'ויחן שם ישראל נגד ההר', וברש"י, כל מקום שאתה מוצא נגד פנים למזרח'. שנרמז כאן כי 'כל מקום שאתה מוצא נגד' – שעומדים לנגדך מפריעים המונעים אותך מעבודת ה', הרי"ז סימן מובהק ש'פנים למזרח', כלומר שהנך הולך בדרך הישר והטוב.

וכך ביאר הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע על הכתוב (שם ד) 'ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי', ובתרגום יונתן (מתורגם ללשון הקודש) 'עוד בהיותכם ממצרים העליתי אתכם על כנפי נשרים, ובאתם אל מקום הקודש והמקדש לערוך שם את קרבן הפסח, ומשם הקרבתי אתכם לקבל את התורה הקדושה'. ולכאורה יש לתמוה, אם כבר עמדו ברגליהם בירושלים על הר הבית מדוע החזירים הקב"ה מצרימה לקיים בהם שוב 'יציאת מצרים', ולא השאירים שם להיות יושבים בארץ זבת חלב ודבש על מי מנוחות – בקבלת התורה בארץ ישראל. אלא מכאן, כי לא כך היא דרכה של תורה, ואי אפשר לקבל את התורה מתוך שובה ונחת, ורק על ידי יגיעה וטורח הדרך היו ראויים לקבל ולהשיג את התורה, לעלות מעלה מעלה בהר ה' ולקום במקום קדשו.

**קט.** כתב הגה"ק החזו"א זי"ע (אגרות ח"א ר"ט) 'הלא תכלית האדם הוא היצר, נטול יצר נטול נשמה'.

**קי.** על כן יאמרו המושלים, לאחד שהיה בבית חתנות ושכח שם חפץ כלשהו, באישון לילה נזכר מאבדתו ומיהר להשים פניו לעבר האולם בו נערכה החתונה אולי יש תקוה והחפץ במקומו מונח, כאשר הגיע למקום והנה חושך ואפילה מקדמים פניו, השולחנות עומדים נכלמים בצידי האולם, ואין ברחבי האולם אלא שיירי מאכל ועצמות מושלכים על הארץ, עד שאי אפשר להאמין כי לפני שעות ספורות ממש האיר ההיכל באור יקרות והיתה סעודה ערוכה בכלים נאים ומפוארים. וחשב לעצמו, מה בצע בכל 'שמחת הנישואין' כשסוף דבר נשאר מכל ה'רעש' רק מקום חשוך ועצמות' על הארץ... אחר כמה רגעים שב ואמר, לא כי, אם החתן קידש את הכלה ואמר 'הרי את מקודשת לי' הרי לנו רווח גדול מכל החתונה, והיה שווה כל הטירח וההוצאות סביב הנישואין, אולם אם לא היו קידושין אזי שאלתו במקומה עומדת... הרי בסוף לא נשאר אלא עצמות וקליפין...

והנמשל הוא, לסוף כל האדם ההולך בדרך כל הארץ למקום מנוחתו, מורידים אותו לבור חשוך וצלמות, ולא נותר ממנו כי אם עצמות מושלכות, ואם היו 'קידושין' – שקידש את עצמו בכל מיני קדושות אם כן יש תועלת מרובה בכל ירידתו לעולם הזה ושנות חייו עלי אדמות, ואם אין כאן 'קידושין' אזי באמת 'מה בצע בדמי ברדתי'... וזהו שאמרו (עירובין נד.) 'האי עלמא כבי הילולא דמיא', לרמז על תכלית חיי האדם בזה העולם, שאם 'קידושין' כאן הכל כאן, ואם לאו מה קניית....

**קיא.** וכבר המשילו בעלי המשל [ומקור הדברים ב'רוקח' לעניין שיחה בשעת התפילה בהלכות תשובה כו], למה הדבר דומה, לאב המדבר עם בנו, שממידת דרך ארץ היא שיפנה הבן ויעמוד כנגד אביו פנים אל פנים, אבל אם יפנה לו עורף יענישו האב על חוצפתו, שהרי מראה לו בזה שאינו רוצה לשמוע דבריו, והכי נמי הקב"ה יורד ובא להעניק לנו את תורתו על כן מוטל עלינו להתקדש ולהיטהר ובכך הננו כביכול פונים אליו פנים בפנים - לשמוע את דבר ה', אבל מי שאינו מתקדש ומיטהר הרי הוא כבן המפנה עורפו ח"ו לפני בורא כל עולמים, ואוי לאותה בושא וכלימה.

והנה, בהגדה (של פסח) אנו אומרים 'אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו', והתמיהה מפורסמת כי מה רווח יש בזה, יש מבארים, שבעמידת בני ישראל כשפניהם אל ההר, הרי שראשית לכל דבר היה בזה הפניית

ובמזו שדרש הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע (קדושת לוי ליקושים) 'אותיות סעפ"ן, הנה אות סמ"ך הוא סגור מכל הצדדים, מה שאין כן בכל הכ"ב אותיות, שאין אות סגורה בהם, והרמז באשר תסגור עיניך שלא להסתכל ברע ח"ו ותסגור פיך שלא לדבר דבר רע אז תהיה צדיק' ותהיה כלי מוכשר לקבל את התורה הקדושה.

ללמוד וללמד – עסק התורה בימים אלו ובכל השנה בתיב (שמות יט ו), 'אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל' וברש"י - 'לא פחות ולא יותר', ומבארם בשם הרה"ק ה'שר שלום' מבעלזא זי"ע שבא ללמד לישראל על החובה לקבל עול תורה ומאידיך על גודל מעלתו, וזהו 'לא פחות ולא יותר', דמי שאינו מקבל על עצמו עול תורה - אין לך אדם פחות הימנוק"י,

עורף לכל הבלי העולם שמחוץ להר סיני. וזה עצמו מעלה גדולה ונשגבה. ועאכו"כ טובה כפולה ומכופלת שגם כאשר זכינו ו'נתן לנו את התורה' היה זה באופן שדיבר עמנו 'פנים בפנים' - הפנים אל ההר והעורף לעולם שמעבר... כי הא בלא הא לא סגיא.

**קיב.** והעיקר להתרחק מתחילה שלא להתקרב אל צד היצר כלל וכלל. וכביאורם של צדיקים (גבורות ארי בסוף הספר בליקוטים נחמדים, יש מביאים כן בשם הגר"א) על דברי הכתוב קודם מעמד הר סיני 'הגבל את ההר וקדשתו' (שמות יט כג) שע"י עשיית גדרים וסיגים נעשה קדוש, וזהו 'הגבל את ההר' - פירוש עשה גדר מסביבות ההר ויקרא שמך קדוש, ע"י האותיות שסביב לתיבת 'הר', כי קודם לאות ה' ור' יש ד' וק', ולאחר אות ה' ור' יש ו' וש' - ויחדיו הם עולים לתיבת 'קדוש', והיינו כי רק על ידי 'הגבלות' וסיגים, אפשר לאדם לבוא לידי קדושה, להתקדש בקדושה של מעלה.

הנה איתא בגמ' (סוכה נב.) שאב"י ראה שני אנשים העומדים בנקל בנסיון, והרגיש בעצמו שאילו היה אותו נסיון בא עליו אזי לא היה בכוחו לעמוד בו, 'אזל תלא נפשיה בעיבורא דדשא ומצטער' (וברש"י, נשען על בריח הדלת כאדם שמחשב ומצטער), 'אתא ההוא סבא, תנא ליה כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו' (ולכן יצרו גדול משל שני אנשים הללו). ויש לדקדק, לאיזה צורך נכתב בגמ' שאב"י נשען על 'עיבורא דדשא' - בריח הדלת, ומה הנפקא מינה אם היינו סוברים בטעות שאב"י נשען על הכותל... אלא רמז גדול יש כאן, כי הנה עיננו הרואות שה'גנבים' מרבים לפרוץ לבתי אנשים רגילים יותר ממה שנכנסים המה לבתי העשירים, ולכאורה 'איפכא מסתברא', כי ה'רווח' מאוצרות זהב וכסף הממתין להם בבתי העשירים גדול פי כמה ממה שימצאו בבתיהם של סתם בני אדם, ומדוע אין נוהגים הגנבים כן. אלא, מכיוון שהעשירים חוששים ומתייראים מאינשי דלא מעלי שלא יכנסו לאחוזותיהם, על כן הם מציבים דלתיים ובריח וסורגי ברזל על כל החלונות, ממילא אין ביד הגנבים אפשרות לחדור פנימה, מה יעשו הגנבים, הם מחפשים ותרים אחר בית שחלונותיו פתוחים שמשם יהא נקל עליהם להיכנס. וזהו שאמרו בגמ' תלא נפשיה בעיבורא דדשא, שכאשר ראה אב"י שלא היה עומד בנסיון תלה את סיבת הדבר ב'עיבורא דדשא' - בבריח הדלת, וכלומר שאין כאן גדרים וסיגים הרבה שימנעו מ'הגנב' להיכנס... כי רק גדרים וסיגים מרחיקים את האדם מן העבירה.

**קיג.** מעשה נורא שמעתי מאיש צדיק, שבבחרותו הוצרך לעזוב את הישיבה בה למד בירושלים מפני סיבה שהיא... והלך לשאול את הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע האם לילך ללמוד בישיבה בתל אביב, והלך ר' שלומ'קה למקווה כדרכו בקודש, ולאחר מכן אמר שאינו יכול לענות... לאחר שנתיים אמר ר' שלומ'קה למשמשו הרה"ק צ' ר' אליהו ראטה שיברר אודות אותו בחור על מצבו הרוחני, הלך ודרש וחקר, וסיפר לר' שלומ'קה שהלה עבר ללמוד בישיבה בתל אביב ועלה ונתעלה בתורה וביר"ש, אמר לו ר' שלומ'קה 'האסט מיר מחייה געווען', כי אכן בהיותו במקווה בזמנו 'ראה' שיצליח ויתעלה מאוד בת"א, אלא שלא היה יכול לענותו כי 'איך האב נישט קען נעמען אויף מיינ פלייצעס' (לא יכולתי לקחת 'על הכתפיים' שלי את האחריות) לשלוח בחור לתל אביב... והדברים מבהילים, כי כבר נודע שהיה הרה"ק עונה על שאלות של חיים ומוות כפשוטו, והיו הדברים כ'אורים ותומים' ממש, אך זאת לא היה יכול...

**קיד.** הגה"ק רבי חיים מוואלאז'ין זי"ע שאל פעם יהודי אחד מדוע אינו קובע עתים לתורה, תירץ היהודי את עצמו שהוא טרוד בטרדת הפרנסה, ולכן אין עיתותיו בידו לעסוק בתורה, אמר לו הגר"ח שאם כך הם פני הדברים, הרי שאין בינו לבין אומות העולם ולא כלום, דהא בשעה שעבר הקב"ה עם התורה אצל האומות העולם ושאלם

ולאידך גיסא, המקבל עליו עול תורה - אין למעלה 'ובל הפצ' לא ישו בה' (משלי ה יא) ואפילו הפצי הימנוקט, ובידו להשיג מדרגות רמות ונעלות עד אין שמים (מ"ק ט:), כי אין לך דבר החשוב יותר חקר קטז. מלימוד התורה. וכך איתא בגמ' (מגילה טז:) 'אמר רב

האם ברצונם לקבל את התורה, ענו לו זה בכה וזה בכה, בני עשו ענו שכל חיותם הוא מרציחה וכבר נתברך אביהם 'על חרבך תחיה' וכן שאר האומות, והרי שמאנו לקבל את התורה מפני פרנסתם וחיותם, ואם כן אף האומר שאינו לומד ואינו קובע עיתים לתורה מפני חיות נפשו ופרנסתו הרי הוא כאותם האומות...

'מעשה' באחד שנתברך מן השמים בילדים הרבה בלעה"ר עד שלא היה לו מקום בדירתו 'לנשום'... ולגודל הלחץ זה הדחק רצה לבנות עוד חדר ולהוסיפו לביתו, אלא שנתברר לו כי מצד חוקי השלטון אין שום סיכוי שיתנו לו 'רשיון', ולא יועילו שום עסקנים ו'קשרים' למיניהם, קם ועשה מעשה, הביא פועלים שיבנו בלא לבקשת רשות, ובתוך זמן קצר קם החדר על תילו ומעמדו, וליהודים היתה אורה... לא עברו ימים הרבה והגיע שוטר אל הבית עם 'צו הריסה' בידו, ונכתב שם שעליו לפנות את החפצים והרהיטים תיכף ומיד, בטרם יבואו הפקחים עם 'כלי משחית' ויהרסו את החדר כליל. החל הלה להתחנן לפני השוטר שיחוס וירחם עליו, והחל לשבר את אזניו כמה צפוף היה לו ועד כמה החדר נחוץ לבריאות הנפש שלו ושל כל בני הבית, אף הרבה להעתיר עליו שהשקיע בבנין דמים הרבה, אולם השוטר נשאר בשלו, הגיעו השכנים ואף הם ניסו בטענות הרבה לדבר אל ליבו, אך היה זה כלדבר אל הכותל... עד שנתברר כי השוטר אינו יודע לדבר אלא בשפת רוסי, ולא הבין מכל מה שדברו אליו דבר וחצי דבר, אלא קיבל פקודה מהממונים עליו ובא לבצע מה שאמרו לו.

וכיוצא בדבר ממש צריך להיות אותו הזמן המוקדש ל'קביעת עיתים לתורה', כי באותה העת צריך לעסוק בתורה בלא להתחשב בשום תירוצים וטענות מרגשות... אלא הרי הוא כאותו שוטר שעושה את המוטל עליו בלא להבין מה שמדברים עמו... זהו שאמר הכתוב (ויקרא כו ג) 'אם בחוקותי תלכו', ופירשו חז"ל 'שתהיו עמלים בתורה', וללמד כי עמל התורה צריך להיות כ'חק' שאי אפשר לזוז ממנו...

דוגמא לדבר הוא כמו שסיפר כ"ק אאדמו"ר זי"ע על הרב פסרמן זצ"ל שהיה מוסר מדי ערב שיעור קבוע ל'בעלי בתים', ולמרבית הפלא, ביום שמחת ליבו כשהשיא את בנו הלך באמצע שמחת החתונה למסור את השיעור, נזעקו משתתפי השיעור לעומתו ושאלוהו, וכי לא היה יכול מע"כ להעמיד 'ממלא מקום' שיגיד את השיעור במקומו, השיב להם בפשטות, אכן ניסיתי לדבר עם כמה ת"ח שיבואו, אך כולם לא היה להם פנאי כי היה להם בלילה זה שמחת נישואין שרצו להשתתף בה - שמחת נישואי בני יקירי...

קטו. לחזק ידי לומדי התורה, אמרו צדיקים לבאר הא דאמרו חז"ל (פסחים סח:) הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, כי הנה ישנם הרבה מן הלומדים תורה ומשימים בה כל מאווייתם, החושבים בסתר לבם, כי אמנם עושים המה רצון קונם וחלק טוב צפון להם לעלמא דאתי, מכל מקום הנאות העולם הזה ותענוגותיו שמורות דייקא לאלה אשר מסתובבים בראש כל חוצות ואינם יושבים והוגים יומם ולילה בבית המדרש. אך לא כן הדבר, כי רק לעוסקים בתורה יש סיפוק והנאה אף בחלק הגשמי... וזהו, כולי עלמא מודי, בעצרת היינו לאחר שהאדם מקבל את התורה והוגה בה אז בעינן נמי לכם - אף ה'לכם' שלו הוא לכם באמת - כי רק זה האיש מרגיש טעם ומוצא טוב בעולם הזה ג"כ.

בזה מבארים את מה שהעיד רבי עקיבא על עצמו (פסחים מט:) 'כשהייתי עם הארץ, אמרתי, מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור', ולכאורה צריך ביאור מה רצה תנא קדוש זה ללמדנו. אלא, רצונו לומר ל'בן תורה' השקוע עד צוואר באהלי שם, אל תדמה בנפשך שהינך מפסיד מהנאות עולם הזה, ורק 'עם הארץ' נהנה מהעולם הזה, לא כן הדבר, אלא העם הארץ עטוף כולו במרירות, וכל מחשבתו כל היום ב'שנאת תלמידי חכמים' והקנאה הרבה באורחות חייו מורידה את כל חייו והנאותיו אבל שאולה...

קטז. נוראות מצינו בשל"ה הק' (מס' שבועות תורה אור) בענין קדושת דברי התורה, וז"ל, עוד מוסר אחד אני צריך להודיע, אותן שאומרים במרוצה דברי התורה מכח שגור בפיהם, כגון י"ב פרשיות של י"ב נשיאים, מאחר שהדברים כפולים ומכופלים קורין אח"כ במהירות, עבירה גדולה היא בידם. כי כל אות ואות תלויין בו רבני רבנות עולמות רוחניות, ולא לחנם נכפלו הדברים. ואשרי המדבק עצמו בהבל פיו וראית עינו באותיות התורה, גם בתורה שבע"פ, בפוסקים. כשלמדתי תורה אצל הרב הגאון והחסיד מהר"ר שלמה זלה"ה היינו עומדים בטור או"ח סי' לו

יוסף גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות, והקשו האחרונים שהרי מילתא דפשיטא הוא שאם אחד עוסק באמצע לימודו ורואה איך שאיש מבני ישראל נופל מהנג ארצה ובידו להצילו שמחויב הוא להפסיק ממשנתו ולהצילו שהרי פיקוח נפש דוחה כל התורה כולה, וכיצד אמרו גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות. וביאר המ"ז (י"ד סי' הנא סק"ח) וז"ל, דודאי אין לך דבר העומד בפני פיקוח נפש, אלא דהתם אומר דיותר יש זכות למי שזוכה לעסוק בתורה ולא בא לידו הצלת נפשות, ממי שבא לידו הצלת נפשות ועל ידי כך צריך לבטל תלמוד תורה ולעסוק בהצלת נפש, עכ"ל, וככל שזכות הצלת נפשות גדולה היא עד למאוד ש'כאילו קיים עולם מלא' אף על פי כן יתירה מעלת זכות לימוד התורה. עפ"ז כתב ה'חפץ חיים' (תורת הבית פ"ה) דברים נוראים, וז"ל, וראה נא אחי, דלפי זה על כל שעה ושעה שהיה ביכולתך לעסוק בתורה ולא עסקת הרי הוא כאילו באו לפניך להציל נפשות ולא הצלת, עכ"ל.

ועוד במעלת התורה אשר היא ה'כלי' להחזיק את כל ההשפעות הטובות, שהנה קודם מתן תורה כתיב (שמות י"ט) 'ויהי קולות וברקים וענן כבוד על ההר' ולא נזכר 'לפידים', ואילו לאחר מתן תורה נאמר (כ"ט) 'וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים' ולא נזכר 'ברקים', ומבאר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (יתרו ד"ה ויהי), כי הברק הוא האור המאיר לרגע ומסתלק, ואילו בלפיד יש אש של קיימא, ואכן קודם מתן תורה עדיין לא היו יכולים להכין 'כלי קיבול' על ידי התורה, וע"כ היה קשה להחזיק את ההתעוררות בלב, אבל לאחר מתן תורה היה האור קיים כלפיד, והיה ביכולתם להחזיק את השפע דקדושה שישאר אצלם בפנימיות לבם.

הוא כל צמא - עסק התורה מתוך צמאון וחשק

זהו גרמא ק"ח להתחזק היטב ב'עסק התורה' כראוי וכיאות ק"ט. וכתוב (ישעיה נה א) 'הוי כל צמא לכו בענין חסרות ויתירות של ארבע פרשיות 'בכור' מלא 'זכור' מלא 'הוציא' מלא וכו' עד גמר כל הסימן היה קורא מילה במילה, ואני הייתי קורא הכל במהירות מאחר שאין שם דבר הצריך עיון או פשט, וגער בי הרב החסיד במאד מאד, ואמר, צריך להחשיב דברי תורה ולאמרם בנחת ובאימה וביראה, כי הדברים שמחים לפני הקב"ה. עכ"ל. קי"ז. בהקדמה לשו"ת 'חבצלת השרון' (ח"א ד"ה וכוה נוכל להבין) מביא המחבר הגה"צ רבי דוד מנחם מאניש באב"ד זצ"ל בשם רבו הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע, 'שמכל עניני חסידות ופרישות וסיגופים שאדם רוצה להתנהג, היותר עיקר ומובחר הוא לשמח את הקב"ה בלימוד התורה הקדושה, והסימן לזה, שכל עניני סיגופים וחסידות שאדם רוצה להתנהג - אין היצר הרע מוציא כ"כ כוחו ע"ז לבטלו, כמו שמוציא את כל כוחו לבטל את האדם מתלמוד תורה, כן שמעתי מפי קדשו שאמר לי בעצמו הדברים האלה, עכ"ל.

ק"ח. מתאמרא משמיה דהגה"ק רבי ישראל סלנטער זי"ע, שהנה אין אנו יודעים כיום בדיוק איה המקום בו ניתנה תורה לעם, וכך נמי אין ידוע באיזה יום קיבלו אבותינו את התורה בסיני, כי הלא נחלקו רבנן אם היה ביום ו' לחודש סיוון או בז' בו. כי הקב"ה סיבב כך ללמדנו חוקי חיים, שלא יאמר אדם, כאן במקומי, בבית מדרשי, או בשיבה זו ובכולל זה בו אני נמצא אין בידי להצליח בתורה, אילו הייתי משנה מקומי בוודאי הייתי מצליח בלימודים, וכן לענין ה'זמן', לא יאמר שבזמן הזה ובמצב הנוכחי איני יכול לעמול בתורה, אלא ידע שבכל מקום ובכל זמן מסוגל הוא ללמוד וזוהי היא חובתו בעולמו (עיי' כלי יקר פר' אמור במצות חג השבועות).

בא וראה כמה גדול שכרו של הלומד תורה מתוך צער ודחק, דאיתא במדרש (שהש"ר ח"ד) בזה"ל, ר' חייא בריה דרבי אבא ד'פ' אמר, הלומד תורה בצער נוטל אלף, שלא בצער מאתים נוטל בשכרו, ממי את למד משבטו של יששכר ומשבטו של נפתלי, שבטו של נפתלי ע"י שהיו עוסקים ולומדים תורה בצער נטלו שכר אלף... ר' יודן בשם ר' בון אמר, הלומד תורה שלא במקומו נוטל שכר אלף ובמקומו נוטל שכר מאתים.

והוא ה'תבלין' כנגד יצר הרע"י (קידושין ל:), והנה איתא בגמרא (זימא עב:) על עסק התורה 'זכה נעשית לו סם חיים, לא זכה נעשית לו סם המוות', ופירש רש"י זכה - ללמוד תורה לשמה ולקיימה, ולכאורה פחד יאחזנו ללמוד תורה, כי מי יאמר זיכתי לבי, וחושש אני מלימוד שלא לשמה שלא ייעשה ח"ו סם המוות. וביאר ה'שפתי

בהם לא טעם ולא כל חשק, כיו"ב בעסק התורה הצמא לתורה - שהכניס בלבו רצון וחשק לשמוע את דבר ה' - לעסוק בדברי תורה, זה האיש מוצא בה טעם מתוק ונפלא, אבל בלא"ה אינו אלא מסכן (נעבעך) ו'רחמנות' גדולה יש לרחם עליו קכא.

למים', ואין מים אלא תורה (עיי' ב"ק יז.), וכבר אמרו בדמיון עסק התורה לשתית מים, כי במים אמרו (ברכות מה.) 'השותה מים לצמאו מברך שהכל נהיה בדברו', כי כך הם פני הדברים ב'מים' שרק הצמא מרגיש בהם טעם מתוק ונפלא, ואילו מי שאינו צמא אינו מוצא

קט. כך אומרים משם הגה"ק ה'בן איש חי' לבאר בדרך צחות מה שאנו אומרים 'מודים אנחנו לך ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות', כי הנה בתיקון ליל שבועות אנו עוסקים ב'קרנות' התורה - כשאומרים תחילת וסוף כל פרשה ומשנה, ועל כך אנו מודים ומבקשים שיהיה חלקנו מיושבי בית המדרש בכל השנה לעמול ולעסוק בכל התורה, ולא רק לאחוז 'בקרנות' בליל שבועות ותו לא מידי...

קכ. גם לא יאמר הן שבעתי כבר הרווייתי צמאוני ממימי התורה, די לי בזה, אלא ישוב להיות 'רעב וצמא' בכל עת ושעה, פעם שאלו את הרה"ק ה'אמרי אמת' ז"ע, הנה אנו שומעים תמידין כסדרן מפה קדשו של הרבי על עניין ההתחדשות בכל עת ובכל מצב, ולכאורה נראה הדבר כסותר את התפילה שאנו מבקשים 'שתרגילנו בתורתך' שמשמעו שמבקשים אנו על הרגילות ולא על ההתחדשות, נענה ה'אמרי אמת', שוודאי עיקר עבודת האדם היא להתחדש תמיד כאמרם ז"ל (הובא ברש"י שמות יט א) 'שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום ניתנו', אך פירוש התפילה 'שתרגילנו' בתורתך - שיהא האדם רגיל בה כמו במידי דאכילה, שבכל יום ויום סועד את ליבו במאכל ומשתה ואף על פי כן אינו מרגיש שום 'רגילות' אלא עושה זאת מתוך התחדשות ופרישקייט מחדש בכל יום ויום, כך ממש יהא בדברי התורה 'כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם' - שילמד בכל יום בהתחדשות כמו ה'רעב' לשמוע דבר ה'

הרה"ק השרף מקאצק ז"ע תמה על הלשון (עיי' רמב"ם הל' יסודי התורה פרק ד הל' ג) 'מילא כריסו בש"ס ופוסקים' וטפי הוה ליה למימר 'מילא ראשו בש"ס ובפוסקים', אלא שלימוד התורה צריך להיות ככריסו של אדם, שאף שכבר סעד לבו במאכל ומשתה הרי לאחר כמה שעות שב הוא להיות רעב, כך יהא בתורה, לא יסתפק במה שכבר למד היום או... אלא תמיד ישוב להיות רעב וצמא על דברי תורה.

ביאור נפלא מצינו בדברי הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' ז"ע (הובא בחידושי הרי"ם על הפסוק 'אשר יעשה אותם האדם וחי בהם') שעל האדם לחיות באופן זה שהתורה היא חיותו, וכמו שלא יארע לאדם שבעת האכילה הכניס את הכף המלאה במאכל לתוך האוזן אף אם אינו 'בעל כשרון' וכיו"ב, כי הוא מכיר שבאכילת פיו תלוי חיות הגוף ואבריו, ובזה ביאר הכתוב (תהלים קיט צג) 'לעולם לא אשכח פיקודך' ומדוע אינו שוכח התורה 'כי בם חיינתי' שהוא מכיר שהתורה היא חיותו.

וכמו שביארו שלעתיד לבוא אין כל הפרש בין גן עדן לגיהנום, אלא ההיכל מלא בספרים קדושים, וזה עצמו 'גן עדן' לצדיקים אשר להם לתענוג נפלא ייחשב - לעסוק בתורה מבלי מפריעים, ולמי שלא הורגל לעסוק בתורה אינו אלא גיהנום במיטבו, והא לך לשון קדשו של הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' ז"ע (צפנת פענח סו"פ בשלה) במדרש רבתי (בר"ר ט) 'והנה טוב מאוד זה גיהנום... וכל מי שאינו מסגל במצוות ומעשים טובים הרי גיהנום' עכ"ל, איתא בש"ס (נדרים ה.) 'עתיד הקב"ה להוציא חמה מנרתיקה, צדיקים וכו'', ושמעתי, כי לעתיד לא יהיה גיהנום, רק מכניסין את הרשעים לגן עדן, וזה לו לגיהנום יחשב, ששומע שם מתפללין בשמחה ו'ריקוד' ולומדים בהתמדה, וזה לו לצער יחשב, שלא היה מורגל בזה, אם כן, בזה עצמו שהצדיקים מתעדנין בה הרשעים נדונין. ע"כ.

קכא. הגה"ק ה'בית הלוי' ז"ע נתקשה פעם במשך כמה ימים ליישב שיטת אחד מן ה'ראשונים' (בסוגיות ד'חושן משפט) - לבאר ולתרגם בטוב טעם ודעת מכל הקושיות והפירוכות שהקשו עליו ה'אחרונים', ואכן, אחר כמה ימים ולילות של גייעה עלה בידו ל'חדש' מהלך המיישב את דברי ה'ראשון' ככפתור ופרח. והנה הוא עובר ברחובה של עיר בסמיכות לבית ערכאות (בית משפט) של בני העיר, והקול נשמע משם איך שאחד מהנידונים טוען לטובתו כאותה סברא של ה'ראשון' לעומתו עונה השופט כי אין צדק בדבריו מאחר ש... והיו דברי השופט תואמים להפליא את כל פירוכות האחרונים על אותו ראשון, אחר כמה רגעים שוב נשמע קולו של הנידון המבאר היטב את דבריו הקודמים - כדברי הראשון, ב'סברא' זו שחידש הבית הלוי מתוך יגיעת ג' ימים וג' לילות ברציפות... חלשה דעתו, כיצד יתכן שהלה חידש ברגע כמימריה את אשר אנכי חידשתי ביגיעה עצומה כל כך. אחר כמה דקות נתיישב

ובן כתב 'רבי אברהם מן ההר' (בפירושו למסכת נדרים  
מח), וז"ל. ואיכא מאן דמקשה והיאך נאסרים (המודר  
הנאה) לקרות בספרים, והלא מצוה היא ומצוות לאו  
ליהנות ניתנו (נמצא שאינו נחשב 'נהנה' מהספרים). ולא קושיא  
היא, דלא שייך טעמא דמצוות לאו ליהנות אלא במצוה  
שהיא תלויה במעשה, שכשאדם עושה אותה אינו  
מתכוין לדבר הנאה - שאינו עושה אותה להנאת גופו  
אלא לעשות מה שנצטווה מאת השם כמו שפירשנו  
באלו מותרין. אבל מצות לימוד שהוא ענין ציור הלב

וידיעת האמת, עיקר הציווי הוא כדי לצייר האמת  
ולתענג ולהנות במדע, לשמח לבבו ושכלו כדכתיב  
(תהילים יט ט) 'פקודי ה' ישרים משמחי לב', ומשום הכי  
אבל אסור לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים מפני  
שהם משמחים לבו על כרחו, הילכך לא שייך למימר  
במצות תלמוד דלא ניתן ליהנות, שעיקר מצותו היא  
ההנאה והתענוג כמה שמישג ומבין בלימודו הילכך  
כשהדירו זה את זה או הדיר זה את זה אסור לקרות  
בספר האוסר שהרי על כרחו מנעת לו הנאה מממונו.



ה'בית הלוי' והחליט, לא כן, אדרבה, מעשה זה חיזוק גדול עבורי, כי הגע בעצמך כיצד יתכן שאדם פשוט שבפשוטים  
מחדש מעצמו (שהרי לא היה עוסק בתורה) סברות ראשונים ואחרונים ב'בניינים' מופלאים, אין זה אלא מחמת שהוא  
נידון עתה על שבעים ושנים מליון דולר ואינו רואה לנגד עיניו רק את הכסף, ומכיוון שכל מהותו שקועה באותה  
'מערכה' מעתה אין כל חידוש שיעלו במוחו כל הסברות הנדרשות, נמצא שבשעה שחידשתי 'חידושים' אלו אין  
זה אלא מאחר שהנני מחשיב את העסק וההבנה בתורה לכה"פ כאותם 72 מליונים של אדם הלזה.